

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВСП «НІЖИНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НУБіП УКРАЇНИ»**

СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції педагогічних та науково-
педагогічних працівників, аспірантів,
молодих учених**

**до 124 річниці Національного університету біоресурсів і
природокористування України**

м. Ніжин, 25 травня 2022 року

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

УДК 656+657+004.9

Редакційна колегія: Литовченко О.В. (відповідальний редактор);
Шейн Т.В. (заступник відповідального редактора);
Шевченко Н.О., Романенко Т.В., Ландик О.Г., Лавська Н.В.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених «Сучасна українська освіта: реалії сьогодення та перспективи майбутнього» : зб. наук. пр. / Редкол.: Литовченко О.В. (голова) та ін. – Ніжин, 2022. – 256 с.

У збірнику надруковані матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених «Сучасна українська освіта: реалії сьогодення та перспективи майбутнього» висвітлено результати наукових досліджень, проведених науковцями НУБіП України, НДУ ім.М.Гоголя, ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України», ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут», ВСП «Бобровицький фаховий коледж ім.О.Майнової НУБіП України», ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України», ВСП «Горохівський фаховий коледж Львівського національного університету природокористування», ВСП «Ладизинський фаховий коледж Вінницького національного аграрного університету», ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж Полтавського державного аграрного університету», Київського кооперативного інституту бізнесу і права, Одеського автомобільно-дорожнього фахового коледжу ДУ «Одеська політехніка», Тилігульського аграрного фахового коледжу.

Статті друкуються в авторській редакції. Відповідальність за подану інформацію несуть автори статей.

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
НАПРЯМ 1. УКРАЇНА: ІСТОРІЯ, ОСВІТА, КУЛЬТУРА	
Белецька О.М. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ	9
Дейкун П.В. ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ТЛУМАЧЕННЯ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	21
Іванченко І.Г., Колесник Т.П. РОЗВИТОК МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	26
Ковтун Л.А. ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ТРАДИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ	36
Лобуренко О.В., Тихонова Т.І. ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ	40
Малахова Д.М. МОВНІ РЕАЛІЇ ЯК ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СПЕЦИФІЧНИХ РИС НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР	46
Новіков М.Г. ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ХРОНОЛОГІЯ РАННІХ ЕТАПІВ	52
Носкова Т.І. ДИСТАНЦІЙНА МОВНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА	57
Петриченко Н.Г. ЗМІНИ В ОСВІТІ У НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ	62
Приходько С.П. СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ	66

Шевченко Н.О.	71
МЛИНАРСЬКА СПРАВА НА НІЖИНЩИНІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКОВІ РЕГІОНУ ПЕРІОДУ ГЕТЬМАНЩИНИ	

Шостка М.М.	76
РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

НАПРЯМ 2. НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В АГРОІНЖЕНЕРІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Дворник А.В.	84
ОБІРУНТУВАННЯ ЯКІСНИХ ТА АГРОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДО СМУГОВОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	

Кириченко О.М.	91
БЕЗПОСЕРЕДНЄ GDI ЧИ РОЗПОДІЛЕНЕ МРІ ВПОРСКУВАННЯ, ЩО КРАЩЕ З ТОЧКИ ЗОРУ ЕКОНОМІЧНОСТІ	

Лавська Н.В.	96
ЯКІСНИЙ ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ЗА ТЕХНОЛОГІЙ MINI-TILL, NO-TILL АБО STRIP-TILL	

Мошко В.В.	102
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕЗЕРНОВОЇ ЧАСТИНИ УРОЖАЮ ВИСОКОСТЕБЕЛЬНИХ КУЛЬТУР НА ЕНЕРГЕТИЧНІ ЦІЛІ	

Топчій С.І.	106
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПАЛИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОСТІ ДИЗЕЛЬНИХ ДВИГУНІВ	

НАПРЯМ 3. МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Майданюк О.В.	111
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ	

Потопальська Н.В.	114
РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	

Рудник В.І. 120
ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Терещенко І.М. 127
ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Федоренко Л.В. 134
ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

НАПРЯМ 4. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕЛЕКТРО-, ЕНЕРГОТЕХНІКИ ТА АВТОМАТИКИ

Залозний Р.В. 138
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОІНФОРМАЦІЙНИХ
МЕРЕЖ У АВТОМАТИЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Олешко М.І. 143
ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ОРГАНІЧНОГО
ПАЛИВА ТА ШЛЯХИ ЇХВИРІШЕННЯ

Соломко Н.О. 149
ТЕХНОЛОГІЇ ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ
БУДИНКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГЕЛІООГОРОДЖЕНЬ

НАПРЯМ 5. ШЛЯХИ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Андріященко Г.І. 156
ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Грабовецький О.І. 160
ЕЛЕКТРОННИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР
ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Іванов Є.К. 166
ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ H5P
ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В MOODLE

Калініченко А.О. ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	173
Кочур Д.О. КУБ КІБЕРБЕЗПЕКИ	180
Лисенко І.М. ГЕЙМІФІКАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	185
Орел О.В. МІЗІНФОРМАЦІЯ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ	191
Пундик І.О. ЗАСТОСУВАННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	196
Рибка Н.В. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	203
НАПРЯМ 6. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ	
Горбач В.І. ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	210
НАПРЯМ 7. ЛЮДИНА. ЕКОЛОГІЯ. БЕЗПЕКА	
Бакума Л.В. СТАН ДОВКІЛЛЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ	216
Білова Я.В. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	221
Марущак П.Д. СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	227

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Савченко І.Є. ТРИВОЖНІСТЬ, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ	232
Стрикун М.В. МЕТОДИКА ПОДОЛАННЯ ДЕФІЦИТУ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	236
Фурсов І.С. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РІЧКИ ДНІПРО ТА ЙОГО ВОДОСХОВИЩ	240
Чередник С.А. МЕНТАЛЬНИЙ ФІТНЕС ЯК ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ ОЗДОРОВЧОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	246
Шкодин А.В. ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АПК	249

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

НАПРЯМ 1

Україна: історія, освіта, культура

ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Бєлецька О.М., викладач кафедри транспортних систем і логістики ВСП «Одеський автомобільно-дорожній фаховий коледж ДУ «Одеська політехніка»

З 2020 року викладачі та студенти «готувались» до найгіршого сценарію в житті – війни в Україні, тому вже стає не так важко працювати дистанційно, є певні напрацювання, але залишаються недоліки, які під час воєнного стану в Україні помножились в рази.

Якщо повернутись в минуле, то можна згадати як карантин під час пандемії Covid-19 змусив людей в усьому світі кардинально змінити свій спосіб життя і перебудуватися на дистанційну форму роботи. Викладачам було потрібно повністю змінити формат звичних занять, освоювати нові технології, щоб хоч якось організовувати навчальний процес і без того складний останнім часом.

Але зараз умови праці погіршуються також психоемоційним станом як самих викладачів, так і студентів. Багато хто був змушений покинути своє житло, переїхати в іншу країну та звикати до нових реалій свого життя, хтось втратив рідних та близьких, втратив дім та і взагалі переживає кожного дня повітряну тривогу як останню в своєму житті. Українці останні три місяці живуть однією миттю, втратили минуле та майбутнє і це не може не сказатися негативно на процесі та результатах роботи викладачів і навчанні дітей.

Отже, дистанційна освіта - це форма отримання знань, яка використовується у всьому світі досить давно. Відповідно до Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, затвердженої Постановою Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2000 року дистанційна освіта – це форма навчання, рівноцінна з очною, вечірньою, заочною та екстернатом, це

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

інноваційний підхід у реалізації навчального процесу, що має на увазі використання усіх стандартних складових (методичні матеріали, цілі, зміст, організаційні форми, технологічні засоби та контроль), але у форматі інтерактивної віддаленої взаємодії, за допомогою Internet-технологій.

Характерними рисами дистанційної освіти за Концепцією є:

- **Гнучкість:** учні, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці.

- **Модульність:** в основу програми дистанційної освіти покладається модульний принцип; кожний окремий курс створює цілісне уявлення про окрему предметну область, що дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам.

- **Паралельність:** навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності.

- **Велика аудиторія:** одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості учнів, студентів та слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку студентів між собою та з викладачами.

- **Економічність:** ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, сконцентроване і уніфіковане представлення інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання повинні призвести до зниження витрат на підготовку фахівців.

- **Технологічність:** використання в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

– **Соціальна рівність:** рівні можливості одержання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я і соціального статусу.

– **Інтернаціональність:** можливість одержати освіту у навчальних закладах іноземних держав, не виїжджаючи зі своєї країни та надавати освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, що проживають за кордоном.

Характерні риси дистанційної освіти визначають її переваги:

- економія часу та коштів на навчання, переїзди та проживання;
- отримання знань від кращих викладачів навчального закладу;
- опанування нових технологій;
- можливість одночасно здобувати кілька вищих освіт;
- відсутність жорстких рамок і вимог присутності на заняттях;
- відсутність проблем із пошуку навчальних матеріалів і посібників;
- відсутність проблем зі зв'язком з викладачами;
- вільний необмежений доступ до електронних курсів.

Чому мова іде саме про елементи дистанційного навчання? Бо викладачі не використовують як таке дистанційне навчання в повній мірі, а лише деякі його елементи в очному процесі навчання, а саме:

1. Інформаційні ресурси - конспекти лекцій та всі методичні матеріали методичних комплексів з дисциплін, демонстраційні матеріали, коментарі викладачів, відповіді на найбільш поширені питання, перелік рекомендованої літератури, списки WEB-ресурсів по темі курсу, предметний або тематичний словник, програми навчання;

2. Засоби спілкування - електронна пошта, віртуальні конференції, відео-та аудіо-трансляції, віртуальні семінари та обговорення, Viber, Whatsap, Телеграм-канали, Instagram-трансляції та анкетування;

3. Системи контролю і тестування - засоби обробки результатів тестування, інтерактивні тести, графік проходження тестів і т.д.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Отже, за весь час віддаленого навчання викладачі зіткаються з величезною кількістю проблем, які значно ускладнюють їх роботу.

Студентів часом і в аудиторіях важко контролювати, а стежити за їх прогресом онлайн виявляється і зовсім складним процесом. Особливо, якщо весь час виникають якісь труднощі: то з'єднання погане, то не відкривається файл, а то і зовсім комп'ютер зламався.

Проаналізувавши результати роботи під час пандемії, виділено основні проблеми дистанційного навчання і запропоновано способи їх вирішення.

Проблема перша. Надлишок комунікації

Працюючи зі студентами дистанційно, викладач повинен якось з ними спілкуватися, щоб організувати навчальний процес. Багато хто використовує соціальні мережі або відеочати, проте багато хто все ж покладається на старі добрі емейли.

Труднощі виникають з будь-яким з цих способів комунікації: і чати, і пошта однаково швидко засмічуються, так що вже через кілька хвилин стає важко що-небудь знайти в потоці інформації. Крім цього, повідомлення надходять до глибокої ночі, немає елементарної культури і дотримання субординації. При цьому, стає очевидним, що студенти сплять до полудня, а потім потихеньку починають включатися в роботу.

Як викладачеві зорієнтуватися в купі повідомлень і листів? Рішення очевидне: потрібно звести комунікацію до мінімуму і організувати її правильно.

Це не означає, що досить тільки відправляти завдання і отримувати їх назад для перевірки. Спілкування зі студентами, безсумнівно, потрібно підтримувати. Однак, воно повинно бути структурованим, щоб не створювати зайвого хаосу і додаткової роботи, наприклад, методом установки певних правил спілкування.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Не менш важливо встановити час, коли викладач буде доступний для студентів, щоб потім не прокидатися о другій годині ночі від повідомлень про нові повідомлення. Можна також створити робочі емейли, придбати робочі сім-карти і ознайомити студентів з графіком роботи.

Проблема друга. Технологічна інфраструктура

Впровадження дистанційного навчання вимагає добре вибудованої технологічної інфраструктури. Викладачі повинні бути готові адаптувати свої навчальні програми до електронного навчання. Потрібна хороша технічна оснащеність, але не всі бажаючі працювати дистанційно мають комп'ютер і вихід в Інтернет, потрібна технічна готовність до використання засобів дистанційного навчання. Необхідність в персональному комп'ютері та доступ в Інтернет. Необхідність постійного доступу до джерел інформації.

Дистанційне навчання ефективно тільки в тому випадку, якщо матеріали будуть доступні студенту. Незважаючи на те, що сучасні діти буквально живуть технологіями, деякі з них до цих пір не мають комп'ютера і смартфона з доступом до Інтернету. І якщо у викладача є такий студент, тоді виникає питання - як організувати його навчання?

Не маючи прямого контакту зі студентом, викладачеві доводиться імпровізувати і вигадувати обхідні шляхи, які допоможуть налагодити навчальний процес.

Найочевидніше рішення - це зв'язатися з батьками студента і залишити список завдань на кілька днів, однак, не кожен батько цікавиться успішністю свого чада і взагалі може мати на нього вплив.

Але, навіть при адекватній реакції батьків виникає наступне питання. А ось як ці завдання потім перевірити? Це вже завдання із зірочкою. Якщо батьки зможуть відправляти фото готових завдань, то це ще пів біди. А якщо такої

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

можливості немає, то, на жаль, викладачеві доведеться поламати голову над тим, як ці матеріали отримати. Чи не поштою же їх відправляти, справді?

Проблема третя. Відео-уроки

Щоб пояснити новий матеріал і наочно продемонструвати рішення будь-яких завдань, викладачі використовують відеозв'язок. Це, безумовно, значно спрощує процес передачі інформації і створює умови, максимально схожі на обстановку в аудиторії: діти встановлюють зоровий контакт з викладачем і отримують візуальну репрезентацію, що відбувається.

Очевидно, що і такий спосіб проведення уроків несе в собі чимало труднощів. Прямі трансляції важко контролювати, особливо якщо викладач у будинку не один. Поява kota або собаки в камері - це не сама прикра неприємність, яка може перешкодити роботі. Набагато гірше, якщо вдома є маленька дитина, яка звикла голосно грати або постійно відволікати батьків від його справ. Така практика може поставити викладача в незручне становище і значно ускладнити і без того нелегке завдання.

Зрештою, деякі викладачі і досі не навчені роботі в прямому ефірі: реальність така, що цей метод викладання вимагає багато часу і може бути дійсно стресовим для людини, яка проводить заняття.

Якщо викладач все ж налаштований на цю методику, то, можливо, варто спробувати записати відео-уроки для студентів завчасно, а потім демонструвати їх у міру потреби. Це допоможе уникнути зайвого стресу і неприємних казусів під час прямої трансляції. Крім того, наявність запису означає, що контент буде доступний в будь-який час, а значить, студент завжди зможе переглянути відео і повторити пройдений матеріал.

Проблема четверта. Надання зворотного зв'язку

Працюючи зі студентами онлайн, важливо пам'ятати, що у них як і раніше будуть виникати питання і викладачеві потрібно буде на них відповідати. Якщо

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

питань декілька, то це не так важко, але з часом вони накопичуються і викладачеві потрібно щось зробити, щоб не витратити на відповіді багато часу.

До того ж, одна справа надрукувати відповідь на два-три питання, і зовсім інше - на двадцять, а то й тридцять. Те ж стосується і зворотного зв'язку про результати домашніх завдань: як швидко викладач зможе написати коментарі до кількох десятків робіт, на відміну від виправлення помилок безпосередньо в зошиті студента червоною ручкою.

Щоб хоч якось спростити надання зворотного зв'язку, можна використовувати голосові повідомлення в якості відповідей. Так можна прискорити процес комунікації зі студентами та заощадити трохи часу для інших завдань.

Поряд з цим є такі недоліки:

– неможливість ідентифікувати дистанційно особу студента (немає стовідсоткової впевненості в тому, що, наприклад, тест пройшов саме той студент, прізвище якого стоїть у журналі оцінок); оскільки до цих пір не запропоновано оптимальних технологічних рішень, більшість дистанційних програм, як і раніше, передбачає очну екзаменаційну сесію. Неможливо сказати, хто на іншому кінці дроту. У ряді випадків це є проблемою і вимагає спеціальних заходів, прийомів і навичок у викладачів-тьюторів. Частково ця проблема вирішується установкою відеокамер на стороні студенту і відповідного програмного забезпечення. Однак, це вимагає додаткових фінансових ресурсів.

– можливість необ'єктивної оцінки знань студента викладачем (основа дистанційного навчання письмова, а деяким студентам легше викласти відповідь усно);

– необхідність достатньо високого рівня підготовки студентів та викладачів для успішної роботи в системі дистанційного навчання;

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

- неможливість викладання деяких дисциплін дистанційно, наприклад, фізичного виховання;
- величезна кількість домашніх завдань, що надають деякі викладачі особливо під час дистанційного навчання;
- необхідність наявності цілого ряду індивідуально-психологічних умов. Для дистанційного навчання необхідна жорстка самодисципліна, а його результат безпосередньо залежить від самостійності і свідомості студента. І знову таки, з огляду на те, що студент вступає до навчального закладу не за знаннями, а за дипломом, вкрай важко мотивувати студента самоосвічуватися особливо на відстані;
- відсутній постійний контроль над студентами, який для них є потужним спонукальним стимулом. Відсутність прямого очного спілкування студента і викладача ускладнює контроль процесу навчання та оцінку його результатів, а коли поруч немає людини, яка могла б емоційно забарвити знання, це значний мінус для процесу навчання. Складно створити творчу атмосферу в групі студентів;
- також знижується роль індивідуальної майстерності викладача, викладач втрачає навички викладання;
- як правило, студенти відчують недолік практичних занять;
- висока вартість побудови системи дистанційного навчання, на початковому етапі створення системи, великі витрати на створення системи дистанційного навчання, самих курсів дистанційного навчання і купівлю технічного забезпечення;
- висока трудомісткість розробки курсів дистанційного навчання. Виробництво однієї години дійсно інтерактивної мультимедійної взаємодії займає більше 1000 годин роботи професіоналів (художників, оформлювачів, дизайнерів, програмістів). Один із шляхів вирішення цієї проблеми це пошук і

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

використання існуючих відео- і аудіо-файлів, використання методів поступового ускладнення дистанційних курсів, що вимагає багато часу.

Але, серед всіх перелічених недоліків найважливішим є вплив дистанційного навчання на стан здоров'я викладачів та студентів, а саме його погіршення.

Так, фахівці в області підліткової психології попереджають: безпечним для підлітків є перебування перед дисплеями не більше трьох годин на день. Перевищення цієї дози загрожує серйозними проблемами зі здоров'ям. Однак укластися в заповітні три години так і не змогла жодна країна світу.

Перш за все, констатували фахівці, внаслідок дистанційного навчання, постраждав зір. Нескінченний погляд в комп'ютер призводить до міопії (або короткозорості, розмитості віддалених предметів). Око, постійно сфокусоване на чомусь близькому, втрачає практику фокусування на віддалених предметах.

Слідом за зором вилізли проблеми набору зайвої ваги і порушення осанки. За ними - складності з читанням і навіть говорінням. А там і інші проблеми фізичного і розумового здоров'я студентів.

Додаткову загрозу для здоров'я представляє нерухоме сидіння перед комп'ютером. А звідси - проблеми, що виникають з обміном речовин, а слідом - підвищена ймовірність надмірної повноти, діабету, серцевих захворювань та інших «принад».

Також, можна виділити тимчасові труднощі впровадження дистанційного навчання:

– недостатня комп'ютерна грамотність викладачів та студентів, відсутність досвіду дистанційного навчання, багато викладачів і студентів і досі не готові до такого методу викладання, віддаючи перевагу класичній освіті. Особливо це стосується викладачів похилого віку, що працюють за старою школою;

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

- навчальні програми і курси досі недостатньо добре розроблені через те, що кваліфікованих фахівців, здатних створювати подібні навчальні посібники, на сьогоднішній день дуже мало. Мало методичних матеріалів з підготовки та проведення дистанційного навчання, а також не вистачає часу на такий обсяг роботи;
- проблема пошуку фахівців, потрібна висока кваліфікація розробників, для створення якісних мультимедійних курсів потрібна команда з фахівця предметної області, художника, програміста і т.д.;
- недостатня інтерактивність сучасних курсів дистанційного навчання. В даний час змістовну основу курсів складають лекції у вигляді текстових матеріалів і найпростіших графічних об'єктів (рисунок, фото), блоки контролю знань у вигляді тестових завдань;
- недостатня якість пропонованих на ринку типових рішень як в якості курсів, так і систем дистанційного навчання. Системи дистанційного навчання або дуже дорогі, або незручні у використанні;
- недостатня розвиненість інформаційно-комунікаційної інфраструктури в областях України, куди були змушені виїхати як викладачі так і студенти в умовах воєнного стану;
- для учасників навчального процесу, що виїхали за кордон великою проблемою є коштовність мобільного інтернету;
- також на якість освітнього процесу негативно впливає значна кількість повітряних тривог, які звучать і в достатньо віддалених від лінії фронту містах, до того ж тривалість таких тривог іноді сягає 4-5 годин. Також, наші так звані «брати» дуже люблять стріляти ракетами саме в нічний час і коли людина не спить вночі, то про яке дистанційне викладання або навчання може йти мова?

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Можна довго сперечатися про систему навчання і так і не прийти до єдиної думки, кожна система має переваги і недоліки. В порівнянні з очним класичним способом навчання дистанційне навчання має значні переваги і це очевидно. Виходячи з різноманітності систем, їх позитивних і негативних сторін, спостерігається тенденція до їх інтеграції. Інтеграція елементів дистанційного навчання в класичний очний процес дозволяє придбати всі переваги і позбутися від недоліків.

І ось електронна освіта - це можливість змішаного навчання, яке об'єднує очний і віртуальний способи і вже встигла стати основною і найбільш ефективною формою взаємодії викладача та студента.

Як сказав один із сучасних експертів з питань освіти Микола Скиба: «Елементи дистанційної освіти корисні навіть при звичайному форматі навчання - очному, безпосередньо в аудиторії. Вони розширюють можливість підготовки до уроків, розширюють можливість індивідуалізувати процес навчання і поглибити ті чи інші теми. Протести проти цього розпорошують сили, дискредитують не такі вже й численні освітні ініціативи».

Використовуючи елементи дистанційного навчання в класичній очній формі, можна домогтися найвищої якості навчання студентів. Однак, перехід повністю на дистанційну форму прискорить процес оболванювання та деградації молоді.

Як же можна застосовувати елементи дистанційного навчання на очному занятті? Тут можна запропонувати безліч моделей і величезну роль, звичайно, грає досвід і фантазія викладача. Наприклад, можна використовувати систему адміністрування, зокрема електронний журнал, який дозволить автоматизувати процес обліку студентів на занятті.

При постановці мети заняття можна використовувати відеоматеріали, інформаційні бази даних, презентації і т.д. Особливу роль в навчальному

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

процесі відіграють відео-конференції, які дозволяють всім учасникам дискусії обмінюватися інформацією як в синхронному, так і в асинхронному режимі, що має велику дидактичну цінність.

Комп'ютерні комунікації дозволяють активніше використовувати такі методи навчання, як дебати, моделювання, рольові ігри, дискусійні групи, форуми, проєктні групи і т.д.

Отже, освітнє середовище продовжує змінюватись, триває новий виток у його розвитку, набирає обертів дистанційне навчання та учасники освітнього процесу повинні чітко це усвідомлювати, прийняти і навчитися ефективно і якісно працювати в цьому середовищі.

Література:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні від 20.12.2020 року. [Електронний ресурс]. URL: <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>
2. Наказ МОНУ №466 Про затвердження положення про дистанційне навчання від 25.04.2013 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
3. Почему дистанционное обучение необходимо внедрять даже вне карантина. [Електронний ресурс]. URL: <https://ua.news/ru/pochemu-distantcionnoe-obuchenie-neobhodimo-vnedryat-dazhe-vne-karantina/>.
4. Как учителям будут оплачивать самоизоляцию и дистанционные уроки: объяснения эксперта. [Електронний ресурс]. URL: https://education.24tv.ua/ru/uchiteljam-budut-oplachivat-samoizoljaciju-distancionnuju-novosti-ukrainy_n1461618.

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СИНХРОННОГО ТЛУМАЧЕННЯ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ІНТЕРФЕРЕНЦІЯ В СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Дейкун П.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті висвітлено актуальні питання українського перекладознавства, зокрема досліджено міжмовну інтерференцію в сучасному синхронному тлумаченні англійськомовних промов на суспільно-політичну тематику українською мовою. Стаття доводить, що лексико-семантичну інтерференцію з англійської та російської мов спричинено незворотними процесами глобалізації і тривалим українсько-російським білінгвізмом.

Вступ. В умовах стрімкої глобалізації роль українського синхронного перекладу зростає, а діяльність тлумача як посередника між культурами набуває вкрай важливого значення. У суспільстві поширюються різні види комунікації, як-от міжнародні конференції, семінари, зустрічі, де задля економії часу здійснюють синхронний переклад, вимоги до якого щоразу зростають.

Загалом усі процеси в мові не можна розглядати ізольовано, а лише в контексті всіх чи певних чинників, які є визначальними для цього процесу. Витоки нашого дослідження ґрунтуються на історії розвитку української мови та України, яка впродовж 350 років була колонією спершу царської, відтак комуністичної росії, а на початку ХХІ ст. опинилася ще й під впливом англійської мови в умовах сучасної глобалізації [5, С. 91-93].

А втім, ключовим чинником інтерференційних змін, виявлених у синхронному тлумаченні з англійської мови, вважаємо значний вплив російської мови на українську, що особливо посилюється в умовах українсько-російської двомовності (білінгвізму) і впливає на якість синхронного перекладу.

У сучасному процесі етнонаціональної консолідації саме українська має

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

посідати чільне місце, попри спотворену мовно-культурну ситуацію, спричинену зросійщенням, обмеженням сфери впливу нашої мови та руйнацією її основ – фонетичних, лексико-семантичних і граматичних. З огляду на актуальність та поширеність інтерференції, вважаємо за доцільне розглянути це явище в синхронному перекладі з англійської мови, принагідно проаналізувавши руйнівний вплив російської мови на українську.

Виклад основного матеріалу. Лінгвістика і перекладознавство загалом визначає, що неодмінним результатом будь-якого білінгвізму є *інтерференція* – явище, що породжується внаслідок контакту двох мовних систем у мовній свідомості білінгва під час актуалізації і сприйняття ним іншомовного мовлення, і може виникати на всіх мовних рівнях [1, С. 86]. Кількість наукових досліджень та публікацій, в яких проаналізовано аспекти мовної взаємодії, є досить великою, зокрема в цій царині працювало багато видатних лінгвістів, як-от У. Вайнрайх, Ю. О. Жлуктенко, О. Д. Пономарів, В. Ю. Розенцвейг, І. Д. Фаріон, Е. Хавген.

У руслі мовознавства було безліч спроб класифікувати види (типи) інтерференції, утім найпопулярнішою ідеєю є те, що інтерференцію слід згруповувати залежно від того, до якого мовного рівня вона належить: фонетичного, граматичного чи лексичного.

Аналіз п'яти відео із синхронним перекладом промов на суспільно-політичну тематику українською мовою вказує, що найбільш поширеною є **лексична інтерференція**, яку розуміємо як втручання лексики однієї мовної системи в іншу, що зазвичай призводить до буквализмів [2, С. 84].

Беручи до уваги легкість поширення лексичних одиниць (порівняно з фонологічними і граматичними правилами) для запозичення слів достатньо мінімального контакту між мовами. У разі масової двомовності лексичний вплив однієї мови може бути досить значним. У певних соціокультурних

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

умовах у двомовних носіїв відбувається щось на зразок злиття словникових запасів двох мов. Лексичні запозичення можна дослідити з погляду фонологічного, граматичного, семантичного і стилістичного вrostання нових слів у мову.

Лексичну інтерференцію визначають як двостороннє зближення лексичних одиниць однієї чи різних мов, зумовлених їхнім семантичним використанням. Саме тому деякі мовознавці об'єднують лексичну і семантичну інтерференції у *лексико-семантичну*, що її основою є відсутність пропорційності словникового складу різних мов. Тож вона часто виявляється в неоднаковій відповідності полісемічних і моносемічних лексем, у розходженні семантичних обсягів і різній ієрархії значень слів [2, С. 79].

Лексична інтерференція найчастіше виявляється під час перекладу з рідної мови на мову перекладу. Такий тип інтерференції виявляється також у хибному ототожненні подібних форм (омоніми однієї мови, закріплені за різними лексемами іншої мови), уподібненні всієї семантичної структури лексем, котрі збігаються лише в окремих значеннях [2, С. 86-87].

Загалом **семантична інтерференція** відбувається двома шляхами: 1) лексичним чи структурним калькуванням, коли запозичується форма слова і спосіб її передавання; 2) семантичним запозиченням чи калькуванням, тобто коли запозичується суто внутрішня форма [1, С. 123-125].

Семантичне запозичення зумовлює вживання семантично модифікованих одиниць, які є складником лексики сучасної української літературної мови, але в значеннях, що не збігаються або ж суперечать загальному значенню контексту. Такі модифіковані одиниці можуть нормативно вживатися в інших семантико-синтаксичних умовах [2, С. 88]. Явище семантичної інтерференції спостерігається під час ужитку слів у невласливому для них в значенні, що зумовлено міжмовною омонімією, синонімією і паронімією [4, С. 160-161].

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Розгляньмо приклад синхронного перекладу такого речення: *I learned how two and a quarter million internally displaced people **look like**.* – Я дізнався, як *виглядають* дві з чвертю мільйони внутрішньо переміщених людей.

У цьому реченні зауважуємо **інтерферентну синонімію** з російської мови, тобто впровадження до синонімічних відношень насправді не синонімічних слів, одне з яких зазвичай занесене з російської мови [4, С. 157]. У вищевказаному прикладі слово *виглядати* слід перекласти як *мати вигляд*. Річ у тім, що в російській мові, звідки перенесено таке значення цього слова, є два дієслова: *выглядывать (из окна)* відповідає українському *виглядати (з вікна, з-за рогу будинку, з-за дерева)* і *выглядеть* – українське *мати вигляд, здаватися, бути подібним, схожим (до кого, чого), бути (яким) тощо*. Однак, часто українську мову збіднюють, обмежуючись лише лексемою *виглядати*.

Водночас у наступному реченні виявляємо випадок семантичної інтерференції з англійської мови, де *present report* подано як *презентувати звіт*, пор.: *Ladies and gentlemen today I am ready to **present** the fourteenth **report** of the UN Human rights office on human rights situation in Ukraine.* – Пані та панове, сьогодні я готовий **презентувати** чотирнадцятий **звіт** управління ООН з прав людини щодо ситуації в Україні. Оригінальному вислову *to present a report* відповідає українське *надати звіт / відзвітувати*. Тож це речення слід перекласти так: *Пані та панове, сьогодні я готовий **надати** чотирнадцятий **звіт** управління ООН із прав людини щодо ситуації в Україні.*

Транскрибуванням було відтворено слово *hub* у нижчевказаному реченні, пор.: *It's no surprising that we hear Germans echoing African leaders like President Paul Kagame, who rebuilt his country from the rubble of the civil war to a technological **hub**.* – Не випадково, що німців наслідують африканські лідери, наприклад, Президент Пол Кагаме, який піднімає свою країну з руїн після громадянської війни і робить з неї технологічний **хаб**. Таку інтерференцію

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

кваліфікуємо як негативну лексичну інтерференцію з англійської мови, позаяк використання у перекладі слова *хаб* вимагає спеціальних знань з інших наук (комп'ютерної техніки зокрема), створює певні складнощі з розумінням для цільової аудиторії, а саме воно наразі не подано в сучасних словниках.

З огляду на попередні зауваги, висновуємо, що в цьому реченні *hub* слід перекласти як «центр», або взагалі вилучити його з перекладу: *Не випадково, що німців наслідують африканські лідери, наприклад, Президент Пол Кагаме, який піднімає свою країну з руїн після громадянської війни і робить з неї технологічно розвинену країну*. Водночас вбачаємо позитивну лексичну інтерференцію з англійської мови у тлумаченні слова *leaders* як *лідери*, адже українська мова має свої відповідники: *очільник, керівник, діяч, голова*.

Семантичну інтерференцію з англійської мови зафіксовано в перекладі такого речення: *I didn't make my name in mathematics, but I can do a few calculations*. – *Я погано вчився з математики, але я можу зробити деякі підрахунки*. Перебуваючи під впливом англійської семантики, перекладач-синхроніст переніс англійське словосполучення *to do calculations* за допомогою калькування в українську мову, пор.: *I can do a few calculations* – *я можу зробити деякі підрахунки*. Слід було перекласти «провести деякі підрахунки» або інфінітивом «підрахувати», тож тлумачення мало звучати так: *Я погано вчився з математики, але я можу провести деякі підрахунки*.

Висновки. Проаналізувавши п'ять відео із синхронним перекладом промов на суспільно-політичну тематику українською мовою, інтерференцію тлумачимо як відхилення від норм двох мов, а також як структурні зміни, які відбуваються в одній з мов під впливом іншої. Відмінність між запозиченням та інтерференцією полягає в тому, що перше є власне шляхом поповнення мовного інвентаря, яке не впливає суттєво на систему мови, а друге призводить до серйозних змін мовної системи, її зв'язків та організації.

Література:

1. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 288 с.
2. Волошок І. Ю. Інтерференція та її типи на різних мовних рівнях. Педагогічні науки : збірник наук. праць № 62, 2012. С. 81–85.
3. Фаріон І. Англомовний наступ в українській дійсності. Львів: Сучасність № 3. 2000. С. 150-157.
4. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова. Львів: Місто НВ, 2013. С. 157-162
5. Weinreich U. Languages in Contact. The Hague: Mouton, 1970. 148 p.

РОЗВИТОК МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Іванченко І.Г., Колесник Т.П., викладачі ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті проведено аналіз еволюції методів навчання іноземних мов, розкрито позитивні та негативні риси різних методик; виокремлено пріоритетні педагогічні цінності методичної системи іншомовної освіти.

Вступ. У сучасній методиці так само, як і багато років тому, і досі залишається актуальною проблема пошуку і вибору найефективніших і найбільш раціональних методів навчання іноземних мов. Кожний метод має свої, позитивні й негативні тенденції і за певних умов володіє об'єктивною цінністю.

Виклад основного матеріалу. Відомості про вивчення іноземних мов сягають давніх часів: в епоху розквіту культури в Сирії, стародавньому Єгипті, Греції, Римі іноземні мови мали практичне і загальноосвітнє значення в силу

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

жвавих торговельних і культурних зв'язків між цими країнами. Їх роль не слабшала також і в період середньовіччя, про що свідчать літературні пам'ятники того часу і лексичні запозичення, відмічені словниками західноєвропейських мов. Основними іноземними мовами були спочатку грецька, а потім латинська. Для їх навчання використовувалися перекладні методи, які в подальшому вплинули на методику викладання західноєвропейських мов - французької, німецької та англійської.

Для вибору методики викладання іноземної мови слід визначити поняття «методу», а також виділити основні ознаки їх класифікації.

У дидактичних посібниках початку XIX століття методу давалося таке визначення: «Метод - мистецтво вчителя направляти думки учнів у потрібне русло і організовувати роботу за наміченим планом». Іншими словами, метод навчання органічно включає в себе навчальну роботу вчителя (викладання) і організацію навчально-пізнавальної діяльності учнів (навчання) в їх взаємозв'язку, а також специфіку роботи по досягненню освітніх, розвиваючих і виховних цілей навчання.

Виділяються наступні методи:

- 1) перекладні методи (граматико-перекладний і лексико-перекладний);
- 2) прямий і натуральний методи і їх модифікації;
- 3) метод Пальмера;
- 4) змішаний метод;
- 5) свідомо-порівняльний і свідомо-практичний методи;
- 6) сучасний метод викладання визначають як комунікативний метод навчання іноземним мовам.

Грамматико-перекладний, або синтетичний метод

В основі цього методу - вивчення граматики. Фонетика не існувала як аспект, лексика вивчалася безсистемно, як ілюстрації до граматичних правил.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Основним засобом навчання мови був дослівний переклад. Навчання іноземної мови було направлено на розвиток логічного мислення, тренування розумових здібностей. Весь матеріал (правила і приклади до них) заучувати напам'ять, без попередньої аналітичної роботи, яка забезпечує усвідомлення матеріалу. Незважаючи на схоластичний характер, граматико-перекладний метод давав позитивні результати в розумінні прочитаного і в перекладі іноземного тексту. Він був широко поширений в Німеччині і в царській Росії, де був основним, офіційно прийнятим, методом в навчальних закладах аж до Великої Жовтневої революції. Використання даного методу протягом такого тривалого періоду пояснюється традиціями, успадкованими від латинських шкіл, формальними цілями навчання, можливістю використовувати мало кваліфікованих вчителів.

Лексико-перекладний, або аналітичний метод

Цей метод застосовувався в різних країнах Європи (Англія, Франція, Швейцарія). У центрі уваги цього методу була лексика. Словниковий запас створювався шляхом заучування напам'ять оригінальних творів. Застосовувався дослівний порядковий переклад. Граматика була відсунута на другий план і вивчалася безсистемно як коментар до тексту. Лексико-перекладний метод забезпечував розвиток навичок читання і перекладу. Лексико-перекладний метод був більш прогресивним в порівнянні з граматико-перекладним завдяки використанню літературних текстів, що містили стандарти і норми мови, яка вивчалась, а також завдяки відсутності схоластичного вивчення грамматики.

Натуральний метод

У 70-х роках XIX століття відбуваються серйозні економічні зміни в країнах Західної Європи. Розвиток капіталістичних відносин, що супроводжувався боротьбою за ринки збуту і сировину, зажадали від досить широких верств суспільства володіння усною іноземною мовою. Існуючі методи не відповідали цим вимогам. Не була готова до розробки нових методів

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

і педагогічна наука. Тому нові направлення в методиці навчання іноземних мов стали спочатку розробляти практики і деякі методисти без достатнього наукового обґрунтування. Цей новий метод отримав назву «натуральний». Сутність натурального методу полягала в тому, щоб під час навчання іноземної мови слід застосовувати той же метод, що і при природному засвоєнні дитиною рідної мови. Звідси і назва методу: натуральний, або природний. Головна мета навчання натурального методу - навчити учнів говорити іноземною мовою. Сприйняття мовного матеріалу має бути безпосереднім, а не перекладним: учень асоціює іноземне слово з предметом або дією, а не зі словом рідної мови; граматичні поняття сприймаються інтуїтивно, з контексту, а не шляхом порівняння з відомими формами рідної мови. Рідна мова повністю виключається з викладання. Значення нового мовного явища розкривається за допомогою різних засобів наочності. Найбільш доцільна форма роботи - діалог між учителем і учнями.

Представники натурального методу запропонували систему безперекладної семантизації лексики: показ предмета, його зображення, демонстрація дії з використанням міміки; розкриття значення слів за допомогою синонімів, антонімів або дефініцій; розкриття значення за допомогою контексту. Все це дає підстави стверджувати, що спадщина натурального методу не пропала.

Прямий метод

Прямий метод виник на базі натурального. Таке найменування він отримав тому, що його прихильники прагнули слова іноземної мови та його граматичні форми асоціювати прямо з їх значенням, минаючи рідну мову учнів. Представники прямого методу ставили перед собою мету навчити учнів практичному володінню іноземною мовою. Методичні принципи навчання за прямим методом зводяться до наступного: в основу навчання кладеться усне

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

мовлення (так як будь-яка мова за своєю природою звукова); вилучення рідної мови і перекладу; особливе значення надавалося фонетиці, оскільки оволодіння звуковою стороною мови - неодмінна умова усного спілкування; вивчення слова тільки в контексті, в реченні; вивчення граматики на основі індукції.

Урок за прямим методом будувався таким чином: учитель називаю зображені предмети, учень їх повторює, потім ідуть питання та відповіді, опис картинок і лексичні вправи. Все закінчується переказом, діалогом на основі вивченого матеріалу. Якщо за основу брався текст, то спочатку він читався три рази учителем і роз'яснювалися слова, потім робилися вправи, і лише після цього текст читався в транскрипції і традиційному написанні. Прямий метод почав більш широко розповсюджуватися в царській Росії на початку 90-х років XIX століття. Однак ще перед I світовою війною було багато викладачів, які визнавали старий текстуально-перекладний метод.

Метод Пальмера

Після 1-ї світової війни виникають спроби модифікувати прямий метод. Яскравим представником такого напрямку став англійський педагог і методист Гарольд Пальмер (1877-1950), який сформулював свій методичний напрямок, що увійшов в історію методики під назвою «метод Пальмера».

Основною метою навчання іноземної мови Пальмер вважав оволодіння усним мовленням. Для оволодіння усним мовленням Пальмер пропонував наступні шляхи: розчленування мовних труднощів щодо аспектів (фонетичний, орфографічний, етимологічний, семантичний, синтаксичний); навчання усному мовленню за двома напрямками: говоріння і розуміння; накопичення пасивного матеріалу, а потім активне відтворення його; використання для семантизації слів наступних прийомів: наочність, переклад, тлумачення, контекст; накопичення зразків мови шляхом заучування напам'ять; раціональний відбір

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

словника на основі частотності, структурної сполучуваності, доцільності; відбір текстів за темами, визначення словника-мінімуму і видів читання.

Головна мета навчання зводилася до практичного вільного володінню всіма видами мовленнєвої діяльності (усною мовою, читанням, письмом). Перша спроба раціоналізувати процес навчання полягала в чіткому розподілі усього курсу навчання на три основні етапи: елементарний (1/2 роки), проміжний (1/3 роки), просунутий (1/3 роки).

На першому етапі формується підсвідоме розуміння на слух, елементи говоріння і оволодіння основним мовним матеріалом. На проміжному етапі учні оволодівають умінням розуміти більшу частину прочитаного і почутого, а також здатністю володіти 75% матеріалу, характерного для повсякденного життя в усній і письмовій мові, а останній етап, де переважає самостійна робота, характеризується вдосконаленням і поглибленням умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності.

Ідеї Г. Пальмера мали значний вплив на наступних методистів, в тому числі і вітчизняних.

Змішаний метод

Змішаний метод, який панував в СРСР в 30-ті роки, не був однорідним. Методисти вважали, що практична мета навчання полягає у розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності з переважним навчанням читання. Що стосується освітніх і виховних завдань, то перед іноземною мовою, як і іншими предметами, ставили за мету виховання патріотизму. Тому тексти містили інформацію про нашу країну і її трудові досягнення, а не про країну досліджуваної мови.

Більшість представників змішаного методу визнавали розподіл матеріалу на продуктивний і рецептивний, вважаючи при цьому, що рецептивне оволодіння є сходинка до продуктивного. Як правило, на початковому етапі

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

граматика вивчалася «практично», тобто без усвідомлення і виділення правил - інтуїтивно. На другому етапі всі представники вважали за необхідне аналізувати явища і спиратися на правила. На третьому етапі, рекомендувалося проводити систематизацію вивченого раніше матеріалу.

Змішаний методу передбачав усний вступний курс. Рідна мова допускалася як засіб семантизації і контролю.

Що стосується розвитку усного мовлення, то вся робота зводилася до вправ «питання-відповідь», переказів і заучування віршів.

Можна констатувати, що змішаний метод представляє собою з'єднання позицій прямого і граматико-перекладного або текстуально-перекладного методів. Але, незважаючи на його еклектичність, він свій внесок в світову методику.

Свідомо - порівняльний метод

У 30-і роки в радянській школі утверджується свідомо-порівняльний метод, який отримав своє поширення в 40 - 50-ті роки і остаточно оформився в 70-і роки 20 століття.

Основні методичні принципи, що визначають суть розглянутого методу наступні: 1) Комунікативний принцип означає спрямованість процесу навчання на формування мовленнєвих умінь. 2) Принцип орієнтації на рідну мову означає, що процес навчання будується з урахуванням як інтерферуючого впливу рідної мови на іноземну мову, так і можливості перенесення знань, умінь з рідної мови. 3) Взаємопов'язане навчання різних видів мовленнєвої діяльності має на увазі, що окремі види мовленнєвої діяльності виступають як засіб навчання, будучи одночасно і метою навчання, іншими словами, кожен вид мовленнєвої діяльності допомагає формуванню іншого. 4) Диференційований підхід має на увазі розподіл мовного матеріалу на продуктивний і рецептивний в залежності від того, буде він використовуватися

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

для розвитку комунікативних умінь вираження своїх думок або для розуміння інших. 5) Врахування негативного мовного досвіду учнів. Уникнути помилок не можна, але треба виправляти помилки, а не боятися їх, так як в процесі виправлення в учнів накопичується негативний мовний досвід – «як не треба говорити або писати». Тому поєднання позитивного досвіду на основі правил-інструкцій і негативного сприяє ефективному формуванню продуктивних мовленнєвих умінь.

Навчання іноземної мови за цими принципами підняло на належну висоту загальноосвітнє значення іноземної мови як навчального предмету в плані загального та філологічного розвитку учнів.

Свідомо - практичний метод

У 50-60-ті роки ХХ ст. потрібно практичне володіння іноземною мовою для здійснення міжнародних контактів СРСР із зарубіжними країнами у різних галузях народного господарства. Ці вимоги знаходять своє втілення в свідомо-практичному або свідомо-активному методі.

Цей метод синтезує чітку мовну спрямованість навчання (з панівною орієнтацією на усну мову) і психологічно обґрунтоване використання свідомої систематизації вже на першому етапі оволодіння іноземною мовою.

Свідоме оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування передбачає усвідомлення мовних явищ і функціонування в мові фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу відповідно до ситуації спілкування, набуття практичних знань як бази самоконтролю і самокорекції. Це забезпечується раціональним поєднанням теорії і практики (80% часу відводиться на тренувальні вправи і мовну практику, 20% - на оволодіння мовними знаннями); застосуванням прийомів свідомої чи несвідомої імітації, що призводить до чистоти звучання і структурування, а також міцності навичок; використанням

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

позитивного досвіду учнів в рідній мові; опорою на наочно-ситуативне і логічне мислення учнів.

Опора на наочно-ситуативне і логічне мислення необхідна тому, що мовне спілкування будується на сукупності образів зовнішнього світу, понять і лінгвістичних знаків. Для фіксації цих зв'язків необхідний, таким чином, чуттєво-наочний етап в навчанні. Він забезпечується застосуванням аудіовізуальних засобів наочності. Аудіовізуальні посібники допомагають усвідомити зв'язок між образом, поняттям і словом, відтворити слово або мовний зразок за допомогою наочної підказки, уявити собі ситуацію спілкування і висловитися відповідно до неї.

Комунікативний метод

Розвиток у 60-70-ті роки 20 століття набуває популярності комунікативний метод. У центрі уваги даного методу знаходиться формування комунікативної компетенції, створення комунікативної мотивації навчального процесу, облік особистісних особливостей учня. Комунікативність визначається як уподібнення процесу навчання процесу реальної комунікації, тобто навчання на основі спілкування. Комунікативний метод заснований на тому, що процес навчання є моделлю процесу комунікації.

Принципи комунікативного методу:

- 1) мовленнєва спрямованість навчального процесу, яка полягає в тому, що шляхом до цієї мети є саме практичне користування іноземною мовою;
- 2) індивідуалізація при керівній ролі її особистісного аспекту як головного засобу створення мотивації та активності учнів з урахуванням їх життєвого досвіду, сфери інтересів, емоційної сфери і статусу конкретної особистості в колективі;
- 3) функціональність, яка забезпечує відбір іншомовного матеріалу, адекватного процесу комунікації;

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

4) ситуативність, що розглядається як засіб мовленнєвої стимуляції і як умова розвитку мовленнєвих навичок;

5) новизна, яка проявляється в постійній зміні предмета розмови, обставин, завдань та ін.

У процесі навчання за комунікативним методом учні набувають комунікативної компетенції — здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, тобто таких, які реально використовуються носіями мови. З самого початку учні оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понадфразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Об'єктом оцінки є не тільки правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

Висновки. Аналіз спектру методик навчання іноземної мови, їхнього розвитку дозволяє зробити висновок, що універсальної методики не існує. Прийоми та методи, які використовуються, мають багато спільного, відрізняються способами та формами, проте мають спільну мету — навчити реципієнта іноземній мові.

Література:

1. Історія розвитку основних методів навчання іноземних мов та сучасні проблеми у їх вивченні. [Електронний ресурс]. URL: <https://naurok.com.ua/istoriya-rozvitku-osnovnih-metodiv-navchannya-inozemnih-mov-ta-suchasni-problemi-u-h-vivchenni-142950.html>
2. Еволюція методів навчання іноземних мов. [Електронний ресурс]. URL: <https://studfile.net/preview/8908279/page:2/>
3. Haigh R. Legal Correspondence. Oxford University Press, 2006. 232 p.

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ТРАДИЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ТА ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

Ковтун Л.А., викладач ВСП «Горохівський фаховий коледж Львівського НАУ»

Анотація. У даній статті висвітлюються основні напрямки формування особистості в суспільстві й усвідомлення себе громадянином України у цілісній картині світу.

Вступ. Сьогодні людина найбільшою мірою відповідальна за власне майбутнє й майбутнє прийдешніх поколінь. Від її підходу до сприйняття культури, рівня науковості свідомості, духовності, багатства внутрішнього світу залежить чи триватиме процес самореалізації індивідів, чи зростатимуть міжнаціональна та соціальна конфліктність, агресивність, непримиренність, чи посилюватимуться тенденції морального зубожіння, втрати національної самосвідомості або ж людина повинна якнайглибше усвідомити свою роль творця історії й культури, власні історичні й національні джерела, сформувати в собі почуття поваги й толерантності до інших культур.

Виклад основного матеріалу. Родина та сім'я є першими виховними інститутами, зв'язок з якими людина відчуває протягом усього життя. Це свідчить про те, яку значну роль відіграють родинні педагогічні традиції у процесі формування духовної культури особистості. Саме традиції закладають базу моральності людини, формують норми поведінки, розкривають внутрішній світ, індивідуальні риси особистості, стимулюють самореалізацію людини, її соціальну та творчу активність.

Сучасна ситуація, в якій перебуває наше суспільство, потребує пошуку нової моделі суспільного виховання особистості у відкритому соціальному середовищі, яке репрезентують сьогодні не лише батьки, а й їхні помічники – вихователі, викладачі, громадськість.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Родина завжди була інститутом первинної соціалізації. Те, що відбувається з родиною і в родині, безумовно, впливає на процес становлення особистості. Конфлікти, що виникають у родині між батьками та дітьми, молодшими і старшими, «старим» і «молодим» поколіннями ускладнюють процес виховання і соціалізації підростаючого покоління [1].

Конфлікт поколінь актуальний тому, що проблема «батьків і дітей» існувала завжди. За старих часів було простіше, позаяк молодь найчастіше повторювала шлях своїх батьків. Безперечно, молоде покоління розвивається новим шляхом. Це ще раз підтверджує важливість саме соціалізації особистості в родині, а цим, у свою чергу, пояснюється необхідність досліджень у цій сфері. Адже саме від того, як успішно відбудеться соціалізація особистості в родині, залежить її подальше становлення в суспільстві [2].

Формування особистості в суспільстві неможливе без вивчення культурних явищ і традицій минулого. Упродовж багатьох століть український народ безупинно створював тільки йому властиве середовище, наповнюючи його своєрідними обрядами, ритуалами, звичаями. Фактично в той час формувалася внутрішній світ українців, осягався весь навколишній простір, закладалися світоглядні засади.

Вагомим чинником формування єдності будь-якого людського колективу завжди була мова. Засобом мовлення створювався первісний прошарок народної духовності, який згодом виявився в піснях, обрядах, закликаннях. До важливих чинників належала також традиційна побутова культура, специфічність якої виявляється в особливостях зведення житла, пошиття одягу, приготування їжі тощо. Під впливом органічності, взаємопов'язаності духовної і матеріальної культур сформувалось своєрідне середовище в історичному процесі соціалізації.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Родинні традиції, які усталилися з давніх часів, нині змінилися, але їх вплив на процес соціалізації був і залишається суттєвим [3].

У теперішній час обряди становлять частину народних традицій. У минулому ж вони не сприймалися лише як традиція, і кожному їх елементові надавалось важливе значення. В обрядовості українців розрізняються два види – родинна і календарно-обрядова. Перший вид тісно пов'язаний з громадським осмисленням важливості нації в житті окремої родини чи людини. Сімейні обряди супроводжують громадське відзначення в родині повноліття, весілля чи поховання. Другого виду обрядів дотримувались під час урочистого святкування початку та завершення сезонних робіт.

Традиції, обряди, ритуальні дії сприяли становленню особистості в родині, колективі, суспільстві, давали їй знання, уміння, навички, які використовуються впродовж життєдіяльності.

Родинно-побутова культура спрямована на виховання в особистості шанобливого ставлення до батька і матері, бабусі й дідуса, інших родичів, які є типовими представниками народу, глибокого відчуття прив'язаності до батьківського дому, свого народу. Вона зміцнює сім'ю, виховує в дітей прагнення бути вірними заповітам минулих поколінь, зберігати родинні традиції, рідну мову, жити за нормами народної моралі. Однією з ознак духовності є повага до старших, база якої закладається в сім'ї. Здавна в усіх народів священним обов'язком було знати історичну біографію власної родини. У процесі заглиблення в історію своєї родини та країни діти, відкриваючи для себе невідомі сторінки життя близьких і держави, переймаються гордістю за неї та свій родовід. Дуже важливо знати хто ми і звідки, бо без минулого ми втратимо свою ідентичність серед інших народів.

Завдяки об'єднанню минулого й майбутнього народу, старших і молодших поколінь відбувається інтеграція людей у високорозвинену сучасну націю. Це –

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

своєрідні устої розвитку народу, нації, що втілюють кращі досягнення в ідейному, моральному й естетичному житті. Практично прилучаючись до них, особистість вбирає філософський, психологічний, ідейний, моральний та естетичний зміст, у неї формується національна свідомість, творче ставлення до дійсності.

Український характер, що зумовлений способом мислення, характеризується працьовитістю, ліризмом, урівноваженістю, пісенністю, гумором, прагненням справедливості, правдивістю, братерською любов'ю. Поряд з цим історично формувалися й негативні риси, а саме неповага до рідної мови, відчуття національного відчуження, зневіра в культурно-творчій силі нації, що стало наслідком нових суспільних умов та реалій.

Національна культура тісно переплетена з релігійними віруваннями, православ'ям, яке століттями було основною духовною опорою в Україні. Українці, на відміну від інших народів, які прийняли християнство, не відріклися від попередніх своїх вірувань, традицій. Релігійні та народні вірування становили і становлять сьогодні єдину духовну базу суспільства.

Як свідчать результати дослідження, у родинях, де шанують звичаї, традиції, дотримуються обрядів та ритуалів, важливу роль у соціалізаційному процесі відіграють релігійні свята, але водночас значна увага приділяється й особистим (сімейним) подіям. Якщо звернутися до релігійних свят, то варто зазначити, що нині такі з них, як Великдень, Різдво, міцно вкорінюються а родинне середовище і стають невід'ємним і важливим елементом для членів сім'ї. А ось у родинях, де відкидається все традиційне, вагому роль відіграють особисті ювілеї, але їх святкування часто має доволі аморальний чи навіть анти суспільний характер, іноді призводить до негативних наслідків.

Позитивно й те, що останніми роками наша держава приділяє багато уваги таким святам, як День Незалежності, День Конституції, День Збройних сил,

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

День Матері, адже в соціалізації особистості вони залишають суттєве уявлення про справедливу реальну дійсність, вчать і навчають індивіда з повагою ставитись до людей та національних символів, які є гордістю нашого народу. І сьогодні ми як ніколи згуртовані та горді тим, що ми, українці, - великий народ, який має тисячолітню історію, багату культурну спадщину та велике майбутнє.

Висновки. Отже, виховуючись в сім'ї, де шануються традиції, мова і культура, особистість виростає повноцінним громадянином, вона вміло інтегрується в усі сфери суспільного життя, досягає самореалізації (щаслива сім'я, кар'єрне зростання) та суспільного визнання, належно виконує відведені їй соціальні ролі, швидко досягає високого соціального статусу. Іншими словами, повноцінна особистість почувається впевненою у собі, своїх намірах, поведінці, переконаннях, вміє виходити зі складної ситуації та інтегруватися в суспільство, ідентифікуючи себе громадянином своєї країни.

Література:

1. Помиткін Е.О. Духовний розвиток особистості. Київ : ІЗМН, 1996. 320 с.
2. Діалоги про виховання. Книга для батьків / За ред. О.Г. Свердлова. Київ: Знання, 2001. 304 с.
3. Петровський А.В. Особистість. Діяльність. Колектив. Київ : Педагогіка, 2002. 260 с.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Лобуренко О.В., Тихонова Т.І., викладачі ВСП «Ладизинський фаховий коледж Вінницького НАУ»

Анотація. Повномасштабне воєнне вторгнення Росії в Україну прискорило процеси дерегуляції та підтримки бізнесу з боку держави. Від стану виробництва

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

сільськогосподарської продукції в Україні буде залежати не тільки продовольча безпека держави, але й фінансова стійкість, так як у 2021 році частка сільського господарства у ВВП України була найвищою серед усіх секторів економіки і становила понад 10%.

Вступ. В Україні, як і в кожній державі, аграрне виробництво є життєво необхідною галуззю народно-господарського комплексу, оскільки зачіпає інтереси кожної людини, адже виробництво продуктів харчування – важлива умова життя українського народу. Також воно виступає постачальником сировини для багатьох галузей переробної промисловості. Останнім часом Україна стала великим світовим виробником сільськогосподарської продукції. Міністерство економіки України, цитуючи дані Міністерства сільського господарства США, зазначає, що у 2019–2020 рр. в рейтингу найбільших експортерів зернових Україна посіла 2 місце за обсягом поставок ячменю, 4 — кукурудзи, 5 — пшениці. Це в сукупності за обсягами експорту всіх зернових культур зробило нашу країну «срібним призером» — попереду лише США [2].

Продаж аграрної продукції в інші країни за підсумками 2020 року приніс Україні \$22 млрд, що складає 45% всього експорту України.

Отже сільське господарство відіграє винятково важливу роль як каталізатор розвитку ринкової економіки нашої держави.

У сільському господарстві як і в інших галузях суспільного виробництва, відбувається постійний розвиток і на цій основі зростає ефективність сільськогосподарської праці. Скорочення затрат дає змогу виробляти більшу кількість продовольчої продукції. Тому розвиток аграрного сектору та підтримка його на державному рівні стало актуальним на даному етапі функціонування економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним напрямом державного регулювання сільського господарства в умовах ринкової економіки в багатьох розвинутих країнах світу є Державна бюджетна підтримка. Ціль її – істотно пом'якшити наслідки нееквівалентності в товарообміні сільського господарства з

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

іншими галузями економіки; забезпечити динамічний розвиток та ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва в державі в цілому; підтримати стратегічно важливу галузь в складних економічних та політичних умовах.

За визначенням О. Гудзь, державна підтримка аграрного сектора економіки як основний механізм реалізації державної аграрної політики являє собою свідоме створення сприятливих економічних, правових, організаційних та інших умов розвитку сільськогосподарського виробництва, забезпеченого матеріальними та фінансовими ресурсами [1 с. 60].

На початку 2022 року Мінагрополітики презентувало розроблену концепцію напрямів держпідтримки для аграрного сектору з переліком основних напрямів. Програма держдопомоги на 2022 рік містить 16 пунктів основні з яких:

- Часткова компенсація вартості сільгосптехніки;
- Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів;
- Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств на 2022 р. ;
- Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки с/г продукції ;
- Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції (страхування посівів озимої пшениці з державною підтримкою від сільськогосподарських ризиків).

Загалом на розвиток АПК у 2022 році пропонувалось виділити 8 млрд грн, з них 4,6 млрд грн передбачено на підтримку аграріїв– це на 100 млн більше, ніж було закладено у 2021 році. Однак повністю реалізувати намічені плани нашій державі не вдається.

Так сталося, що Росія розпочала війну з Україною саме на початку весняної посівної кампанії 2022 р. Можливо ворог так діяв для провокування економічної та продовольчої кризи в країні . Тим паче, що продовольча криза в Україні вплине на світовий продовольчий ринок.

Виконавчий директор Всесвітньої продовольчої програми Девід Бізлі на засіданні Ради безпеки ООН ще на початку весни прогнозував найскладнішу

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

посівну компанію за всі часи незалежності. Він зазначав, що війна в Україні може призвести до наймасштабнішої продовольчої кризи з часів Другої світової війни. Усі ці побоювання зумовлені тим, що деякі області сходу та півдня тимчасово окуповані, склади та зерносклади заблоковані, що призводить до значних проблем з логістикою та сировиною; поля і дороги заміновані; наявна значна нестача ПММ; нестача оборотних коштів та замарні ціни на добрива, засоби захисту рослин, яких і так не вистачає.

Незважаючи на всі наявні складнощі, аграрії на свій страх і ризик виходять на посівну і власними силами роблять усе для виконання запланованих робіт. Але без додаткових гарантій, реальної підтримки та законодавчих змін з боку держави повноцінно провести посівну майже неможливо.

Таблиця 1

**Основні напрями державної допомоги аграрному сектору в період
військового конфлікту**

Напрями державної підтримки	Законодавчий акт	Зміст
Забезпечення продовольчої безпеки	Закон України №7178 «Про забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану»	1.Дозволяється використання всіх доступних сільськогосподарських угідь для проведення посівної кампанії; 2.Орендні земельні відносини автоматично продовжуються на рік без внесення відомостей у відповідні реєстри; 3.Районні військові адміністрації можуть передавати в оренду строком до року державні та комунальні земельні ділянки с/г призначення для ведення с/г виробництва. 4.Введено обмеження орендної плати у розмірі 8% нормативної грошової оцінки ділянок.
Податкові пільги	Закон України №2120-IX «Про внесення змін до	1.Тимчасово, на період з 1 березня 2022 р. по 31 грудня року, наступного за тим, у якому припинено або скасовано воєнний, надзвичайний стан, не

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

	Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану»	нараховується та не сплачується плата за землю 2.Тимчасово, за 2022 та 2023 податкові роки не нараховується та не сплачується загальне мінімальне податкове зобов'язання за земельні ділянки, що розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії
Грошова допомога/кредитування	зміни та доповнення до постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі» від 14 липня 2021 р. №723	1.Встановлено термін дії державної гарантії для забезпечення часткового виконання боргових зобов'язань за портфелем кредитів банків-кредиторів та за кредитами, що надаються суб'єктам господарювання-сільськогосподарським товаровиробникам—1 р; 2.Передбачено нову мету кредитування у рамках портфеля — для фінансування забезпечення посівів сільськогосподарських культур.
Сертифікація насіння/пестициди	Наказ Державного центру сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції №132 від 01.03.2022 р.	1.Безперешкодний процес реалізації насіння і садивного матеріалу суб'єктами насінництва та розсадництва врожаю 2021 р. та залишків минулих років, необхідного для посіву, без додаткових процедур з сертифікації; 2.Визнання іноземних сертифікатів на імпортоване насіння без застосування додаткових процедур з сертифікації.
Паливо/техніка	Постанова Кабінету Міністрів України«Про внесення змін до Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів,	1.Дозволяється продаж пального стандарту Євро-3 та Євро-4. 2.Дозволяється експлуатація сільськогосподарської техніки (тракторів, самохідних шасі, самохідних с/г, дорожньо-будівельних та меліоративних машин, інших с/г машин та їх складових вітчизняного й іноземного виробництва) без реєстрації.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

	дизельного, суднових та котельних палив» від 16 березня 2022 р. №292	
--	--	--

Проблема спеціалістів в сільському господарстві також не залишена поза увагою держави. Міністерство АПК першим розпочало бронювання військовозобов'язаних працівників сільськогосподарських товаровиробників для забезпечення потреб роботодавців та недопущення простою техніки і нестачі кваліфікованих робітників[2].

Як свідчать дані посівної компанії 2022 р., що в умовах воєнного стану аграрії та держава, в особі МінАПК, акумулювали зусилля і злагоджено працювали на забезпечення максимального можливого урожаю в таких умовах .

Прогнозовані площі посіву основних ярих сільськогосподарських культур під урожай 2022 року на контрольованій Україною території становлять 14,139 млн га, що на 2,778 млн га менше від показника минулого року.

Висновки. Неодмінною умовою відновлення економіки та забезпечення продовольчої безпеки держави, в сучасних реаліях, є державна підтримка сільськогосподарських товаровиробників. Сьогодні до організації фінансового забезпечення аграрного сектору економіки потрібний абсолютно новий підхід. Необхідно не тільки удосконалювати існуючі напрями державної підтримки з врахуванням ситуації, що склалася в державі в наслідок вторгнення російських окупантів, але і розробляти нові програми.

Література:

1. Гудзь О. Фінансово-кредитна інфраструктура аграрної сфери України. *Економіка АПК*. 2009. № 6. С.58-63.
2. Кузовкін Е. Аграрні відносини під час війни: як держава допомагає аграріям з регіонів, що постраждали від воєнних дій, *Юридична газета online*.

[Електронний ресурс]. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/agrarni-vidnosini-pid-chas-viyni-yak-derzhava-dopomagae-agrariyam-z-regioniv-shcho-postrazhdali-vid-.html> (дата звернення: 10.05.2022)

МОВНІ РЕАЛІЇ ЯК ВЕРБАЛЬНЕ ВИРАЖЕННЯ СПЕЦИФІЧНИХ РИС НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР

Малахова Д.М., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті йдеться про культуру України та мовні реалії вираження її специфічних рис; проблеми співвідношення, взаємозв'язку, розвитку, становлення мови й культури.

Вступ. Протягом останніх років культурні проєкти зміцнили українську громадянську ідентичність, чіткіше прорисували межі України на світових мапах та допомогли протистояти зусиллям Росії, яка використовувала ідентичність та історію як зброю проти України. Українці довели, що можуть вийти за рамки пострадянських схем культурного менеджменту і знайти моделі співпраці між митцями, громадянським суспільством і державою, які базуються на західних зразках. Мало яка сфера суспільного життя в Україні була останніми роками настільки успішною, як культура – нові театральні постановки, фестивалі, що відроджували депресивні міські простори, виставки, нові художні та документальні фільми, що збирали повні зали глядачів та призи фестивалів – імпульс, який дав Євромайдан, призвів до справжнього культурного буму.

Виклад основного матеріалу. Розширення міжкультурних контактів і глобалізація мультикультурної земної цивілізації роблять необхідним вивчення

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

елементів культури, що знаходять відображення в мові будь-якого народу в національно-культурному аспекті.

Проблема співвідношення й взаємозв'язку мови й культури завжди викликала значний інтерес багатьох лінгвістів, які, незважаючи на своєрідність підходів до даного питання, розглядають культуру й мову у взаємодії. Сучасна лінгвістика прагне досягнути культурну свідомість окремо взятих націй через мовні засоби. Більшість учених вважають, що мова є явищем соціальним, може й повинна розглядатися не тільки із винятково лінгвістичної точки зору, але, що саме головне, із екстралінгвістичної або культурологічної, тому що вона сама, з одного боку, є частиною культури, а з іншого, – «дзеркалом», що відтворює її своєрідність і багатство.

Будь-яка культура є невід'ємною складовою сфери існування людини як соціальної істоти. Здатність орієнтуватися в навколишньому світі, пізнавати його є одним з найважливіших умінь людської особистості. Людина перебуває в постійній взаємодії з навколишнім світом, збираючи інформацію про нього. Отримані знання виражаються за допомогою мови. Остання не існує поза людиною, і навпаки. Мова – це знаряддя пізнання, за допомогою якого людина пізнає світ і культуру різних країн.

Нині зростання глобального інформаційного середовища сприяє динамічній трансформації існуючих країн світу в сучасні прозорі та демократичні. Права людини зазнали тривалого історичного шляху: від часу міфологічного та наївного їх усвідомлення – до теоретико-наукового обґрунтування. За сутністю права людини, як вважають дослідники філософсько-правових проблем, окреслюють простір, що забезпечує кожній людині умови її самореалізації, тобто простір її особистісної автономії [3, С. 164]. Україна спрямована на прозору політику та правове забезпечення, адже кожен громадянин має право на інформаційну доступність і саме співпраця

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

допоможе швидше і якісніше сформувати нову правову культуру соціуму. Студентство потребує трансформації як в групових методах навчання так і в процесі самостійній роботі. Успішність освітніх перетворень, пов'язаних із поліпшенням якості освіти, залежить від ефективності управління якістю освіти на різних рівнях управління [4, С. 142]. Метою створення нової форми організації заходів з правового ракурсу в культурній галузі є: задоволення культурних потреб; збереження історико-культурної спадщини; вільний розвиток відносин між студентами різних вузів, їх зміцнення правової культури; важливість підвищення активності студентів; висвітлення нової форми співпраці; створення інформаційних ресурсів довідкових каналів.

Всі вищезазначені аспекти мотивують студентів знаходити взаємодію крізь уже застосовані форми співпраці (дебати, круглий стіл, публічні виступи, дискусії, тощо) та віднаходити нові – перформенс, театралізовані ділові ігри, проекти-презентації, стартапи, бранчі, flipped-learning, що сприяють поліпшенню діяльності та підготовки фахівців, як майбутній кадровий потенціал. Професіоналізм кадрів державного управління забезпечує внутрішньодержавну збалансованість і зовнішнє (міжнародне) позиціонування держави, що визначально впливає на подальший і сталий соціально-економічний розвиток. Сутність культуротворчих заходів полягає в задоволенні потреб організації в обізнаних фахівцях своєї справи, завдяки яким установа державного значення або ж бізнес напрямку отримує ту реалізацію ідей, на яку розраховувалось. До того ж, організація дає можливість розвиватися кожному фахівцю культурних індустрій та правових установ, незалежно, оскільки співробітник – це найцінніший капітал, основний актив організації, який потрібно берегти і давати йому можливість розвитку в цій структурі для її подальшого процвітання.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Культуру розглядають як ключовий елемент концепції сталого розвитку, оскільки вона формує відношення людей до мистецтва та природного середовища. А сам сталий розвиток розглядається як частина суспільства і культури та впливає на всі процеси у штучному середовищі.

Починаючи з 2001 року, як акцентують увагу фахівці, науковці намагаються поєднати культурні і соціальні аспекти розвитку суспільства, стверджуючи, що культура може внести важливий вклад в соціальний порядок і розвиток людства. Втім, у таких дослідженнях не має визначення культури і опису того, що відноситься до культури або такого поняття як «захист культури держав, що розвиваються в контексті економічного розвитку багатих держав». Мова йде про культурну демократизацію для підтримки високих культур через політику. Втім, стверджується, що остання, заснована на культурній демократії, мало змінило профіль аудиторії «високої культури», але відбулись зміни у сприйнятті та розвитку культурних індустрій. «Висока культура», в основному залучає до себе більш освічених людей та ігнорується повністю людьми з невисокою освітою та обізнаністю.

Популярне ж мистецтво спрямовано на всі рівні суспільства, не зважаючи на освіту. Констатується, що коли стратегія демократизації висока, культура не дає очікуваних результатів, і зацікавлені сторони в її сфері були спрямовані на пошук інших шляхів розвитку фінансування. Це призвело до появи різних цілей для мистецтва, які обґрунтовували доцільність його фінансування з державних бюджетів.

Культура – це будівник соціальних зв'язків у бідних спільнотах шляхом залучення громадян до участі в культурному розвитку; вона є засобом боротьби з соціальною і культурною ізоляцією та сприяє соціальному та професійному розвитку громадян; використання виробів мистецтва у міських умовах впливає на перебудову певних територій; культура сприяє

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

привабливості та престижу будь-якого міста [4, С. 149]. У таких поглядах, як зазначається, спостерігається заперечення здатності мистецтва сприяти благополуччю населення в сфері охорони здоров'я, освіти або соціальних дій. Стверджується, що перелічене вище, - це вторинні цілі, які можуть бути доповнені всіма іншими секторами життєдіяльності людей та спільнот. Все це викликає певну плутанину у розумінні самого поняття «культура» і, відповідно того, що впливає на сталий розвиток і може піддаватись сталому розвитку. Фактично, на сучасному етапі культура розуміється як культурна політика. Це сприяє не тільки глобалізму в розумінні розвитку, а й збереження культурної спадщини, що створює умови для капіталізації через розвиток туризму та іншого.

Підкреслюється здатність культури перетворювати суспільства через збереження історичних пам'яток, музеїв, а також збереження як традиційних практик і форм сучасного мистецтва, так і тих, які збагачують повсякдення життя населення різними способами.

Історичну спадщину вважають джерелом ідентичності та згуртованості суспільства. Творчість розглядають крізь призму побудови відкритих, інклюзивних і плюралістичних спільнот. Наголошується, що культурна спадщина і творчість закладають основи для яскравих, інноваційних та процвітаючих суспільств знань [5, С. 2].

Сучасні підходи ЮНЕСКО ґрунтуються на систематичній інтеграції культурних особливостей в концепцію, основою якої є залучення місцевого населення до отримання бажаного результату щодо сталого розвитку. Акценти робляться на розвитку сталого туризму, культурної та творчої індустрії, а також відродження міст за рахунок використання культурної спадщини, яка збереглась і яка є потужним економічним підсектором. Це стимулює місцевий розвиток і сприяє творчості, а також створює умови для зайнятості населення.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Акцент робиться на місцеві системи знань та практики управління, які, як вважається, є цінною інформацією та інструментом для вирішення низки проблем від екологічних до культурних. Останні розуміються в аспекті збереження культурної спадщини через створення систем «зеленого туризму», що надасть можливість створити сталий розвиток не тільки туризму, який впливає на економічний стан міст та регіонів, а й можливість вирішити екологічні проблеми, попередити втрати біоресурсів, зменшити деградацію земель і пом'якшити наслідки змін клімату.

Багато фахівців опікуються проблемами ролі і місця регіональних та місцевих органів влади в процесі сталого розвитку культури. До цього залучаються представники громадянського суспільства задля з'ясування можливостей всіх сторін в інтеграції культури у свої власні політики та повсякденну роботу. Для цього ведеться робота по створенню альянсів між місцевими органами влади та громадянським суспільством. Йдеться про необхідність вироблення надійних індикаторів для змін культурних цінностей, щоб подолати подальше «розмивання культури» у містах. Самі ж об'єднані зусилля органів влади та громадянського суспільства, як вважається, мають свої досягнення розповсюджувати й на інші сфери, які представляють загальний політичний інтерес [3, С. 35].

Висновки. Можна зробити висновок про те, що під визначення реалії попадають усі мовні одиниці однієї мови, що позначають її специфічні елементи й не мають еквівалентів в іншій. У цьому випадку варто звернутися до таких понять як мовна картина світу і мовні універсалиї та культура. Тому що саме вони головним чином впливають на формування реалій у мові того чи іншого народу.

Отже, матеріальна й духовна культура є головними джерелами культурнозумовлених явищ. Хоч фактично світ однаковий для всіх людей, у

кожного народу існує своя картина світобачення. Він з максимальною точністю відтворює бачення світу того або іншого народу, але не спотворює його, а пропускає через себе, і це приводить до формування мовних розходжень або реалій.

Література:

1. Електронний ресурс. URL: https://protocol.ua/ua/pro_kulturu_stattya_34.
2. Електронний ресурс. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/culture>.
3. Електронний ресурс. URL:
https://nakkkim.edu.ua/images/Instytutu/Akademiia/Vydannia/Kulturni_ta_stetski_studii.pdf.
4. Електронний ресурс. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2018/jan/7743/25.pdf>.
5. Електронний ресурс. URL:
<http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/22.05.2019.pdf>.

ВИЩА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ХРОНОЛОГІЯ РАННІХ ЕТАПІВ

Новіков М.Г., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Вищі школи на теренах України з'явилися досить пізно. З часів Київської Русі при монастирях та митрополичій кафедрі діяли лише вищі студії з філософії та богослов'я. Поступу вищої освіти зашкодила монголо-татарська навала, тривала відсутність власної національної держави, поступова асиміляція еліти Волині, Червоної Русі, Поділля та Київщини польською шляхтою.

Вступ. Населення українських земель могло здобувати вищу освіту в університетах Європи: Ягеллонському (Краків), Болонському, в інших

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

італійських, німецьких та французьких університетах, Віленській і Замойській академії. Законодавством Великого князівства Литовського громадянам країни дозволялося виїздити для навчання та в «пошуках кращого щастя свого» до будь-якої держави, крім тих, із якими Литва перебувала в стані війни. Маєтності князів та шляхти, які відбували на навчання, до їхнього повернення на рідну землю великий князь брав під свою опіку.

Виклад основного матеріалу.

Ранній модерний час

Вищі студії в Україні були започатковані князями Острозькими наприкінці XVI століття в Острозькій академії, де в 1570 – 1590 –х роках сформувався гурток вчених, письменників, перекладачів і видавців, які випускали богословську, полемічну й навчальну літературу, викладали в школі. Та школа, називалась *«тримовним ліцеєм»*, *«гімназією»* і *«академією»*, поєднувала програму тогочасної європейської середньої школи (*«школа семи вільних наук»*) із вищими студіями. В академії розпочався процес активного засвоєння на православному підґрунті досягнень єзуїтських колегіумів. За її прикладом православні школи почали з'являтися в інших містах, що розгорнуло реформу шкільної освіти.

1632 року у Києві митрополитом Петром Могилою, шляхом злиття братської школи з Лаврською, було утвореною Києво-Могилянську колегію, на базі якого згодом постала Києво-Могилянська академія. Внаслідок контрреформації, протистояння католиків з протестантами і православними у Речі Посполитій, польський король Владислав IV Ваза у привілеї Київському колегіуму обмежив курс наук для *«схизматиків»* рівнем середньої школи. Згідно з Гадяцьким трактатом 1658 року між Річчю Посполитою і Гетьманщиною колегії надавався статус академії і вона отримувала рівні права з Ягеллонським університетом. Після входження українських земель до складу

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Московського царства статус академії був підтверджений у грамотах російських царів 1694 року та 1701 року.

Академія була всестановим навчальним закладом гуманітарного спрямування. Особливого значення надавалося вивченню латини, яка була тоді мовою європейської освіти й науки. Латиною читалися курси поетики, риторики, філософії й богослов'я. Академія не мала поділу на факультети, також у ній не вивчалися традиційні університетські дисципліни -право та медицина, а випускникам не надавалися вчені ступені, хоч за рівнем викладання академія не поступалась європейським університетам. Впродовж всієї своєї діяльності академія зберігала тісний зв'язок із православною церквою і з часом, 1819 року перетворилась на вищий духовний заклад - Київську духовну академію.

У середині XVIII століття провідні українські громадські діячі не раз порушували перед царським урядом питання про відкриття в Гетьманщині університету на основі академії з виводом звідти ченців, або ж на новому місті, у Чернігові або Переяславі. Гетьман Кирило Розумовський розробив проєкт університету у власній столиці - Батурині. Проте ці наміри не здійснились. Востаннє козацька старшина поставила питання про відкриття університету в наказах депутатам в Законодавчу комісію 1767—1768 років. Секуляризація вищої освіти в Лівобережній Україні як автономному державному утворенні в межах Російської імперії не відбулася, а університети нового типу, єдині для всієї імперії, з'явилися в Україні вже у XIX столітті^[1].

1661 року польський король Ян II Казимир Ваза надав привілей Львівському єзуїтському колегіуму. Але спроба відкрити університет у Галичині спіткнулась об спротив викладачів Краківського університету, які не бажали мати конкурента. Львівський університет був відкритий тільки 1784 року вже в межах Австрійської імперії. Це був світський навчальний заклад із

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

класичними факультетами квадривіуму - філософським, правничим, медичним і теологічним. Основною мовою викладання була латина, деякі предмети читалися польською і німецькою мовами.

Модерний час

Вища освіта в Україні впродовж XIX століття розвивалася відповідно до освітніх політик австрійського та російського урядів.

Російська імперія

Упродовж першої половини XIX століття у Російській імперії постали університети: Каразінський в Харкові (1805), Святого Володимира в Києві (1834), Новоросійський в Одесі (1865). Навчання в них становило завершальну ланку світської освіти. Університети, як правило, склалися з чотирьох факультетів: історико-філологічного, фізико-математичного, юридичного та медичного. Вони надавали закінчену вищу загальну й спеціальну освіту. Нормативними актами, що визначали їхню внутрішню організацію, стали університетські статuti: автономістський проєкт Василя Каразіна 1805 року, реакційний контрпроєкт 1835 року, київський статут 1842 року, новий автономістський 1863 року та новий реакційний 1884 року. Вища духовна освіта зосереджувалась у Київській духовній академії.

Іншими вищими школами, за змістом і характером освіти подібними до університетів, були Кременецький ліцей (1805—1831), який ліквідували після Польського повстання; Рішельєвський ліцей в Одесі (1817—1865); Ніжинська гімназія вищих наук князя і масона Іллі Безбородька (1820), перетворена 1832 року на фізико-математичний, з 1840 року - юридичний та 1875 року - історико-філологічний інститут. Курси, вищі від середніх, читалися у Вищій київській гімназії (1812—1828). На відміну від всестановості університетської освіти, ці навчальні заклади надавали освіту переважно вихідцям із дворян та купецтва.

Австро-Угорщина

Вища освіта в Галичині була під контролем місцевих влади, що складалася з німців і поляків. Загальна вища освіта надавалась у Львівському університеті; технічна – у Львівському політехнічному інституті, заснованому 1877 року на базі Технічної академії; сільськогосподарська – у Вищій рільничій школі у Дублянах. На Буковині працював Чернівецький університет (1875). Провідним закладом музичної освіти була Консерваторія Галицького музичного товариства у Львові (1853).

Висновки. Вища освіта України має історію і традиції, що закладають фундаментальні основи її життєдіяльності та розвитку. Перші заклади вищої освіти з'явилися в Україні наприкінці XVI - на початку XVII ст.: Острозький греко-слов'яно-латинський колегіум (1576 р.), Києво-Могилянська академія (1632 р.), Львівський університет (1661 р.) були серед значимих закладів вищої освіти Західної Європи того часу. Значна кількість закладів вищої освіти створена у XIX ст., серед яких - класичні університети (у Харкові, 1805 р., Києві, 1834 р., Одесі, 1865 р. та Чернівцях, 1875 р.) і професійні заклади вищої освіти (Ніжинський історичний та філологічний інститут, 1805 р., Глухівський учительський інститут, 1874 р., Харківський технологічний інститут, 1885 р., Київський політехнічний інститут, 1898 р. та ін.).

Література:

1. Колпакова О. В. Національна вища школа в Україні (1917–1921 рр.) // Україна XX ст. : Культура, ідеологія, політика : Збірник статей, вип. 2. — К., 1996.
2. Алексєєв Ю. Україна : Освіта і держава (1986–1997). — К., 1998.
3. Литвин В. М. Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.). — К., 2000.
4. Кремень В. Г. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. — К., 2016.

ДИСТАНЦІЙНА МОВНА ОСВІТА У ПІДГОТОВЦІ ФАХОВОГО МОЛОДШОГО БАКАЛАВРА

Носкова Т.І., методист ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Через пандемію коронавірусу за останні роки онлайн-заняття стають дедалі популярнішими у сфері вивчення іноземних мов. На жаль, попри всі бажання повернутися до традиційного освітнього процесу, у зв'язку зі впровадженням воєнного стану в Україні, спричиненим гострою фазою російського вторгнення, педагогічні працівники були вимушені знову перейти на онлайн-навчання.

Дистанційна освіта, як і засоби її впровадження, має постійно вдосконалюватися, тому для переважної більшості педагогічних працівників залишаються актуальні певні складнощі в організації освітнього процесу. Методика викладання предмета не змінилася і питання полягає лише в її адаптації з урахуванням сучасних онлайн-інструментів, які постійно оновлюються.

На сьогодні досить гостро постає питання дистанційної мовної освіти у дискурсі підготовки фахового молодшого бакалавра, оскільки головний акцент – забезпечення якісної підготовки сучасного кваліфікованого фахівця.

Дистанційне навчання - це форма навчання з використанням комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію педагогічних працівників та студентів на різних етапах навчання і поєднання самостійної роботи з матеріалами інформаційної мережі.

У процесі підготовки фахового молодшого бакалавра здійснюється подальший розвиток базових мовних, мовленнєвих, соціокультурних, діяльнісних умінь і навичок на основі систематизації, узагальнення й поглиблення знань з англійської мови, здобутих на попередніх етапах навчання.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Іншомовна освіта здобувачів освіти характеризується зміною пріоритетів як у змісті навчання, так і у формах його реалізації. Визначальними стають види діяльності, що забезпечують умови різноканальної парної та групової мовленнєвої взаємодії через виконання різноманітних творчих вправ і завдань, які сприяють задоволенню іншомовних комунікативних потреб фахового молодшого бакалавра, зумовлених їхніми інтересами, навчальним і життєвим досвідом, перспективами професійної діяльності.

Явно виражений професійно-орієнтований характер дистанційного навчання іноземних мов зумовлює переважно вибір різноманітних ситуацій професійно-трудової сфери. Окрім цього до змісту дистанційного навчання іноземних мов включають окремі теми та ситуації соціально-побутової, соціально-культурної сфер, сфери громадської діяльності, які органічно поєднуються в реальному житті.

У процесі дистанційного навчання переважно використовуються як синхронні засоби навчання (Zoom, Skype, Google Classroom, Viber відеозв'язок), так і асинхронні (електронна пошта, блоги, онлайн відео-уроки, матеріали для опрацювання, в тому числі у вигляді аудіо- та відеофайлів).

Окрім використання вищезгаданих сервісів, під час проведення дистанційного навчання, педагогічний працівник повинен націлювати здобувачів освіти на самостійне опрацювання матеріалу, стимулювати та мотиваційно заохочувати до активного користування онлайн-платформами та мобільними застосунками для вивчення іноземних мов.

Серед широкодоступних та безкоштовних онлайн-ресурсів для організації дистанційного вивчення англійської мови варто звернути увагу здобувачів освіти на наступні сайти та мобільні застосунки:

- [BBC Learning English](#) – автентична британська англійська мова; сайт перекладений українською мовою, має нескладну навігацію та багато

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

відеоматеріалів, спрямованих на вивчення «живої» мови, яку дійсно використовують у спілкуванні та на телебаченні. Головна особливість – уроки англійської із тelenовин BBC, які спеціально уповільнені задля кращого їх розуміння та супроводжуються поясненнями нових та потенційно складних слів.

- Learn American English Online – сайт спрямований покращити ваш рівень граматики та словникового запасу. Особливість та своєрідний недолік сайту полягає у відсутності його україномовної адаптації, тобто якщо необхідно розібратись у якійсь конкретній граматичній чи лексичній темі, потрібно впевнитися, що ви знаєте як саме вона звучить англійською.

- English Texts – ресурс, розроблений на основі популярних фільмів та серіалів. Кожна стаття супроводжується відеоматеріалами, детальними розборами та перекладами діалогів головних героїв.

- LinguaLeo: навчання у формі гри – граматичні правила, картки зі словами, вправи на швидкість та тренування пам'яті, відеоматеріали та інше. Проте, сайт буде дійсно корисним лише для новачків, адже на більш високих рівнях половина завдань доступна на платній основі.

- Youplay – сайт побудований на відомій грі з пошуку слів, де пропонується таблиця заповнена літерами, а праворуч подається список слів з лімітованим часом аби знайти і відмітити усі слова в ній. Застосунок добре тренує пам'ять, звертає увагу користувачів на правильне написання слів. Єдиний помітний недолік – відсутність перекладу та транскрипції слів.

- Grammarly – безкоштовна програма, що встановлюється у браузері та покращує writing skills. Має змогу виправляти більш ніж 250 видів помилок та пропонує синоніми відповідно до контексту. Є незначні недоліки – працює лише у браузері Chrome та вимагає реєстрацію.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

- Puzzle English: на початку потрібно пройти тест, щоб встановити рівень англійської та словниковий запас, а далі сайт пропонує безліч засобів вивчення нових слів за умови щоденних занять. Серед цікавих особливостей сайту – відео-словник, що підкріплює слова уривками із популярних серіалів, які можна дивитись і у повній версії, що супроводжуються подвійними субтитрами: російською та англійською. Недолік: деякі функції сайту платні.
- Duolingo – мобільний застосунок з вивчення мови в ігровій формі. На сьогодні користувачі можуть вивчати англійську, турецьку, французьку, іспанську, німецьку мови. Якщо користувач володіє англійською, то список мов для вивчення значно розширюється. Серед них японська, китайська, норвезька, Хінді та багато інших. Недолік: деякі функції платні.
- Easy Ten: пропонується вивчення мінімум по 10 слів на день для всіх рівнів, включно зі складними словами, які треба знати для здачі іспитів IELTS та TOELF. Недолік: деякі функції платні.
- Johnny Grammar's Word Challenge – застосунок розроблений на замовлення British Council, де можна закріпити і перевірити свої знання за допомогою різних вікторин: за 1 хвилину потрібно відповісти на якомога більше запитань, а в кінці є змога дізнатися результат, розглянути помилки і правильні відповіді. Опитувальник включає в себе вивчення англійської мови рівнів Beginner і Advanced та охоплює широке коло тем.
- LingQ – застосунок, який допоможе користувачам читати, перекладати і слухати тексти англійською. Обрані незнайомі слова в текстах будуть виділятися певним кольором (залежно від рівня складності запам'ятовування слова). Недолік: деякі функції платні.
- Anki – безкоштовна програма з відкритим кодом для полегшення запам'ятовування слів, виразів і будь-якої іншої інформації за допомогою

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

розподілених повторень з використанням навчальних флеш-карток, які у подальшому можна створювати самостійно.

- Rosetta Stone – це цілий набір мобільних застосунків до одного з найвідоміших інтерактивних підручників. Перевагою Rosetta Stone є унікальна методика, що дозволяє вивчати мову на інтуїтивному рівні, без книжок з граматики та словників. Особливістю програми є імітація занурення в англomовне середовище. На Rosetta Stone великий набір інтерактивних уроків, метою яких є створення асоціативного ряду. Програма підходить як для новачків, так і для досвідчених користувачів. За допомогою мікрофона застосунок може оцінити правильність вимови. Безкоштовно пропонується лише ознайомча версія даного підручника з обмеженою кількістю базових уроків.

У наш час в умовах економічних відносин і жорсткої конкуренції на ринку праці особливе значення мають знання, навички та досвід. Фахівець ХХІ століття – це людина, яка вільно володіє сучасними інформаційними технологіями, постійно підвищує і вдосконалює свій професійний рівень. Саме педагогічний працівник має знайомити та зацікавлювати студентів із сучасними новинками у сфері ІТ для здобуття інформальної освіти. Самостійне оволодіння фаховим молодшим бакалавром новими знаннями і навичками, практично корисними і застосовуваними у роботі в епоху інформаційного суспільства з використанням онлайн-платформ значно розширює можливості самореалізації і сприяє кар'єрному зросту кваліфікованого фахівця.

ЗМІНИ В ОСВІТІ У НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ

Петриченко Н.Г., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Цифрова реальність вже стала невіддільною частиною нашого життя. Інтерактивні панелі у школах, офісах і громадських місцях сприймаються доволі природньо. Інтерактивна дошка в школі чи в кімнаті для нарад вже невід'ємна частина інтер'єру. Інтерактивне обладнання в освіті – нагальна потреба, а не розкіш. Змінюється все. Виробництва автоматизуються за допомогою роботів, штучний інтелект змінює роботу дизайнерів та аналітиків, люди планують колонізувати Марс та створити логістичний хаб на Місяці, проекти літаючих електротаксі та космічного туризму нікого не дивують, а у віртуальних світах вже можна непогано жити. Ми остаточно перейшли на спілкування через месенджери і відеодзвінки, дивимось відео контент на YouTube та Netflix, купуємо речі через електронні магазини, слухаємо музику через телефон і навіть маємо цифрові паспорти. Ми вирішуємо робочі питання через Zoom, пошту, та ведемо справи в CRM. У Facebook оголосили, що до 2025 року переведуть половину команди на віддалену форму роботи. Пандемія прискорила цей процес. Новий світ вимагає і нової освіти. І вона приходить.

Науковці, що досліджують зміни у процесі освіти, приходять до думки, що модель освіти повинна спиратися на 5 принципів: Online First, Customization, Learning by Doing, Community, Life Long Learning. (Діджиталізація, фокус на особистість, практичність, середовище, безперервність).

Принцип 1: Online First – діджиталізація

За останні пандемічні роки мільйони людей спробувало цифрові форми навчання. Ми звикли до вебінарів, чатів з одногрупниками, до цифрових спільнот. І це теж вже реальність, яка нікуди не зникне.

Нова модель освіти спирається на принцип Online First.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Не потрібно їхати в аудиторію, щоб слухати лекцію. Не потрібно жити в Нідерландах, щоб вчитись у куратора з Амстердама.

Не потрібна парта, щоб робити індивідуальний курсовий проект під керівництвом топ практика-викладача. Не потрібен підручник, якщо є доступ до цілої цифрової бібліотеки.

Онлайн-інститут не зможе сховати застарілу інформацію та неактуальних викладачів за фасадом багаторічних програм. Діджитал прозорий і всі недоліки одразу стають публічними. Тому контроль якості, зміни та оновлення є частиною ДНК онлайн інститутів, а не вимогою МОНа.

Та Online First не означає заміну оффлайна онлайн. Майбутнє за комбінованими формами, де за оффлайном зберігається надзвичайно важлива роль формування відносин та зв'язків між людьми.

Принцип 2: Customization – фокус на особистість

В моделі майбутньої освіти вибір навчального закладу студентом, буде більш відповідальним. Роботодавці все менше будуть дивитись на дипломи, та звертатимуть увагу на якість знань і вмінь випускника.

Молоді люди все частіше обиратимуть свідомі траєкторії розвитку.

Ключове питання тепер – чим мені подобається займатись і в якій справі я можу розкрити себе? Далі прокладається маршрут, який може приймати різні форми – менторство, курси, робота, академічне навчання, саморозвиток.

Рішення про вибір професії більше не буде драматичним моментом всього життя. Це буде гіпотеза, яку необхідно перевірити. Якщо справа не підходить, людина буде легко змінювати маршрут.

Тому фіксовані жорсткі багаторічні програми будуть трансформуватись в гнучкі кастомізовані програми, які враховуватимуть інтереси студента, оптимальний темп і форми навчання. А корекція траєкторії стане нормальною формою роботи зі зворотнім зв'язком.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Принцип 3: Learning by Doing – практичність

В моделі майбутнього професійна освіта стає значно практичнішою. Це стосується як форми навчання, так і суті.

Нове покоління більше не готове слухати курси лекцій без практичного використання. Новим підходом стає Learning by Doing – вивчення теорії та отримання навичок через власний досвід.

Приміром, теоретичний курс вищої математики для програміста має бути одразу інтегрований в практичні задачі, щоб нове знання одразу давало студенту захоплення від пізнання і результату.

Лекційні матеріали будуть винесені на самостійне пропрацювання, а інститути створюватимуть власні цифрові бібліотеки.

Викладач – це більше не людина, що читає рік за роком однакові лекції за кафедрою. Це наставник, який захоплює предметом, допомагає студенту розібратись в складному матеріалі, направляє розвиток свого учня, надихає власним прикладом.

Принцип 4: Community – середовище

Освітня інституція – це не місце, не стіни і не кампуси (хоч і вони не завадять).

Це середовище, в якому зібрані всі умови для розвитку людини – навчальні програми та курси, спільнота, доступ до однодумців і цікавих людей, кар'єрні можливості, сервіси підтримки ментального здоров'я, пошуку роботи і проектів, цифрові бібліотеки, акселераційні програми та персональні ментори. Нова освіта допомагає виявити бажання та таланти людини, проаналізувати її сильні та слабкі сторони та побудувати персональний маршрут до реалізації цілей.

Принцип 5: Life Long Learning – безперервність

Освіта більше не обмежується 4 роками університету. Це робота над собою протягом життя – Life Long Learning.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Новачку потрібно вивчити основи професії з нуля. А через 10 років він повернеться в інститут, щоб навчитись управляти командами та будувати проекти, знайти людей в свій проект, або отримати інвестиції.

І все це можна буде зробити через цифрові сервіси на телефоні або віртуальній реальності.

Ми живемо у важкий, буремний але цікавий час змін. Освіта постійно реформується. Постають питання, які потребують негайних вирішень. Триматимемо руку на пульсі. Майбутнє країни залежить від багатьох факторів, одним із яких є якість освіти.

Література:

1. Електронний ресурс. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/derzhavni-standarti>
2. Електронний ресурс. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>
3. Електронний ресурс. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vyshha-osvita-v-ukrayini-za-roky-nezalezhnosti-ochikuvani-rezultaty-ta-naslidky/>
4. Електронний ресурс. URL: <https://biggggidea.com/practices/ukranska-osvita-majbutnogo-osnovni-orientiri/>
5. Електронний ресурс. URL: <https://osvitoria.media/experience/yakoyu-bude-osvita-cherez-20-rokiv-4-mozhlyvi-stsenariyi/>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Приходько С.П., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті розглядаються питання графічної підготовки з використанням сучасних інформаційних технологій, що має значний потенціал у навчальному процесі і гарантує якісну підготовку майбутніх інженерів.

Вступ. Підвищення суспільних вимог до рівня конкурентоспроможності та професіоналізму майбутніх спеціалістів вимагають розв'язання актуальних проблем сучасної системи вищої та передвищої освіти, пов'язаних з діяльністю в умовах ринкової економіки.

У зв'язку з цим, пошук нових підходів до сучасного освітнього процесу є основним завданням. Перехід від накопичення знань до становлення фахівця, який здатний ефективно вирішувати виробничі завдання. Цього можна досягнути при залученні студентів до творчої графічної діяльності, що впливає на інтелектуальний, креативний розвиток, підвищує активність та ініціативу студентської молоді, стимулює самостійне освоєння нових знань [2].

Інформатизація та комп'ютеризація освіти надає великі можливості для підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, але впровадження в інженерну підготовку сучасних комп'ютерних технологій призвело до дефіциту часу на вивчення дисциплін традиційного графічного циклу [3]. „Нарисна геометрія та інженерна графіка” є важливою складовою базової загальнотехнічної підготовки майбутніх інженерів, вона закладає фундамент системи класичної технічної і професійної освіти. Знання, отримані студентами

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

при вивченні цього курсу, використовуються у курсовому та дипломному проектуванні, а також у подальшій роботі за фахом [4].

Виклад основного матеріалу. Уміння зрозуміти графічну інформацію і використати її для здобуття нового знання має велике значення як для студента, так і для майбутнього спеціаліста. Графічна підготовка багатокomпонентна за своєю структурою. Кожен компонент займає своє певне місце. Тому, щоб кожен із них виконував завдання, яке від нього очікують, необхідно забезпечити зв'язки з іншими навчальними дисциплінами, у змісті яких є графічне наповнення. В зв'язку з чим виникає необхідність пошуку нових технологій і підходів до викладання нарисної геометрії та інженерної графіки [2].

Основною тенденцією в системі проектування є перехід від двовимірного проектування та виконання креслеників до тривимірного моделювання. Такий перехід має важливе значення, але він не повинен перешкоджати набуттю нових фундаментальних наук, що формують творчого фахівця. Студенти повинні навчитися читати кресленики деталей і складальних одиниць, виконувати графічні побудови зображень предметів, схем за допомогою креслярських інструментів і без них, від руки, а також із використанням комп'ютерних технологій. Персональний комп'ютер слід розглядати як технічний засіб, що розширює можливості майбутнього інженера-конструктора і дозволяє більш повніше реалізовувати творчий потенціал [2].

Поєднання традиційних і комп'ютерних технологій навчання є важливим принципом графічної підготовки. Це і повинно визначати зміст навчальної роботи з графічних дисциплін. В процесі навчальної діяльності повинна забезпечуватися безперервність графічної підготовки і спадкоємність знань при переході до навчальних дисциплін, які профілюють за фахом. Незважаючи на

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

перспективи сучасних систем автоматизованого проєктування, вирішальна роль у створенні графічних зображень належить людині [3].

В програми САПР закладено значний обсяг знань, але без участі людини, яка вміє їх професійно використовувати, комп'ютер безпорадний. Інженер, проєктувальник використовує у своїй професійній діяльності графічну модель об'єкта, що, як правило, створюваний ним. І не випадково нарисну геометрію та інженерну графіку називають мовою техніки. Тому оволодіння умінням виконання кресленика, як засобом виразу думки інженера, відбувається впродовж усього процесу навчання в технічному навчальному закладі [4].

Графічна підготовка є першим етапом навчання, на якому студенти отримують початкові знання правил виконання і оформлення креслеників та конструкторської документації, а також навички користування стандартами та довідковими матеріалами, вчать читати кресленики [1].

Набуття графічних знань, вмінь і навичок пов'язане з виконанням наступних умов:

- розвинена просторова уява;
- технічні знання та ерудиція;
- знання правил оформлення конструкторської документації;
- підготовка та використання комп'ютерної техніки і прикладного програмного забезпечення.

Для забезпечення першої умови велику роль відіграє вивчення курсу нарисної геометрії, що і є фундаментом інженерної графіки. Де вивчають основи побудови геометричних моделей на базі методів графічного відображення. При вивченні розділу нарисної геометрії систематично виконують графічні індивідуальні завдання та вправи [5]. Це формує у студентів відповідні практичні навички і вміння, а також наближає до реальних умов професійної діяльності. Графічна підготовка студентів за допомогою

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

традиційної методики із використанням об'ємних віртуальних моделей деталей, дає кращі результати при формуванні просторової уяви і рішенні задач з нарисної геометрії. Для їх створення і подальшого використання у навчальному процесі необхідно розробити методику, яка буде враховувати те, що навчальні завдання повинні носити розвиваючий характер, містити творчі ідеї, реалізація яких вимагає від студентів самостійності, відповідальності, самоорганізації [2].

Навчання студентів основам конструкторської діяльності повинна базуватися на поєднанні традиційних графічних дисциплін з основами автоматизованого проектування, а також спрямувати різні види навчально-пізнавальної діяльності в єдиний блок груп різних спеціальностей. Важливе значення відіграють прогресивні підходи до організації як аудиторної та індивідуальної роботи студентів із викладачем, так і їх самостійної роботи [4].

Використання у навчальному процесі засобів мультимедіа дозволяє модернізувати організацію навчального процесу, активізувати пізнавальну діяльність студентів. При цьому вони краще засвоюють матеріал і ефективно використовують отриману інформацію для виконання графічних і лабораторних робіт, які більш ефективно проводити безпосередньо після лекції [2].

Важливу роль відіграє постійна розробка та поновлення навчально-методичних посібників та матеріалів, що надають студентам допомогу у виконанні навчальних вправ і допомагають їм контролювати правильність рішень. Значна кількість ілюстративного матеріалу сприяє якісному методичному супроводу навчальної дисципліни привабливості та доступності. Пропоновані приклади вирішення геометричних завдань дозволяють поступово відстежувати ці процеси, конструювати віртуальні геометричні об'єкти і оперувати ними [5].

Висновки. Мета різних інноваційних технологій навчання це -

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

формування у студентів умінь роботи з інформацією, дослідницьких умінь, умінь приймати оптимальне рішення поставлених задач. В цих випадках комп'ютерні технології стають помічниками для педагогічних працівників та студентів в опануванні інформаційними потоками, допомагають моделювати та ілюструвати процеси, явища, об'єкти та події [2].

Набуті студентами знання, уміння, навички з графічної підготовки необхідно розвивати та закріплювати при вивченні загальнотехнічних, спеціальних дисциплін, у курсовому і дипломному проєктуванні, а також використовувати у подальшій роботі за фахом.

Література:

1. Козяр М. М., Сасюк З. К. Нарисна геометрія : навчальний посібник. Рівне: НУВГП, 2013. 206 с.
2. Федорейко В.С., Горбатюк Р.М., Бочар І.Й. Використання сучасних технологій у професійній підготовці інженерів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*: Зб. наук. пр. Української інженерно-педагогічної академії. Харків: УІПА, 2005. С. 189-197.
3. Жалдак М.І., Хомік О.А., Володько І.В., Снігур О.М. Інформаційні технології. Навчально-методичний посібник / За загальною редакцією Жалдака М. І. К.: РННЦ «ДІНІТ», 2003. 194 с.
4. Волошкевич П.П., Бойко О.О., Базишин П.А., Мацура Н.О. Технічне креслення та комп'ютерна графіка : навч. посібник. Львів: Світ, 2014. 224 с.
5. Бовкун С.А., Скоробогата М.В., Корнієнко О.Б. Нарисна геометрія. Поверхні: навч.посіб. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2020. 134 с.

МЛИНАРСЬКА СПРАВА НА НІЖИНЩИНІ ТА ЇЇ РОЛЬ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКОВІ РЕГІОНУ ПЕРІОДУ ГЕТЬМАНЩИНИ

Шевченко Н.О., к.і.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Стаття присвячена дослідженню становлення млинарської справи на території міста Ніжина та його околицях у XVII-XVIII ст. і її вплив на економічний розвиток регіону. Локалізовано основні осередки млинарства й розглянуто стан розробки проблеми в історіографії.

Вступ. Сільське господарство в Україні завжди було важливою складовою економічного життя населення. Це зумовлено, насамперед, географічним розташуванням, природно-кліматичними умовами та наявністю родючих ґрунтів. Наші пращури вирощували переважно жито, пшеницю, ячмінь, просо та інші зернові культури.

Важливим елементом економічного життя суспільства було млинарство. На території України млинарство відоме ще з доби неоліту, коли люди розмелювали зерно на борошно та крупи за допомогою кам'яної зернотерки. Пізніше зернотерки замінили ручні жорна. Потім на українських землях з'являються водяні млини та вітряки, які масово заповнили всю Україну, але повністю так і не змогли витіснити з ужитку ручні жорна (використовувалися до початку XX ст.) [1, С. 426]. Не була винятком і територія Ніжинщини.

Виклад основного матеріалу. Дослідження млинарства досить часто зустрічаємо у працях етнологів, етнографів, археологів та істориків. Джерельна база для розробки проблеми мукомельного промислу досить широка. Вона поділяється на матеріальну та писемну. До матеріальних джерел відносяться самі млини, елементи їхніх конструкцій, предмети повсякденного вжитку та знаряддя праці мірошників та багато інших речей, які завдяки зусиллям археологів, етнографів, фольклористів, архітекторів, реконструкторів та

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

багатьох інших фахівців своєї справи дійшли до наших часів. Писемні джерела середини XVII–XVIII ст. можна також поділити на декілька груп. Перша група насичена гетьманськими універсалами, скаргами, супліками, листами та іншими документами періоду Гетьманщини. У них відображені місця розташування млинів, права власності, їх відчуження, різноманітні судові спори, розміри вартості млинів, плата за помел тощо. До другої групи можна віднести різноманітні «Описи», типу: «Переписні книги 1666 р.», «Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр.», який ще відомий під назвою «Рум'янцевський опис», «Чернігівського намісництва топографічний опис» О. Шафонського та інші.

В історичній науці млинарство в Україні розглядається авторами в контексті соціально-економічного розвитку певного регіону. На території Лівобережної України і безпосередньо Ніжинського полку дослідження мукомельного промислу присутні в працях таких істориків, як О. Шафонський, О. Лазаревський, П. Федоренко, О. Компан, Н. Полонська-Василенко, В. Борисенко, Г. Швидько, П. Пиріг, В. Масненко. Вони у своїх роботах так чи інакше зачіпають млинарську проблематику, але не розкривають її в повному обсязі [4, С. 15-17].

Приналежність млинів представникам козацтва та міщанства є звичайним явищем другої половини XVII ст. Міщани і козаки користувалися послугами орендарів так само як це робила шляхта. Факт наявності великої кількості млинів після визвольної війни в руках міщан і козаків переконливо засвідчує перепис 1666 р. Описуючи економічний стан країни, переписувачі зареєстрували і всі млини в описуваних місцевостях. Згідно з цим переписом на Лівобережжі виявилася величезна кількість млинів, що належали міщанам, козакам і навіть селянам. Часто це були великі й дорогі підприємства, цілі своєрідні комбінати з кількох відділень для помелу зерна, очистки і дроблення

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

круп тощо. Велика кількість млинів будувалася в містах та навколо них. У Батурині і навколо міста зосередилося 13 міщанських і козацьких млинів; на території Конотопа – 11 млинів; у м. Нові Млини – 8 млинів; у Києві – 18 млинів; у м. Острі – 19 млинів; у м. Козельці – 8 млинів; у м. Мені – 11 млинів; у м. Сосниці – 14 млинів і т. д. Така густа зосередженість підприємств на тісному просторі свідчить про значну заселеність країни і наявність у ній великої кількості хліба як основного багатства [2, С. 242-244].

У переписах міста Ніжина та його ближніх сіл за 1666 р. згадується млин, який знаходився біля міста на р. Остер. Володіли ним Іван Білявський та вдова Ілічиха. Також є згадка і про двох ратушних мірошників Гаврила та Кліма, але важко сказати чи працювали вони на одному ратушному млині, чи на різних. Г. Швидько у своїх дослідженнях зазначає про два ратушні млини, то можна сміливо припустити, що саме ці два мірошники на них і працювали. Було і ще два млини на р. Остер. Перший знаходився в Липовому Розі, належав Гаврилу Тоценкою, а другий – під Ніжином на міській греблі, яким володіла вдова Міщиха з сином Павлом. На річці Крапивна в селі Талалаївка функціонував ще один млин, який належав ніжинському міщанину. У селі Берестовець Вертіївської сотні на річці Берестовець також стояв млин селянина Савки Степанова, який можна віднести до Ніжина. Таким чином, ми бачимо чотири міщанських млини, з яких два знаходилося в селах Талалаївка та Липів Ріг, два ратушних і один селянський млин у с. Берестовець. Загалом на 1666 р. маємо сім млинів у Ніжині і селах Ніжинської сотні [5, С. 244-267].

О. Лазаревський у своїй праці «Описаніє Старой Малороссіи...» згадує у Вересочі греблю з млинами-вишняками, але їх кількість не називає. У той же час, автор, спираючись на дані про м. Ніжин у 1740 р., зазначає, що «Мельницъ на р. Острѣ, а именно: полковника Полтавскаго Кочубея – 1, бунч. товар. Якова и Василя Жураковскихъ и бывшего писара полков. Ивана Кужича – 2, сотника

Мринскаго – 1, фельдмаршала графа фонь Миниха – 1, протопопы Нїжинскаго Волховскаго – 1, райци магистрата Нїжинскаго Ивана Васильева мельница, съ которой по грамотѣ монаршой, двѣ части на ратушѣ даются... Другая мельница, прозываемая Кресановская, съ которой по грамотѣ монаршой половинная часть дается» [3, с. 65, 95]. Під час опису Ніжинського повіту 1779–1781 рр. у селах другої Ніжинської сотні зафіксовано ще декілька млинів. У с. Володькова Дівиця на р. Новий Потік був млин на три хлібних кола. На тій же річці в хуторі за 2 версти від с. Володькової Дівиці також стояв млин на 2 кола. На р. Крапивна у с. Пашківка – млин на 1 коло. Також згадується млин на 4 кола на хуторі І. Салецького за 2,5 версти від с. Дорогінки на р. Удай [7, арк. 137-143].

О. Шафонський, складаючи «Черниговского наместничества топографическое описание», нарахував у м. Ніжині на р. Острі 7 водяних млинів на 18 колах та 15 вітряків [6, с. 452, 454, 456, 465]. Швидше за все, саме О. Шафонський перший почав рахувати всі млини. Водяних млинарських постав (кіл) у ніжинському повіті автор нарахував 34, але 6 з них знаходилося у м. Носівка, яке до Ніжинського полку входило лише упродовж 1654–1663 рр. Не рахуючи їх, маємо 28 кіл у дев'яти населених пунктах. Кінних млинів було два: перший у Вертіївці на трьох поставах, а другий у Синяках на одному поставі. Вітряків у Ніжинському повіті О. Шафонський нарахував 308, але їх місцезнаходження не локалізоване [6, С. 431 - 432, 442 - 443].

Висновки. Отже, на кінець XVIII ст. у Ніжині та селах Ніжинської округи було щонайменше 17 водяних млинів, два кінних та 308 вітряків.

Таким чином, аналізуючи історіографічну та джерельну базу питання млинарства на території Ніжинського полку, можна сказати, що цей промисел був досить поширений в регіоні та постійно зростав. Це насамперед було зумовлено наявністю величезної кількості зернових культур як сировини

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

млинарського промислу. Станом на середину XVII ст. млинарство на території полку набуло значного розмаху та стрімко поширювалося по всіх водяних артеріях краю. Масштаби виробництва на цьому етапі розвитку найкраще можна простежити на сторінках «Переписних книг 1666 р.». Згідно з їх даними основними осередками млинарства в цей час були сотенні містечка та, подекуди, наближені до них хутори й села. Відповідно до джерел, у Ніжинському полку можна нарахувати щонайменше 48 млинів. Опираючись на наявні джерела, можна припустити, що від середини XVII до кінця XVIII ст. кількість млинів на території Ніжинського полку зросла більше ніж у 5 разів. Це є свідченням того, що млинарство стало основним промислом регіону та здійснило великий вплив на економічний розвиток Ніжинського полку.

Література:

1. Економічна історія України : Історико-економічне дослідження: в 2 т. / [ред. рада: В.М. Литвин (голова), Г.В. Боряк, В.М. Геєць та ін.; відп. ред. В.А. Смолій; авт. кол.: Т.А. Балабушевич, В.Д. Баран, В.К. Баран та ін.]; НАН України, Ін-т історії України. Київ: Ніка-Центр, 2011. Т. 1. С. 426.
2. Компан О.С. Міста України в другій половині XVII ст. / О.С. Компан. Київ: Видво АН УРСР, 1963. С. 242-244.
3. Лазаревский А. Описаніе Старой Малороссіи. *Материалы для истории заселения, землевладѣнія и управления*. Київ, 1893. Т. 2. Полкъ Нѣжинскій. С. 65, 95.
4. Масненко В. Млинарство, млини, мельники у часопросторі української традиційної етнокультури. *Український млинологічний журнал. Історія, етнографія, культура. Науковий ілюстрований журнал*. Київ, 2011. Вип. 1. С. 15–17.
5. Романовський В.О. Переписні книги 1666 року / Пригот. до вид. і зредагував В.О. Романовський. Київ: УАН, 1933. С. 244-267.

6. Шафонський А. Черниговского наместничества топографическое описание. Київ, 1851. С. 452, 454, 456, 465.

7. ІР НБУВ. Ф. II. Спр. 13697. Опис Чернігівського намісництва (1779–1781). Арк. 137-143.

РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Шостка М.М., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті досліджується аксіологічні домінанти сучасної освіти, зокрема поняття «творчість» як пріоритетна цінність освіти. У цьому контексті розглядається креативний підхід, що полягає у максимальній орієнтації педагогів на творче начало у навчальній діяльності, введення діалогічності на противагу монологічності, проєктуванні і супроводі розвитку творчо обдарованої особистості. Вона має бути здатна використовувати здобуті знання для конкурентноспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, що сприятиме інноваційному розвитку суспільства.

Вступ. Викладач – творець, який гармонійно поєднує ремесло і творчість: нестандартність роботи, артистизм, поетичність мови, талант у спілкуванні з дітьми.

Заняття з літератури повинно викликати колективне художнє переживання і обмін естетичними емоціями, дати імпульс внутрішній роботі думки студентів, підготувати до діалогу з письменником. Як досягнути цього?

Формування творчої людини засобами художньої літератури насамперед передбачає: систематичне виконання на заняттях та в позаурочний час різноманітних творчих завдань; урахування вікових особливостей дітей; залучення до роботи на занятті всіх студентів; відштовхування в постановці

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

творчих проблем від тексту; використання різних засобів, підходів до дітей; проблемний підхід до вивчення творів.

Виклад основного матеріалу. Найважливішим засобом розвитку особистості, її життєвої компетентності є діяльність: навчити і виховати можна лише в дії. Заняття з літератури є співтворчістю викладача та студента, діяльність яких ґрунтується на взаємодії й діалозі, що забезпечує найбільшу сприйнятливість і відкритість до впливу один на одного. Справжня суть роботи з розвитку творчої особистості полягає в організації життя дитини, де однією з важливих функцій є стимулювання позитивної мотивації кожного студента в процесі організації різних видів діяльності.

До методів і способів стимулювання творчої активності можна віднести такі як:

- створення сприятливої атмосфери спілкування (безоцінкові судження);
- збагачення педагогічного середовища новими враженнями та судженнями;
- забезпечення привабливого творчого характеру діяльності;
- чітке визначення мети і кінцевих результатів роботи, способів її оцінювання;
- спонування до генерування оригінальних ідей;
- залучення у процес планування мети і поточних завдань творчого об'єднання;
- повага, довіра, визнання й подяка за досягнуті результати;
- надання права самостійно приймати рішення;
- практична спрямованість навчання;
- моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблем тощо.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Виходячи з цього твердження, моделлю такої роботи має стати: «Творчість. Лідерство. Компетентність. Успіх».

Творчість - це спосіб самовираження, саморегуляції людини, світобачення як засіб пізнання світу через творче сприйняття і практичне перетворення діяльності. Тому все більшого значення набуває розвиток таких властивостей особистості, які дають можливість творчо використати здобуті знання.

Творчість як процес має певні етапи: підготовчий період, створення проблемної ситуації, постановка проблеми, її аналіз; процес вирішення проблеми; період творчого процесу - інсайт (осяяння) - результат активності підсвідомих сил.

Вдосконалюючи технологію навчального дослідження, використовуємо створений нами дослідницький цикл, який включає такі етапи: накопичення фактів, висунення гіпотези, перевірка істинності, побудова теорії, вихід в практику. Така форма організації освітнього процесу ставить студентів в умови, близькі до умов наукової роботи, що найкраще сприяє розвитку творчих здібностей.

Щоб стимулювати творчу активність дітей, я використовую такі методи і прийоми як розвиток творчого інтересу, використання цікавих аналогій, створення ситуацій емоційного переживання, метод відкриття, створення ситуації вибору, самостійна дослідницька робота. А також різні види творчо-розвивальних технологій: технологія особистісного відкриття знань, умінь і навичок; технологія навчального дослідження; проєктна технологія; технологія «мозкового штурму»; технологія виконання евристичних завдань; технологія розв'язування дослідницьких проблем.

Творча діяльність, як правило, «починається із проблеми або запитання, із подиву, здивування, із суперечності». Усвідомлення суперечностей викликає проблемні ситуації, у результаті яких формується проблема. Тому одним із

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

найбільш частіше використовуваних мною підходів, для створення творчого завдання, є створення парадоксальної ситуації. Парадоксальність ситуації формується шляхом спеціального провокування, яке викликають суперечності. Така властивість творчого завдання отримала назву «латентність». На заняттях з літератури такі суперечності можуть виникнути між первісним суб'єктивним враженням і об'єктивним змістом твору; суперечності, що притаманні самому конфліктові твору; в оцінюванні твору різними письменниками, критиками тощо.

У такий спосіб проблемне викладання включає такі фрагменти діяльності, як організація проблемної ситуації і формування проблем, індивідуальне або групове рішення проблем студентами, перевірка отриманих рішень, а також систематизація, закріплення і застосування знову придбаних знань у теоретичній і практичній діяльності.

В умовах функціонування такої системи різні види навчальної діяльності реалізуються на заняттях відповідних типів, які дають дітям змогу брати активну участь в освітньому процесі, виробляти вміння самостійно набувати знання, узагальнювати, порівнювати, робити висновки, застосовувати знання в нестандартних ситуаціях.

У наш час люди все більше усвідомлюють, що саме творчість є найважливішою складовою творчого успіху. І здатність творити можна розвинути. Тому, на своїх заняттях з літератури, я постійно підтримую творчість студентів. Використовую такі прийоми та форми роботи: заняття - рольові ігри, літературні екскурсії, створення кросвордів, ребусів, літературних задач за змістом твору, оформлення книжечки чи газети із власними віршами або творами, що вивчаються, інсценізації тощо.

Широко застосовуються і такі види нестандартного заняття, як мандрівка, знайомство, усний журнал, застереження, заняття - конференція, семінар,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

програма, дискусія чи диспут з розв'язанням проблемних задач. Фіналом може стати заняття - захист власних проєктів.

Основні вимоги до заняття з розвитку творчих здібностей: використання різноманітних форм та методів організації навчальної діяльності для актуалізації суб'єктивного досвіду дітей; створення атмосфери, що сприяє зацікавленості кожного студента групи; стимулювання учасників освітнього процесу до розмірковування, використання різних способів виконання завдань без страху помилитися, дати неправильну відповідь; використання в процесі роботи дидактичного матеріалу, що дозволяє дітям обирати найбільш прийнятні для нього вид і форму навчального матеріалу; оцінювання діяльності студентів не тільки за кінцевим результатом, але й за процесом його досягнення; заохочення намагання дітей знаходити власні способи виконання завдань, аналізувати способи роботи інших студентів у процесі заняття; створення таких педагогічних ситуацій спілкування, які дозволяють кожному проявляти ініціативу; створення атмосфери, що сприятиме самовираженню.

Організація творчого спілкування між викладачем і студентом сприяє розкріпаченню їх інтелектуальних можливостей, виступає для них сильним мотивуючим фактором, ліквідуються бар'єри соціальної дистанції (викладач - студент), що дозволяє звільнити резервні можливості особистості, складає основу інтенсифікації процесу навчання і закономірно веде до розвитку творчих здібностей студентів.

Серед форм та методів групового впливу на формування творчої особистості можна виділити:

- дискусійні методи (групова дискусія, "мозкова атака", "синектика" та ін.);
- ігрові методи (дидактичні й творчі ігри, ділові, рольові; ігрова психотерапія, психодрама та ін.);
- тренінг творчості (психогімнастика, психомалюнок, музикотерапія та ін).

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Показниками креативності в груповому процесі є кількість асоціацій, свобода мислення, експресивність, Уміння переключатися з одного об'єкту на інший, адаптаційна гнучкість і оригінальність.

Однак педагогу слід пам'ятати, що на шляху до розвитку креативності особистості існують такі перешкоди, як: уникнення ризику, прагнення до успіху будь-якою ціною, жорсткі стереотипи в мисленні і поведінці.

Потрібно вчити дітей не боятися новизни, нових задач, нової інформації. Для цього потрібно, щоб студент звик розв'язувати нові задачі. В результаті у нього сформується потреба розв'язувати нові завдання, потреба того, щоб кожен день його життя характеризувався оптимальним коефіцієнтом новизни

На думку В. Кременя, в освіті досі діє своєрідна адміністративно-командна система, в основі якої оцінювання кількісних характеристик формально засвоєних результатів освітнього процесу. І що більше дитина навантажена якимись знаннями і більше їх зможе, часто механічно, відтворити при контролі, то успішнішим вважається процес навчання. А тим часом взаємозв'язок між засвоєними знаннями і творчим розвитком особистості є недостатнім. З поля зору викладача часто випадає саме розвиток і саморозвиток дитини, її особистісне самодостатнє становлення. У результаті після закінчення відповідного рівня освіти отримуємо людину формально освічену, носія певної суми знань, але недостатньо особистісно розвинену, нездатну проявити в житті й діяльності усі свої потенційні можливості. Суспільство, що має критичну масу таких людей, неспроможне до динамічного інноваційного розвитку, що якраз і визначає нині місце кожної нації під сонцем.

Як казав видатний письменник ХХ століття Томас Манн – «Талант – це потреба». Потреба втілювати в образах, «довіряти» образам найбільш важливий, ціннісно значимий зміст свого життя.

Обдаровані діти -майбутнє кожної нації.

Висновки. Отже, чому людина прагне до творчості? По-перше, людське життя від початку до кінця - процес творчості. Студент постійно розв'язує творчі завдання, намагається вибратись з чергової проблемної ситуації і відразу ж потрапляє в наступну, оскільки "кожен фініш є по суті старт". По-друге, людина прагне до різних видів творчості, головним чином з метою самореалізації, самоствердження, хоча існують й інші мотиви.

Література:

1. Громадський І., Громадський В. Деякі нетрадиційні погляди на творчість *Обдарована дитина*. 2006. № 4. 40–44 с.
2. Когут О.І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль: Астон, 2005. 206 с.
3. Кремень В. Інноваційна людина як мета сучасної освіти. *Філософія освіти*. 2013. № 1. С. 7-22. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2013_1_3
4. Сидорак Н. Розвиток творчих здібностей на уроках. *Українська мова та література*. 2006. Ч. 46. 18–22 с.
5. Творчі завдання як засіб естетичного розвитку учнів у процесі вивчення мови. *Науково-методичний журнал «Вивчаємо українську мову та літературу»*. ВГ «Основа», 2013. № 29. С.11-13.

НАПРЯМ 2

Новітні технології в агроінженерії: проблеми та перспективи впровадження

ОБҐРУНТУВАННЯ ЯКІСНИХ ТА АГРОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДО СМУГОВОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ

Дворник А.В., к.т.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Обґрунтовано використання узагальненого показника якості смугового обробітку ґрунту на основі окремих показників з урахуванням їх вагомості та розроблено методики їх визначення, узагальнено агрономічні вимоги до технології смугового обробітку ґрунту.

Вступ. Вибору раціональних параметрів та їх оптимізації стосовно агрегатів смугового обробітку ґрунту не приділено достатньої уваги. Особливо це стосується урахування кількісних значень якісних показників обробітку ґрунту. У деяких випадках показники якості обробітку ґрунту навпаки характеризуються надмірно жорсткими нормативами, що приводить до збільшення витрат і суттєвих труднощів при проектуванні машин, і тому виникає необхідність введення узагальненого показника якості смугового обробітку ґрунту на основі використання оцінки окремих конкретизованих показників якості із врахуванням їх вагомості.

Виклад основного матеріалу. На основі літературних джерел [1, 2, 3, 4, 5] встановлено вагомі показниками якості смугового обробітку ґрунту: глибина обробітку, поперечна нерівність поверхні обробленої смужки, грудкуватість поверхні.

При оцінці ефективності смугового обробітку ґрунту необхідно розглядати одночасно декілька показників якості та доцільно використовувати узагальнений показник, що враховує відповідність стану обробленої смужки до агротехнічних вимог передпосівного обробітку.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Значення узагальненого показника, враховуючи відхилення вимірних показників якості від заданих меж нормативних значень та їх вагомості, доцільно визначати за виразом:

$$\begin{aligned}
 P_{\text{я}} = \gamma_h & \left(\frac{h_{T3}^{\min} - h_{\phi}}{h_{T3}^{\min}} \text{ при } h_{\phi} < h_{T3}^{\min}; \frac{h_{\phi} - h_{T3}^{\max}}{h_{T3}^{\max}} \text{ при } h_{\phi} > h_{T3}^{\max}; 0 \text{ при } h_{T3}^{\min} \leq h_{\phi} \leq h_{T3}^{\max} \right) + \\
 & + \gamma_B \left(\frac{B_{\phi} - B_{T3}^{\max}}{B_{T3}^{\max}} \text{ при } B_{\phi} > B_{T3}^{\max}; 0 \text{ при } 0 \leq B_{\phi} \leq B_{T3}^{\max} \right) + \\
 & + \gamma_N \left(\frac{N_{\phi} - N_{T3}^{\max}}{N_{T3}^{\max}} \text{ при } N_{\phi} > N_{T3}^{\max}; 0 \text{ при } 0 \leq N_{\phi} \leq N_{T3}^{\max} \right)
 \end{aligned}$$

Іде γ_h – вагомість показника глибини обробітку, відн. од; $h_{T3}^{\min}, h_{T3}^{\max}$ – мінімальне та максимальне значення заданої глибини обробітку ґрунту, см; h_{ϕ} – фактичне значення глибини обробітку ґрунту, см; γ_B – вагомість показника поперечної нерівності поверхні обробленої смужки, відн. од; $B_{T3}^{\max}$ – максимально допустиме значення поперечної нерівності поверхні обробленої смужки, см; B_{ϕ} – фактичне значення поперечної нерівності поверхні обробленої смужки, см; γ_N – вагомість показника грудкуватості поверхні, відн. од; $N_{T3}^{\max}$ – максимально допустиме значення грудкуватості поверхні, тобто кількості комірок із грудками розміром ≥ 5 см, шт.; N_{ϕ} – фактична грудкуватість, тобто фактична кількість комірок із грудками розміром ≥ 5 см, шт.

Якість смугового обробітку спочатку визначається візуальним оглядом обробленої смужки (рис. 1), при цьому звертається увагу на рівномірність розміщення ґрунтових агрегатів, загальний стан стерні та рослинні рештки. Фотографування обробленої смужки дозволяє комплексно охарактеризувати її зовнішній вигляд та провести подальше оцінювання за межами поля.

Глибина обробітку (h_{ϕ}) визначається за допомогою твердоміра Рев'якіна або мірного штока. На середині смужки, де проходила секція для смугового обробітку ґрунту, фіксується глибина обробітку ґрунту (10 разів вздовж

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

смужки). Величину глибини обробітку ґрунту доцільно зменшити на 5 % тому, що товщина шару ґрунту після його розпушування збільшується. Відхилення глибини обробітку не повинно перевищувати ± 2 см від заданого значення.

Рис. 1 – Загальний вигляд та фотографування обробленої смужки

Джерело: розроблено автором на основі даних [1, 3, 4, 5]

Рис. 2 Визначення якості обробленої смужки

Джерело: розроблено автором на основі даних [1,2,3,4]

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

а, б – визначення поперечної нерівності поверхні методом видовження шнура; в – визначення поперечної нерівності поверхні за допомогою профілювання; г – вимірювання грудкуватості поверхні з накладанням облікової рамки.

Поперечну нерівність поверхні смужки визначають методом видовження шнура при копіюванні рельєфу ґрунту (рис. 2, а, б) або за допомогою профілювання висоти гребенів та глибини борозен (рис. 2 в).

Визначення поперечної нерівності поверхні смужки методом видовження шнура (рис. 2, а, б) виконують у наступній послідовності: на краях обробленої смужки викладають і фіксують дві паралельно розміщені планки та заміряють фактичну відстань між планками (l). Відстань між планками зазвичай перевищує ширину смужки, оскільки майже не можливо розмістити їх відповідно до заданої ширини обробітку. Перпендикулярно до планок у вільному стані викладають гнучкий шнур, який копіює поверхню смужки, і на ньому відмічають точки дотику з планками. Після цього вирівнюють шнур і заміряють його вирівняну довжину (l_B). Вимірювання проводяться три рази вздовж обробленої смужки через кожні 10 см.

Фактичну поперечну нерівність обробленої смужки визначають за формулою:

$$B_{\phi} = \left(\frac{l_B - l}{l} \right) \cdot 100\%$$

де B_{ϕ} – фактична поперечна нерівність, см; l_B – довжина вирівняного шнура, см; l – фактична відстань між вимірювальними планками, см.

Середнє значення фактичної поперечної нерівності обробленої смужки, визначеної методом видовження шнура, повинно становити не більше 15 %, а максимальне відхилення одного із замірів не повинно перевищувати 25 %.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Визначення поперечної нерівності обробленої поверхні методом профілювання (рис. 2 в) базується на побудові проекції ламаної лінії. Мірну рейку з поділками на підставках фіксованої висоти (15 см) встановлюють поперек обробленої смужки. Довжина рейки дорівнює заданій ширині обробленої смужки (l_p). За допомогою лінійки у точках, відповідно до позначок на рейці (кожні 3 см), заміряють і фіксують відстань між рейкою і поверхнею обробленого ґрунту, при цьому відстань у борозенках буде більшою, ніж на гребнях або грудках. За отриманими даними, без урахування висоти підставок, у координатах x - y будується ламана лінія, яка описує профіль обробленого ґрунту. Визначається загальна довжина ламаної лінії (l_L). Фактичну поперечну нерівність обробленої смужки визначають за формулою:

$$B_{\phi} = \left(\frac{l_L - l_p}{l_p} \right) \cdot 100\%$$

де B_{ϕ} – фактична поперечна нерівність, см; l_L – загальна довжина ламаної лінії, см; l_p – довжина рейки, що дорівнює заданій ширині обробленої смужки, см.

За агротехнічними вимогами до передпосівного обробітку ґрунту, поперечна нерівність поверхні повинна становити не більше 15 %, а в окремих точках глибина борозенок і висота гребенів повинні бути не більше 5 см.

Грудкуватість обробленого ґрунту впливає не тільки на розвиток коренів рослин, але й на водно-повітряний та поживний режим і вважається важливим фактором родючості. Структурні агрегати за розмірами поділяються на декілька типів: брилувата структура – агрегати розміром > 10 см; грудкувата – від 3 до 10 см; зерниста – від 0,25 до 3 см.

Для вирощування сільськогосподарських культур цінними агрегатами є грудки розміром від 0,5 до 5 см, тобто ступінь подрібнення ґрунту на поверхні з формуванням ґрунтових агрегатів розміром не більше 5 см.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Грудкуватість визначається накладанням на поверхню обробленої смужки прямокутної облікової рамки (рис. 2, г) площею 0,24 м² (40×60 см), із комірками розміром 50×25 мм. Підраховується кількість комірок, займаних грудками розміром 5 см і більше на поверхні ґрунту, і визначається їх відсоткове відношення до загальної кількості комірок облікової рамки. Для передпосівного обробітку грудкуватість з розміром грудок більше 5 см повинна становити до 10%, наявність грудок розміром більше 10 см взагалі не допустима [3].

Робочі органи агрегатів для смугового обробітку повинні рівномірно обробляти ґрунт на глибину насінневого ложе, не забиватися ґрунтом та рослинними рештками.

На основі існуючих вимог до передпосівного обробітку ґрунту запропоновано агротехнічні вимоги до агрегатів смугового обробітку ґрунту (табл. 1).

Таблиця 1

Агротехнічні вимоги до смугового обробітку ґрунту

Показники	Вимоги та допуски
Швидкість руху агрегату	від 4 до 10 км/год.
Глибина обробітку	від 20 до 40 см
Глибина внесення добрив	від 10 до 30 см
Відхилення від заданої глибини обробітку	± 2 см
Ширина обробленої смужки	від 20 до 40 см
Поперечна нерівність обробленої смужки	не більше 15 %
Висота гребнів або глибина борозенок	до 5 см
Грудкуватість обробленого ґрунту (діаметр грудок більше 50 мм)	до 10%
Наявність рослинних решток в обробленій смужці	від 20 до 50 г/м ²

Джерело: узагальнено автором на основі даних [1, 2, 3, 4, 5]

Висновки. Дотримання агротехнічних вимог при смуговому обробітку ґрунту забезпечить можливість виконання глибокого рівномірного рихлення із внесенням добрив, формування якісного насінневого ложа та подальшого посіву сільськогосподарських культур. Методика оцінки ефективності смугового обробітку встановлює відповідність впливу робочих органів на стан обробленої смужки і забезпечує оперативне налагодження техніки й усунення недоліків. Запропонований узагальнений показник, із урахуванням вагомості окремих показників якості, визначає відносне відхилення значень окремих якісних показників обробітку ґрунту від технологічно заданих, забезпечуючи об'єктивність оцінки.

Література:

1. Агротехнічні вимоги та оцінка якості обробітку ґрунту: навч. посібник. М.С. Чернілевський, Ю.А. Білявський, Р.Б. Кропивницький, Л.І. Ворона. вид. 2-ге, допов. Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2012. 84 с.
2. Карворский Т., Касимов И., Клочков Б. Обработка почвы при интенсивном возделывании полевых культур. Пер. с польск. Н.А. Чупеева / под ред. и с передисл. А.С. Кушнарева. Москва: Агропромиздат, 1988. 248 с.
3. Кравченко М.С., Царенко М.О., Міщенко Ю.Г. Практикум із землеробства: навч. посібник / за ред. М.С. Кравченко і З.М. Томашівського. Київ : Мета, 2003. 320 с.
4. Скоробогатов Д., Голуб Г., Марус О. Сидеральні культури. Механіко-технологічні основи подрібнення та загортання: монографія. Київ : НУБіП України, 2016. 171 с.
5. Шляхи реалізації технології смугового обробітку ґрунту в малих і середніх господарствах / Л. Шустік, В. Громадська, Л. Мартиніна, Н. Негуляєва, В. Супрун. *Техніка і технологія*. 2017. № 11 (98). С. 16–21.

БЕЗПОСЕРЕДНЄ GDI ЧИ РОЗПОДІЛЕНЕ MPI ВПОРСКУВАННЯ, ЩО КРАЩЕ З ТОЧКИ ЗОРУ ЕКОНОМІЧНОСТІ

Кириченко О.М., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Багато сучасні інжекторні двигуни оснащуються різною системою уприскування палива. Вже давно пішов в історію моновпорскування, а тим більше карбюратор, і зараз залишилися два основних види – це розподілений і безпосередній тип (на багатьох автомобілях вони «сховані» під аббревіатурами MPI і GDI).

Вступ. На сучасних автомобілях використовуються різні системи впорскування палива. Система впорскування (інше найменування - інжекторна система, від injection - уприскування) як випливає з назви, забезпечує впорскування палива.

Система впорскування використовується як на бензинових, так і дизельних двигунах. В той же час, конструкції і робота систем впорскування бензинових і дизельних двигунів істотним чином розрізняються.

У бензинових двигунах за допомогою впорскування утворюється однорідна паливно-повітряна суміш, яка примусово запалюється від іскри. У дизельних двигунах впорскування палива робиться під високим тиском, порція палива змішується із стислим (гарячим) повітрям і майже миттєво запалюється. Тиск впорскування визначає величину порції палива, що впорскує, і відповідно потужність двигуна. Тому, чим більше тиск, тим вище потужність двигуна [1].

Система впорскування палива є складовою частиною паливної системи автомобіля. Основним робочим органом будь-якої системи впорскування є форсунка (інжектор).

Виклад основного матеріалу. Залежно від способу утворення паливно-повітряної суміші розрізняють системи центрального впорскування,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

розподіленого впорскування і безпосереднього впорскування. Системи центрального і розподіленого впорскування є системами попереднього впорскування, тобто впорскування в них робиться не доходячи до камери згорання - у впускному колекторі.

Скорочення MPI (Multi Point Injection) – багатоточковий розподілене впорскування. По суті це і є сучасний інжектор. Розподілене впорскування – це електронна система живлення, яка заснована на інжекторах (від слова injection - впорскування), паливній рампі (куди вони встановлюються), електронному насосі (який кріпиться в баку). Все просто, ЕБУ дає сигнали насосу прокачувати паливо, воно по магістралі йде до паливної рампи, далі в інжектора і після розпилюється на рівні впускного колектора [2].

Рисунок 1 Принцип подачі палива при розподіленому впорскуванні палива

Система безпосереднього впорскування палива застосовується на бензинових двигунах останніх поколінь з метою підвищення їх економічності і збільшення потужності. Вона передбачає впорскування бензину безпосередньо в камери згорання циліндрів, де і відбувається його змішування з повітрям і утворення паливо-повітряної суміші. Першими двигунами, які були оснащені

такою, стали мотори GDI (Mitsubishi). Аббревіатура GDI - розшифровується як «Gasoline Direct Injection», що дослівно перекладається як «безпосереднє уприскування бензину» [2].

Рисунок 2 Принцип подачі палива при системи безпосереднього впорскування палива

У GDI-двигунах реалізована ідея прямого впорскування палива в камеру згорання. Таке рішення для бензинових агрегатів нехарактерне. GDI двигуни поєднали в собі деякі риси двигунів на бензині та на дизельному паливі, отримавши в результаті дуже добрі характеристики. Від дизелів GDI дістався паливний насос, що подає паливо під тиском близько 4,8 МПа (приблизно 50 кг/см^2) та систему впорскування на кінцевій стадії стиснення, а від бензинових – тип палива та свічки запалювання [3].

При GDI подається в циліндр суміш добре структурована, спрямовується по вивірній траєкторії, розподіляється по всьому об'єму, але різної концентрації. Збіднена порція так званої холодної концентрацією досягає стінок циліндра, тоді як багатша гаряча залишається в центрі, де розташовується свічка. У цьому секрет збереження працездатності двигуна, незважаючи на

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

використання надзбіднених сумішей, що пояснюється створенням необхідної концентрації біля свічки.

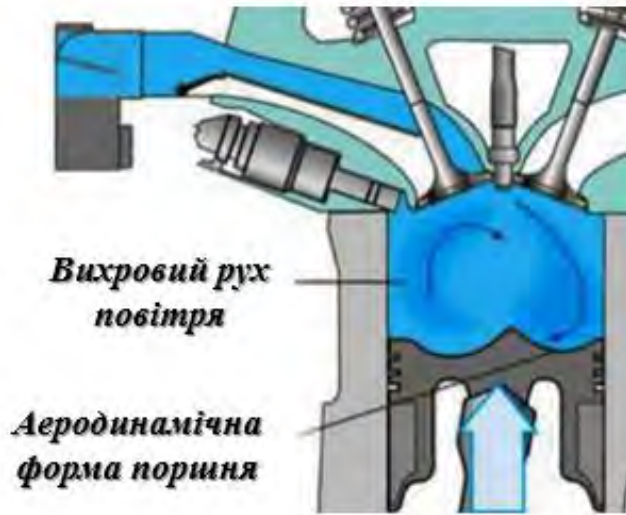

Рисунок 3 – Рух повітря в камері згорання за рахунок форми головки поршня

Також агрегат оснащується двома паливними насосами, один з яких дислокується на баку, що характерно, а інший, насос високого тиску (ТНВД), створює атмосферу на паливній рампі. Завдяки ТНВД вдалося звести до мінімуму час відкривання форсунок і знизити витрати бензину, зберігши на високому рівні крутний момент і розгінні показники. У двигунах з інжектором на холостих обертах відкриття форсунки відбувається через 3 мс, а в GDI-двигунах – через 0,51 мс. Це у 6 разів швидше! На практиці для досягнення всіх плюсів прямого упорскування інженерам довелося зробити багато, наприклад: змінити форму поршневого днища так, щоб вона забезпечувала подачу суміші безпосередньо до свічки; збільшити тиск бензину з 3 до 50 Бар; виконати в головці блоку канали впуску для отримання повітряного гвинта в циліндрах.

Перспективи застосування системи GDI:

– випущені в Японії агрегати мають у своєму розпорядженні режим Ultra Lean Combustion Mode, що дозволяє використовувати дуже збіднену суміш у пропорції 37-41:1. Цей режим діє до досягнення швидкості автомобіля 115-

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

120 км/год якщо немає різких змін навантаження і забезпечується поступове нарощування швидкості;

– стихометричний режим Superior Output Mode використовується, коли стрілка показує 125 км/год і більше або коли автомобіль долає затяжний підйом або буксирує причіп;

– у режимі Stich F/B склад робочої суміші дуже схожий на стихометричний. Технологія має свої підрежими, в одному з яких (Closed loop) повітрянобензиновий баланс визначається показаннями кисневого датчика, в іншому ж (Open loop) сенсори на склад паливної суміші не впливають.

– у двигунах GDI європейського зразка є ще одне вдосконалення – Two-Stage Mixing, що забезпечує ефективне двоступінчасте бензинове впорскування в момент різкого старту або стрімкого обгону. Технологія має на увазі дворазове впорскування протягом чотиритактного циклу. На впуску в циліндр потрапляє дворазово супер-збіднена суміш, але вона не спалахує і сприяє переважно охолодженню камери. А в момент стиснення подається вже надзбагачена суміш, у пропорції повітря та пального 12:1, так коефіцієнт заповнюваності камери підвищується і двигун показує граничну потужність. [3]

Висновки. Отже, ознайомившись із будовою і роботою даних систем можна зробити висновок, що кожна система має свої переваги і недоліки і все залежить від якості палива та вчасного технічного обслуговування двигуна. Підсумовуючи дану тематику хочеться наголосити на тому, що до плюсів розподіленої системи впорскування палива (MPI) відноситься, те що вона дешева, проста конструктивно, менш вимоглива до очистки форсунок, не вимоглива до, а до плюсів безпосереднього впорскування палива (GDI) можна віднести збільшення потужності двигуна (майже на 5 %), зменшення витрати палива (до 10%) та краща екологічність.

Література:

1. Система впорскування палива. *Автосвіт* [Електронний ресурс]. URL: <http://avtosvit.biz/category/budova-avtomobilya/systema-vporskuvannya>.
2. Розподілений або безпосередній впорскування (MPI або GDI). Яка різниця і що краще. DAK [Електронний ресурс]. URL: <http://dak.dn.ua/2021/11/08/rozpodilenij-abo-bezposerednij-vporskuvannya-mpi-abo-gdi-yaka-riznitsya-i-shho-krashhe>.
3. GDI двигун: що це таке/AVTONOV. [Електронний ресурс]. URL: <https://avtonov.com/gdi>.
4. GDI или MPI какой лучше? *Онлайн журнал для автомобилистов*. [Електронний ресурс]. URL: <https://avtoreview-msk.com/gdi-ili-mpi-kakoy-luchshe>.

ЯКІСНИЙ ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ЗА ТЕХНОЛОГІЙ MINI-TILL, NO-TILL АБО STRIP-TILL

Лавська Н.В., к.с.г.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. В статті розглянуто новітні ресурсо- та ґрунтозберігаючі технології обробітку ґрунту mini-till, no-till та strip-till.

Вступ. Обробіток ґрунту має найважливіше значення для рентабельності сільського господарства. Мета обробітку ґрунту – створити однорідний за щільністю шар, щоб покращити доступ вологи до коріння рослин. Американські фахівці виділяють 4 основні типи обробітку ґрунту: горизонтальний (традиційний), вертикальний, стріп-тілл (включаючи зонний обробіток) і ноу-тілл. Кожна система має свої особливості. Вибір можуть

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

визначати не тільки природні фактори – товщина родючого шару ґрунту, клімат та структура ґрунту, а й розмір господарства і навіть його фінансовий стан [1].

Виклад основного матеріалу. Системи нульового та мінімального обробітку ґрунту (no-till, strip-till, mini-till) - це сучасні технології, які дозволяють зберігати ресурси господарства та покращувати стан ґрунтів.

Основні принципи переходу на ресурсоощадні технології:

- відмова від обробітку ґрунту;
- постійна наявність живих коренів дозволяє насичувати ґрунти поживними речовинами та покращує структуру;
- використання органічних добрив замість мінеральних.

Серед переваг технології нульового обробітку називають наступні:

- ґрунти та культури менше вражені високими температурами й посухами;
- доступна для рослин волога краще зберігається в ґрунті;
- в ґрунті зберігаються поживні речовини (зокрема ті що містять вуглець, який вивільняється в атмосферу під час обробітку);
- врожайність культур більш стабільна, незалежно від кліматичних умов;
- аграріям простіше залучати банківське фінансування (стабільна врожайність означає для банків зниження ризику неплатежів з боку господарства. Використання системи no-till така сама перевага для господарства яке подається на отримання кредиту, як використання технологій точного землеробства) [2].

Перехід на систему no-till починається з підготовки ґрунту за рік до застосування прямого посіву. Головний принцип - ґрунт має бути завжди вкритий рослинами, або рештками та добре вирівняний.

Треба ретельно обрати культури для сівозміни. Після жнив на поверхні ґрунту лишається рівномірний шар подрібнених решток. Те, наскільки якісно

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

подрібнені та розподілені рештки впливатиме на рівномірність сходів, швидкість проростання.

10-15 років тому багато господарств в Україні випробували на своїх полях технології нульової та мінімальної ґрунтообробки. Невдалий досвід багатьох із них створив багато міфів, які живуть серед аграріїв і до сьогодні.

Міфи про використання систем нульового обробітку ґрунту:

- зниження врожайності під час переходу на no-till.

Причина зниження врожайності зазвичай суб'єктивна та полягає в браку знань та досвіду. Іноді причиною може бути інший лімітуючий врожайність фактор (нестача опадів, занадто ранній посів тощо), але без аналізу сезону поганий результат приписують новій технології.

- збільшення використання гліфосату та ЗЗР.

Проблема боротьби з бур'янами одна з найбільших в системах нульового обробітку, але в першу чергу контролювати їх поширення допомагають сівозмінна та висів проміжних культур (сидератів).

- масове розмноження мишей.

Таке явище дійсно спостерігається, але це проблема 1-2 років. Вона вирішується з появою природних хижаків (птахів) що швидко скорочують популяцію.

- технологія працює тільки в регіонах ризикованого землеробства (де бракує опадів).

Переваги технології не обмежуються збільшенням вологостійкості культур, сьогодні вона успішно застосовується в центральних та північних областях України.

Наразі в Україні немає широкомасштабної програми для сприяння впровадженню господарствами технологій нульової та мінімальної ґрунтообробки. Але робота з банками для створення програм, що почалась ще

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

до війни, триватиме й надалі. Сьогодні аграрій який подається на фінансування разом зі стандартним набором документів, може вказати що його виробництво підпадає під проєкт ІФС «Розвиток фінансування кліматично-орієнтованого сільського господарства».

Під програму підпадають фермери які застосовують будь-яку з трьох технологій:

- системи нульового та мінімального обробітку ґрунту (no-till, strip-till, mini-till);
- застосовують проміжні покривні культури;
- впроваджують технології точного землеробства [3].

Стріп-тілл (включаючи зонний обробіток ґрунту)

Якщо ви працюєте в вологому або прохолодному кліматі, але хочете мінімізувати обробіток ґрунту, бажано використовувати стріп-тілл або зонний обробіток ґрунту. Стріп-тілл передбачає обробіток ґрунту на глибину 15-17,5 см, а зонний обробіток – використання робочих органів параболічної форми, щоб заглибитися ще більше.

Стріп-тілл працює, коли поле переважно готове до роботи, але місцями занадто вологе. Ця технологія добре підходить для ґрунтів з малою глибиною родючого шару, де під останнім залягає каміння, і дає змогу гірше дренованим ґрунтам краще прогріватися. Це «північний» варіант системи ноу-тілл.

Найбільша проблема для стріп-тілл – здійснити обробку в оптимальні строки. Чим далі на північ, тим це важче, адже заморозки можуть початися ще до закінчення жнив.

Тобто, за технології стріп-тілл обробіток ґрунту слід виконувати одночасно зі збиранням урожаю: на наступному полі збирають урожай, а на зібраному напередодні – вже виконують ґрунтообробні операції. Коли відкласти початок останніх на час після завершення збирання сої й кукурудзи, є

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

ризик проводити обробку ґрунту в грязюці. Тож дуже ймовірно знадобляться додаткові трактор і механізатор або послуги сторонньої компанії.

Стріп-тілл, на перший погляд, полегшує осіннє внесення азотних добрив. Але тут є і зворотній бік медалі. Ґрунт може бути занадто сухим для розпушування і формування гряд. Вирішенням проблеми є оптимальні строки виконання робіт. Оптимальні строки обробітку ґрунту відіграють важливу роль у формуванні якісного насінневого ложа наступної весни.

Коли стоїть ще дуже тепла погода, краще провести обробіток ґрунту, поки сухо, а внесення азоту відкласти на потім. Натомість можна внести фосфор і калій.

Проблемою є й потрапити в оброблені смуги навесні під час сівби. І чим більше пожнивних решток було вилучено зі смуги, що обробляється, восени, тим легше сіяти.

Також потрібно мати запасний варіант. Наприклад, якщо обробітку піддається занадто вологий ґрунт, сходи будуть нерівномірними і зрідженими, що стане причиною недобору врожаю. В цьому випадку обробіток ґрунту слід перенести на весну. А відтак не вносити безводний аміак, або вносити азот пізніше. За проведення обробітку в березні або на початку квітня і наявності опадів отримується якісне насіннєве ложе.

Перед тим, як запровадити стріп-тілл, слід продумати технологію боротьби з хворобами; визначити, чи є час переналаштовувати сівалку щоразу при переїзді на нове поле; оцінити небезпеку водної ерозії в борознах; оцінити можливість і продумати технологію застосування гербіцидів суцільної дії.

Ноу-тілл

Нагадує стріп-тілл та зонний обробіток ґрунту, але вимагає більше зусиль і планування. Часто проблемою є розмір господарства. За цієї технології також потрібно зважити, чи вдасться боротися з бур'янами без відповідних прийомів

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

обробітку ґрунту. Як і за стріп-тілл, перші сходи бур'янів потрібно контролювати за допомогою гербіцидів суцільної дії, крім того, останні слід вносити ще й восени. Зростає небезпека захворювань, особливо з просуванням на південь. Тож доводиться ретельніше слідкувати за полями на предмет необхідності фунгіцидних обробок.

Як і за технології стріп-тілл, кислотність та вміст фосфору і калію слід збалансувати до впровадження технології. А потім вносити вапно частіше меншими нормами.

Висновки. За використання вищенаведених технологій відбувається мінімізація кількості проходів по полю; відмінний контроль ерозії; зниження витрат пального, розбиття плужної підшви; вирівнювання умов вирощування, коли частина поля перезволожена; якісне насіннєве ложе і захист більшої частини поверхні ґрунту пожнивними рештками;

Недоліки: поля повільніше висихають і прогріваються, спостерігаються стислі оптимальні строки внесення добрив восени, особливо з просуванням на північ, великі затрати грошей, зусиль і уваги.

Література:

1. Порівняльний огляд систем обробітку ґрунту. [Електронний ресурс]. URL : <https://www.agronom.co.ua/porivnyalnij-oglyad-sistem-obrobitku-gruntu/>
2. No-till, Strip-till или Mini-till: что лучше для экологии и продуктивнее для агрария? [Електронний ресурс]. URL : <https://latifundist.com/blog/read/2743-no-till-strip-till-ili-mini-till-chto-luchshe-dlya-ekologii-i-produktivnee-dlya-agrariya>
3. Переваги та особливості системи no-till. [Електронний ресурс]. URL : <https://aggeek.net/ru-blog/perevagi-ta-osoblivosti-sistemi-no-till>
4. Strip-till - помилки і здобутки. [Електронний ресурс]. URL : <https://superagronom.com/articles/185-strip-till--pomilki-i-zdobutki>

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕЗЕРНОВОЇ ЧАСТИНИ УРОЖАЮ ВИСОКОСТЕБЕЛЬНИХ КУЛЬТУР НА ЕНЕРГЕТИЧНІ ЦІЛІ

Мошко В.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Загальносвітова тенденція декарбонізації економіки (пом'якшення наслідків зміни клімату) спонукає до пошуку альтернативних джерел енергії. Україна, як аграрна держава, має великий потенціал біомаси, доступної для виробництва енергії. Економічно доцільний енергетичний потенціал біомаси в країні складає близько 20–25 млн т у.п./рік при загальному споживанні первинної енергії в розмірі 175 млн т у.п./рік [1].

Основними складовими потенціалу є побічна продукція сільськогосподарського виробництва рослинного походження, зокрема незернова частина урожаю кукурудзи і соняшнику. Згідно даних Держкомстату площі вирощування соняшнику в Україні в 2020 році становили близько 6,4 млн га, що в структурі посівних площ складає 21,1%. За наявних посівних площ в Україні, із врахуванням науково обґрунтованої частки (30–40%) рослинних решток, яку можна використати для виробництва енергії, потенціал використання на енергетичні цілі незернової частини урожаю соняшнику складає до 8 млн т.

На сучасному етапі можна стверджувати про відсутність науково-технічних обґрунтовань технологічних процесів збирання та ефективних технічних засобів, здатних забезпечувати отримання якісної сировини з НЧУ в необхідній кількості [2].

Аналіз технологій та технічних засобів, що використовуються для збирання незернової побічної продукції соняшнику, мають суттєві обмеження при їх використанні на збирані незернової частини врожаю цієї культури на енергетичні цілі. У господарствах приміняються три варіанти збору НЧУ:

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

- збирання НЧУ із формуванням валків за допомогою причіпних подрібнювачів-валкоутворювачів;
- збирання НЧУ зі збором подрібненої маси в причіпний копнувач та формуванням паків на краю поля;
- збирання НЧУ із формуванням валків за допомогою жнивarki комбайна.

Для порівняння ефективності різних способів були складені технологічні карти та розраховані значення приведених витрат на збирання 1 т НЧУ соняшнику в пресованому вигляді за трьох варіантів збирання (рис. 1).

Рис. 1 – Приведені витрати на збирання НЧУ соняшнику за різних способів: 1 – збирання НЧУ із формуванням валків за допомогою причіпних подрібнювачів-валкоутворювачів; 2 – збирання НЧУ зі збором подрібненої маси в причіпний копнувач та формуванням паків на краю поля; 3 – збирання НЧУ із формуванням валків за допомогою жнивarki комбайна.

Аналіз отриманих залежностей свідчить про значне зростання приведених витрат за способу 1 збирання НЧУ соняшнику, що обумовлено багатократним проходженням збиральних агрегатів по полю. Після проходження зернозбирального комбайна частина рядів стебел соняшнику прикочується колесами до землі, що значно ускладнює їх скошування. Крім того за значного подрібнення стебел спостерігаються значні втрати маси при її підбиранні прес-

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

підбирачами. Зменшити приведені витрати на збирання побічної продукції соняшнику до 32 % можливо застосовуючи спосіб 2. За цього варіанту зернозбиральний комбайн обладнується подрібнювачем з напрямним дефлектором та причіпним копнувачем [3]. Подрібнена маса збирається та вивантажується на краю поля. Пресування маси здійснюється за допомогою прес-підбирача, обладнаного дозувальним пристроєм. За даного способу зменшується кількість проходів збиральних агрегатів по полю. Використання способу 2 дозволить зібрати лише масу, що пройшла крізь молотарку комбайна, в обсягах 1,0–1,2 т/га.

Перспективним варіантом технології збирання стебел соняшнику на енергетичні цілі є скошування та укладання їх у валок жаткою зернозбирального комбайна одночасно з обмолочуванням та наступним підбиранням і пресуванням. За даного способу відбувається розділення технологічних потоків матеріалів при збиранні соняшнику зернозбиральним комбайном (рис. 2).

Рис. 2 – Структурна схема розділення потоків технологічних матеріалів при збиранні соняшнику зернозбиральним комбайном

При цьому обмолочені кошики та частина стебел, які пройшли через молотарку комбайна сформований жнивваркою. Використання даного способу дозволить збирати до 2,0–2,5 т НЧУ соняшнику з гектара, та забезпечить підвищення ефективності збирання до 40% в порівнянні зі способом збирання

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

НЧУ із формуванням валків за допомогою причіпних подрібнювачів-валкоутворювачів.

Реалізація способу 3 потребує розробки конструкції адаптера до жатки для збирання соняшнику для додаткового скошування стебел та укладання їх у валок.

Ефективність збирання НЧУ соняшнику на енергетичні цілі можна підвищити до 32% завдяки збору подрібненої маси, що пройшла через молотарку зернозбирального комбайна, в причіпний копнувач і формування тюків на краю поля прес-підбирачами обладнаними дозувальними пристроями.

Перспективним способом збирання стебел кукурудзи та соняшнику на енергетичні цілі є примінення зернозбирального комбайна з застосуванням операцій скошування, обмолоту, та укладанням НЧУ у валок. Використання даного способу дозволить збирати до 2,0–2,5 т НЧУ соняшнику з гектара, та забезпечить підвищення ефективності збирання до 40%.

Література:

1. Гелетуха Г. Г., Железна Т. А. Перспективи використання відходів сільського господарства для виробництва енергії в Україні. *Аналітична записка БАУ*. 2013. № 7. 20 с.

2. Адамчук В. В. Аспекти процесів збирання незернової частини врожаю кукурудзи та соняшнику як твердого біопалива. *Механізація та електрифікація сільського господарства*. 2019. Вип. 9 (108). С. 10–20. DOI:10.37204/0131-2189-2019-9-1.

3. Кузьмич А.Я., Анеляк М.М., Грицака О.М. Збирання незернової частини врожаю соняшнику на енергетичні цілі. Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин, 2020, Вип. 50. С. 69–78. DOI: <https://doi.org/10.32515/2414-3820.2020.50.69-78>

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПАЛИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОСТІ ДИЗЕЛЬНИХ ДВИГУНІВ

Топчій С.І., к.т.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Винайдені у другій половині XIX століття двигуни внутрішнього згоряння і донині залишаються основними енергетичними установками мобільних транспортних засобів. Але їх експлуатація пов'язана з цілим рядом проблем. Використовуючи для роботи рідкі і газоподібні палива, двигуни утворюють продукти згоряння, які викидаються в атмосферу, забруднюючи оточуюче середовище такими токсичними речовинами як оксид вуглецю, вуглеводнями, оксидами азоту та канцерогенні речовини. Якщо взяти до уваги, що зараз у світі експлуатується більше 500 млн. автомобілів з двигунами внутрішнього згоряння, які в основному працюють в містах і населених пунктах, то стає зрозумілим, що проблема захисту оточуючого середовища від шкідливих викидів цих двигунів, набула особливої актуальності в багатьох країнах світу.

Вступ. Проблема покращення економічності і зменшення токсичності відпрацьованих газів, є досить складною тому, що ряд способів зменшення токсичності, приводять до погіршення такого основного показника роботи автотракторних двигунів як паливна економічність. Найбільш доступними заходами при виробництві і експлуатації бензинових і газових двигунів є підвищення точності виготовлення деталей та систем, що впливають на викиди шкідливих речовин, забезпечення оптимальних регулювань систем запалювання та живлення.

Виклад основного матеріалу. Введення жорстких норм, що обмежують викиди окису вуглецю, вуглеводнів і окисів азоту в європейських країнах та США привело до вдосконалення існуючих та створення нових пристроїв та

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

систем, що зменшують токсичність відпрацьованих газів і відповідно покращують паливну економічність двигунів. Були розроблені пристрої автономної системи холостого ходу, відключення подачі палива на режимах примусового холостого ходу, впорскування палива у впускний колектор і циліндри двигуна, більш досконалі нейтралізатори та системи рециркуляції відпрацьованих газів.

Одночасно з розвитком конструкцій двигунів з запаленням від електричної іскри удосконалюються і двигуни з запаленням від стиску.

Саме винайдення і розвиток цих двигунів був зумовлений бажанням підвищити економічність ДВЗ. Але від отримання патенту на двигун з запаленням від стиску, який у 1892 році отримав Рудольф Дизель, до створення працездатного двигуна пройшло декілька років. Тільки в 1897-1899 рр. було створено прийнятну конструкцію двигуна, що працював на гасі, який впорскувався в циліндр стиснутим у компресорі повітрям. Звідси назва - компресорний дизель.

В цей же час Еммануїл Нобель, завод якого працював у Петербурзі, придбав у Рудольфа Дизеля ліцензію на виробництво дизельних двигунів. Не задовольнившись виробництвом готового зразка, на заводі було розроблено декілька моделей дизельних двигунів. Тут 1899 року з'явився перший у світі дизельний двигун, який працював на сирій нафті. Він увійшов в історію моторобудування як «російський дизель».

У 1901 році за проектом інженера Г. В. Трінклера було збудовано перший у світі безкомпресорний дизель, тобто дизель, в якому паливо впорскувалось у циліндр без допомоги повітряного компресора. Цей принцип подачі палива використовується у дизелях і до сьогодні.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Удосконалення механізмів і систем дизелів пов'язаних з покращенням їх економічних і екологічних показників триває і до тепер. Зусилля науковців і конструкторів зосереджені на:

- удосконаленні систем живлення дизелів. Це у першу чергу використання акумуляторних систем подачі палива. Головною перевагою системи Common Rail є широкий діапазон регулювання тиску палива і моменту початку впорскування, які досягнуті за рахунок поділу процесів створення тиску і впорскування. Завдяки цьому відбувається зниження витрати палива, токсичності ВГ, рівня шуму дизеля;

- застосування нетрадиційних способів регулювання потужності шляхом відключення робочих циклів або циліндрів;

- використання газових палив як самостійно (конвертовані дизелі) так і в суміші з традиційними паливами нафтового походження (газодизелі);

- широке застосування для керування ДВЗ електроніки й мікропроцесорної техніки для створення єдиних автоматичних систем керування силовим агрегатом транспортного засобу;

- застосування нових систем нейтралізації відпрацьованих газів. Наприклад використання AdBlue - рідкого реагенту, що забезпечує очищення вихлопних газів дизельних двигунів шляхом селективної каталітичної нейтралізації. Він являє собою водний розчин, що складається з 32,5% високоочищеної сечовини та 67,5% демінералізованої води. Реагент AdBlue дозволяє знизити вміст оксидів азоту (NO_x) у вихлопі дизельних двигунів на 90%;

- підвищення зручності обслуговування і ремонту двигунів в експлуатації.

Висновки. Таким чином тільки комплексний підхід до проблем моторобудування забезпечує рішення проблем паливної економічності ДВЗ і його на екологію.

Література:

1. Абрамчук Ф.І., Гутаревич Ю.Ф., Долганов К.Є., Тимченко І.І. Автомобільні двигуни: підруч. для студентів спец. «Автомобілі та автомобільне господарство» вищ. навч. закладів. Київ : Арістей, 2004. 438 с.
2. AdBlue. [Електронний ресурс]. URL:
<https://www.wikipedia.org/wiki/AdBlue>.
3. Російській дизель. [Електронний ресурс]. URL:
https://www.wikipedia.org/wiki/Російській_дизель.
4. Изучаем Common Rail [Електронний ресурс]. URL:
https://www/content/articles/537052-izuchajem_common_rail.

НАПРЯМ 3

Моделювання та прогнозування економічних процесів в Україні

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Майданюк О.В., викладач ВСП «Бобровицький фаховий коледж ім. О. Майнової НУБіП України»

Анотація. Основною рушійною силою поступу, без якого неможливий розвиток національної економіки, є впровадження інновацій. Інновації, які запроваджують на фінансовому ринку, мають сьогодні важливе значення для успішного розвитку національних фінансових систем, і є, з одного боку, закономірним результатом його еволюції, а, з іншого, дають можливість фінансовим установам вирішувати конкретні проблеми. Нині інноваційні процеси охопили ринки більшості фінансових інструментів. Модернізація існуючих та створення нових фінансових продуктів і послуг ще у ХХ ст. стали головним чинником розвитку глобальних світових фінансових ринків, а ті ініціюють масштабні перетворення національних фінансових ринків і впливають на розвиток економік країн у цілому.

Вступ. Фінансовий ринок являється одним із ключових секторів для впровадження цифрових інновацій та масштабного їх використання. Оцінюючи тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України, доцільно визначати вплив цифрових технологій на його розвиток.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками технологічним проривом індустрії на фінансовому ринку стали онлайн-продажі. Це свідчить про те, що цифрова економіка є головним рушієм соціально-економічного життя суспільства у сучасному світі, яка передбачає цифрове перетворення всіх сфер життєдіяльності, надаючи їм значний економічний та соціальний ефекти [1, С. 6].

На ринку фінансових послуг України сьогодні найактивнішими інституційними учасниками є комерційні банки, страхові компанії та фондові біржі, оскільки вони акумулюють найбільшу питому вагу фінансових ресурсів

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

та справляють прямий вплив на розвиток виробництва в країні, інвестиційний клімат та добробут населення [4, С. 129]. При цьому, характерною особливістю цифрової економіки є її зв'язок з економікою на вимогу, яка передбачає отримання доступу до товарів і послуг у момент, коли це потрібно.

Фінансова система України переживає одну з наймасштабніших криз за часи незалежності, що відображається на діяльності фінансового ринку країни. За останні шість років кількість банків скоротилася більше ніж вдвічі, на 53,4%. Однією з вагомих причин скорочення кількості банків є їх визнання неплатоспроможними, тобто, крім порушення законодавства, що регулює питання запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, був недостатній рівень їх капіталізації та неспроможність акціонерів забезпечити належний рівень фінансової підтримки [2, С. 14].

Найбільш активно інноваційні засоби цифровізації намагаються впровадити банки та страхові компанії. Це обумовлено їх прагненням відповідати сучасним вимогам клієнтів та, в результаті, забезпечувати нарощування активів і постійний розвиток. Банки останніми роками активно займаються вдосконалення внутрішніх процесів у частині підвищення ефективності процесу інкасації простроченої дебіторської заборгованості, уникаючи будь-яких негативних впливів на відносини з клієнтами.

Важливим для успішної реалізації засобів цифровізації на фінансовому ринку є виконання таких завдань:

- формування у суспільства бачення про те, що трансформаційні зміни на фінансовому ринку під впливом впровадження цифрових технологій є пріоритетним завданням стратегії інноваційного розвитку;
- забезпечення інтегрування цифрових технологій до інституційної структури фінансового ринку та постійний моніторинг нових ідей;

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

- формування в системі інституційного регулювання фінансового ринку аналітичного потенціалу даних, який дозволить здійснювати моніторинг та діагностувати характер фінансових операцій;
- встановлення балансу між кадрами і технологіями на основі співставлення потреб цифрової економіки та можливостей формування в персоналу затребуваних компетенцій;
- формування у фахівців цифрової грамотності, яка визначить здатність користувача упевнено, ефективно і безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології в різних сферах життя;
- стандартизація цифрового обліку на фінансовому ринку та формування відповідної інформації для прийняття фінансових рішень [1, С. 8].

Висновки. Для зміцнення банківськими установами власних позицій на фінансовому ринку потрібно в першу чергу покращити показники ліквідності, цього можна здобути через взаємодію з іншими фінансовими посередниками, зокрема, зі страховими компаніями, торговцями цінними паперами, через застосування нестандартних схем роботи з іншими гравцями ринку банківських послуг та пошук неформальних підходів у взаємовідносинах із клієнтами, підвищення стандартів надання традиційних банківських послуг, розробку принципово нових банківських продуктів і послуг, створення позитивного іміджу банку тощо [2, С. 15].

При цьому позитивні тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України можливі за рахунок виконання цілого комплексу заходів і завдань, пріоритетне місце серед яких належить апробуванню цифрових технологій і платформ фінансовими інститутами.

Література:

1. Бондаренко О.С. Тенденції функціонування фінансового ринку в економіці України. *Інвестиції: практика та досвід*. Чорноморський

національний університет імені Петра Могили, ТОВ ДКС Центр, 2018. Вип. 15. С. 5 - 9.

2. Селіверстова Л.С., Адаменко І.П. Особливості розвитку фінансового ринку України. *Інвестиції: практика та досвід*. Чорноморський національний університет імені Петра Могили, ТОВ ДКС Центр, 2018. Вип. 12. С. 25 - 31.

3. Козуб В.О., Бубенець А.Г. Особливості формування та розвитку світового фінансового ринку. 2011. С. 499 - 505.

РИНОК ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Потопальська Н.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Розглянуто сучасний стан ринку землі в Україні, визначено головні стримуючі фактори підвищення ефективності та раціонального використання земель та висвітлено зміни в українському земельному законодавстві в умовах війни

Вступ. Земельна реформа в Україні мала за мету створення повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, удосконалення ринку оренди землі, вдосконалення системи обліку і реєстрації земель, що сприяло б підвищенню ефективності використання землі.

Використання земельних ресурсів України на сьогодні не відповідає вимогам раціонального природокористування, оскільки порушено екологічно допустимі співвідношення у структурі земель, що негативно впливає на стійкість сільськогосподарського ландшафту. Деградація ґрунтового покриву досягла загрозливих темпів, найбільшу роль серед них відіграють ерозійні процеси. Значної екологічної шкоди земельні ресурси зазнають внаслідок

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

забруднення викидами промисловості, відходами, а також через недосконале використання засобів хімізації в аграрному виробництві.

Виклад основного матеріалу. У ринковій економіці приватна власність на природні ресурси є нормою, а відповідні власники мають розглядатися як рівноправні інвестори. Земельна приватна власність дає можливість отримувати рентні доходи у трьох ринкових формах:

- а) використання землі для товарного аграрного виробництва;
- б) передача землі в оренду;
- в) продаж або застава земельних ділянок.

Питанням розвитку земельних відносин та формування ринку в Україні приділяли увагу такі вітчизняні науковці як Дем'яненко М. Я., Саблук П. Т., Федоров М. М., Черевко З. Т. та інші.

Ринок землі – це система організаційно-правових і економічних відносин, що виникають в процесі перерозподілу земель та прав на них між суб'єктами цього ринку на основі конкурентного попиту і пропозиції.

Основними завданнями ринку землі є забезпечення раціонального та ефективного використання земельних ділянок, поліпшення інвестиційного клімату в економіці, забезпечення безперешкодної реалізації суб'єктами підприємницької діяльності прав володіння, користування і розпорядження земельними ділянками для збільшення їхніх основних засобів, формування багатуукладної системи господарювання на основі рівності всіх форм власності на землю.

Не врегульований ринок земель гальмує процеси відновлення родючості землі, призводить до нераціонального використання земель та відхилення від обов'язкової системи сівозмін. Недостатньо змінити лише форму власності на землю, потрібно створити умови для ефективного і екологічно безпечного землекористування, підвищення родючості ґрунтів та зростання

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

сільськогосподарського виробництва. До того ж, фактором, що може зменшити ефект від відкриття ринку землі, є зміни клімату, через які українські ґрунти знижують свою родючість.

За роки впровадження земельної реформи в Україні мораторій (заборону) на продаж земель сільськогосподарського призначення продовжували 10 разів.

Мораторій на продаж та відчуження сільськогосподарських земель означає, що власники землі не можуть вільно розпоряджатися нею, а лише у спосіб дозволений чинним законодавством.

У березні 2020 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», яким було скасовано мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення, крім земель державної власності. Закон передбачає продаж лише приватних угідь. А це означає, що в Україні з 1 липня 2021 року відкрився ринок земель сільськогосподарського призначення. За результатами різних опитувань, українці переважно негативно ставилися до ринку землі перед його відкриттям.

Згідно з чинним законодавством відкриття ринку землі проходить у два етапи. На першому перехідному - до 2024 року - право купувати сільськогосподарські землі матимуть виключно фізичні особи - громадяни України, що можуть мати у власності не більше 100 га.

Тимчасово набути право власності на сільськогосподарські землі можуть також і банки, якщо земля була предметом застави та стягувалась за борги. Проте банк все ж має продати ділянку на торгах упродовж двох років з дня набуття права власності на неї.

На другому етапі - з 2024 року - купувати сільськогосподарську землю разом з фізичними особами зможуть українські компанії - юридичні особи, зареєстровані в Україні. Їм буде дозволено придбати в одні руки до 10 тис. га

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

угідь. Перевищення граничної площі вважатиметься порушенням і є підставою для конфіскації землі, що в такому разі підлягатиме продажу на земельних торгах.

За законом, не зможуть купувати землю:

- українські компанії, в яких неможливо встановити власника, чи такі власники зареєстровані в офшорних зонах;
- іноземці можуть отримати таке право тільки у разі схвалення цього на загальнонаціональному референдумі;
- громадяни держави-агресора та фізичні особи, до яких застосовані санкції.

Отже, великі аграрні експортери, які працюють в Україні, якраз і не зможуть купити землю щонайменше до 2024 року. Але, оскільки нинішні орендарі землі матимуть переважне право на її покупку, тому за висновками деяких аналітиків більша частина української ріллі вже має своїх господарів. [3]

Український ринок аграрних земель відкрився саме тоді, коли ціни на продовольство у світі рекордно ростуть і сягають багаторічних максимумів. Серед товарів, ціни на які на світових ринках зараз зростають найшвидше, саме те, що виробляють в Україні - зерно, олія, цукор. Україна є великим аграрним експортером зерна та найбільшим у світі виробником та експортером соняшникової олії, що дає шанс державі зайняти свою нішу у світовій торгівлі.

На початок лютого 2022 року в Україні продано всього 0,4% площ сільськогосподарських земель, ціна продажу була на третину вище від нормативної оцінки, а найактивнішим регіоном з продажу землі стала Харківська область, де провели майже 7 тис. угод на 24 277 га, що становить трохи більше 1% загального обсягу сільськогосподарських земель області. Найменшу кількість угод уклали на Івано-Франківщині: 1007 контрактів на 464 га (0,07% сільськогосподарських земель області) [3].

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

За весь період з моменту запуску ринку землі в Україні станом на 21 лютого 2022 року загальна кількість операцій купівлі-продажу земельних ділянок для товарного аграрного виробництва (паї) склала 37352, середньозважена вартість договору за одну ділянку - 33 078 грн.; середній розмір проданої ділянки - 3,6 га [3].

Загалом власники земельних ділянок не проявляли високу активність у продажі землі, усвідомлюючи, що вже за кілька років на ринок вийдуть аграрні компанії і попит на цю землю буде набагато більший. А, отже, зовсім інша складеться і ціна пропозиції.

У зв'язку з військовою російською агресією та запровадженням воєнного стану в Україні земельні відносини потребували правового регулювання з боку держави та збереження продовольчої безпеки країни.

Тому у березні 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», спрямований на швидке залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво сільськогосподарської продукції в умовах воєнного стану.

Його мета - кардинально спростити і пришвидшити управлінські рішення про отримання земельних ділянок та реєстрації прав на них в умовах воєнного стану. Цей Закон стосується виключно земель сільськогосподарського призначення і не поширюється на інші види земель.

Через міркування безпеки було тимчасово призупинене функціонування більшості державних електронних реєстрів, в тому числі Державного земельного кадастру та Державного реєстру речових прав, без функціонування яких передача у власність чи оренду земельних ділянок, зміна їх цільового призначення на період воєнного стану неможлива за процедурою,

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

передбаченою земельним та іншим законодавством України. Основними положення щодо забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану:

- автоматичне поновлення на 1 рік дії договорів на використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності;
- замість державної реєстрації прав запроваджена державна реєстрація договорів про використання земель (реєстрація таких договорів здійснюється районними військовими адміністраціями);
- спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності органами влади;
- спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності їх постійними землекористувачами;
- надання орендарям і суборендарям сільськогосподарських земель права передавати належні їм права оренди та суборенди іншим агровиробникам.

З метою уникнення зловживань на час дії воєнного стану безоплатна передача земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації з землеустрою з метою такої безоплатної передачі, розроблення такої документації були заборонені.

Висновки. Таким чином, відкриття ринку землі в Україні супроводжується складними політичними та економічними процесами, воєнними діями, спричиненими російською агресією, що має негативний вплив на подальше формування ринкових земельних відносин. У таких умовах перед державою стоять дуже складні завдання по створенню дієвого механізму обігу земель, підтримки інноваційної та інвестиційної діяльності сільськогосподарських

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

товаровиробників, забезпеченню надійності правової бази з питань земельної власності для збереження економічної безпеки країни.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text> (дата звернення: 15.05.2022).
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (дата звернення: 15.05.2022).
3. Ринок землі 2022: За якими цінами в Україні продають сільгоспземлю. [Електронний ресурс]. URL: <https://agropolit.com/news/23307-rinok-zemli-pojvavivsyia-v-ukrayini-prodali-2022-zemelnih-dilyanki-za-minuliy-tijden> (дата звернення: 15.05.2022).
4. Ступень М., Дума Ю. Ринок земель в Україні: основні проблеми та перспективи розвитку. *Економіст*. 2015. № 4. С.40–41.

**ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОЦЕСУ ДІАГНОСТИКИ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Рудник В.І., викладачка ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті розглянуто порівняльну характеристику понять економічного аналізу та діагностики, представлено авторське бачення діагностики як процесу, визначено ключові аспекти проявів діагностики на підприємстві, за допомогою діагностики визначено внутрішнє та зовнішнє

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

середовище підприємства, визначено завдання діагностики діяльності сільськогосподарського підприємства.

Вступ. Сучасні мінливі ринкові умови, нестабільність і невизначеність не тільки зовнішнього, але й частково внутрішнього середовища функціонування сільськогосподарських підприємств, обумовлюють необхідність залучення на підприємствах обліковців - аналітиків, які здатні приймати обґрунтовані управлінські рішення, основою яких є не тільки дані формалізованого аналізу чи інтуїтивної оцінки. Саме застосування діагностичних процедур дозволяє на основі всебічного дослідження діяльності сільськогосподарського підприємства оцінювати не тільки наслідки прийнятих поточних і стратегічних рішень, але й визначати можливі перспективи подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Економічний аналіз сьогодні все більше удосконалюється у напрямку застосування діагностичних процедур та підходів. Тобто, відзначаємо поступове трансформувannya аналізу в діагностику, хоча відмінності між економічним аналізом та діагностикою дуже суттєві. Нами систематизовано порівняння цих двох термінів та представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Порівняння сутності економічного аналізу та економічної діагностики

Ознака	Економічний аналіз	Економічна діагностика
Предмет	Господарські явища та процеси та причинно-наслідкові зв'язки між ними	Кількісна та якісна характеристика стану об'єкта дослідження
Об'єкт	Система сукупності елементів	Високоорганізована система як синергетична сукупність функціональних підсистем
Функції	Оціночна	Оціночна, діагностична, пошукова
Завдання	Оцінка змін господарських явищ та процесів	Оцінка стану об'єкта дослідження, діагностика проблемних сфер та розробка

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

		заходів впливу
Зв'язок з іншими функціями управління	Особлива функція управління (планування, облік, аналіз, аудит, регулювання, контроль)	Комплексне поєднання окремих функцій управління (аналіз, аудит, регулювання, прогнозування)
Спрямованість	Конкретна оцінка явища або процесу (поділ об'єкта на окремі елементи)	Всебічна характеристика стану об'єкта (поділ об'єкта на окремі елементи та поєднання раніше розподілених елементів у єдине ціле)
Інформаційна база	Окремі явища чи процеси	Стан об'єкта дослідження
Методологічна основа	Відповідні індивідуальні методи	Комплексні методи
Результат	Опис ситуації	Розробка заходів щодо покращення стану

Джерело: сформовано автором [1,3]

Характеристика діагностики як процесу представлено на рисунку 1.

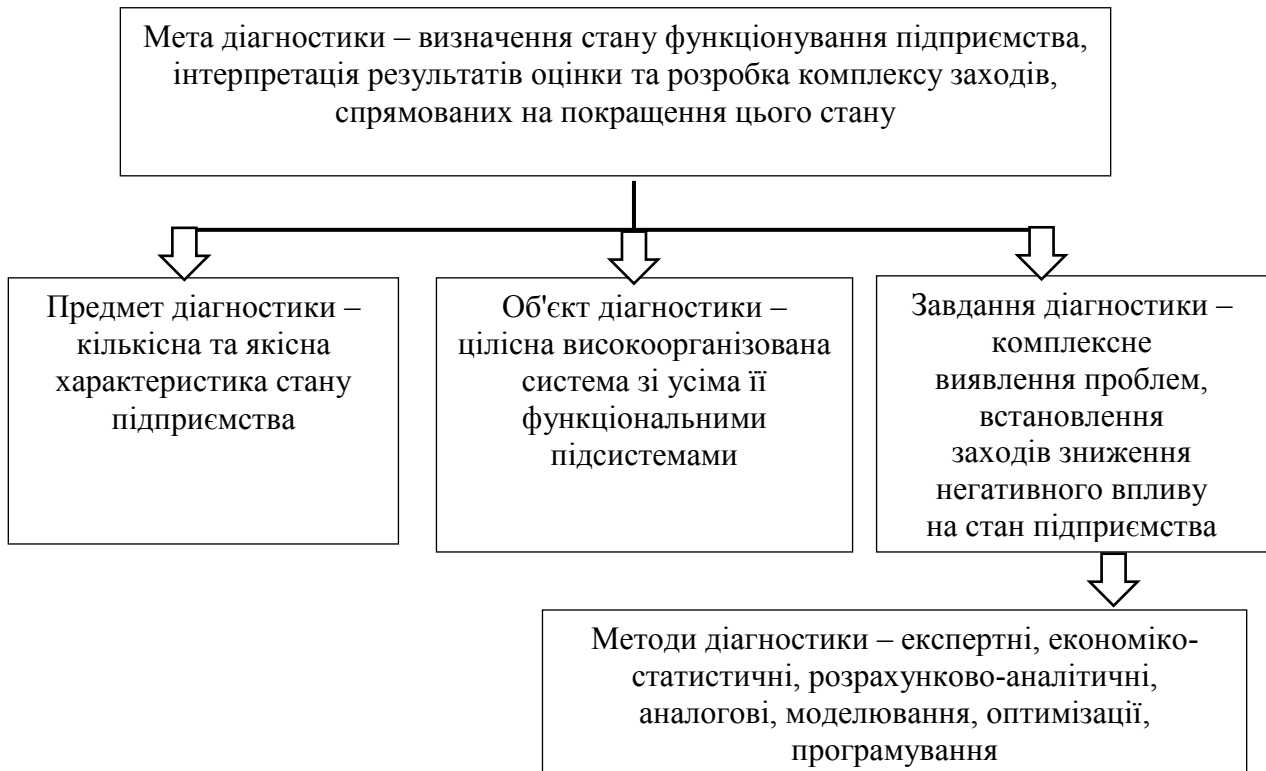

Рис.1. Характеристика діагностики як процесу

На практиці діагностика функціонування сільськогосподарського підприємства повинна включати ідентифікацію його стану через всебічну

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

оцінку факторів, що зумовили таке становище, визначення тенденцій розвитку та оцінку можливостей покращення стану підприємства.

З іншого боку, діагностика може виконувати роль проміжного буфера між зовнішнім середовищем та системою управління підприємством. З метою оптимізації управлінських рішень будь-яка інформація, що надходить із зовнішнього середовища, а також підприємства, має проходити етап діагностики, що насамперед забезпечує підвищення якості та достовірності інформаційної бази управління [3].

Отримані результати діагностики у комплексі із попередньою оцінкою можливих варіантів управлінських впливів формують аналітичну базу прийняття рішень та включаються до системи управління сільськогосподарського підприємства. Передусім система управління через прийняття та реалізацію управлінських рішень впливає на об'єкт управління, що є джерелом інформації для внутрішнього середовища, тобто входом до діагностики. Дані елементи перебувають у безперервному взаємозв'язку, створюючи замкнутий цикл діагностики сільськогосподарського підприємства.

У ході досліджень нами встановлено, що сучасна діагностика проявляється одночасно у чотирьох аспектах, а саме:

1) інформаційному – як система знань, заснована на спеціальній інформації, спрямованій на подальше використання у процесах розробки та прийняття управлінських рішень;

2) аналітичному – як аналітична основа, виступає підґрунтям для оцінки стану підприємства;

3) динамічному – у формі дослідження динаміки та визначення можливих тенденцій зміни умов функціонування та стану підприємства;

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

4) функціональному - як функція управління, що забезпечує зворотний зв'язок з об'єктом управління через здійснення діагностичних процедур.

Нестабільна ринкова економіка вимагає від більшості сільськогосподарських підприємств діагностики впливу факторів середовища на їх діяльність з метою прогнозування стану на перспективу. Середовище підприємства – це економічна категорія, яка характеризується сукупністю зовнішніх та внутрішніх факторів прямого та непрямого впливу, що визначають умови діяльності підприємства. Діагностиці середовища підприємства приділяється значна увага, оскільки підприємство є відкритою матеріально-речовинною системою, структурувати яку можна завдяки адаптації до хаотичних, динамічних, несистемних змін організаційного простору, включаючи зовнішнє і внутрішнє середовище. Простір будь-якого підприємства можна визначити як сукупність трьох сфер: зовнішнього середовища прямого впливу, зовнішнього середовища непрямого впливу, внутрішнього середовища. Ці елементи є об'єктами діагностики та сільськогосподарських підприємств.

Зовнішнє середовище прямого впливу – це простір безпосередніх контактів з підприємством. Воно включає тих учасників аграрного ринку, з якими у підприємства є безпосередні стосунки, або які прямо впливають на нього. Це, по-перше, постачальники економічних ресурсів, необхідних підприємству (сировина, обладнання, фінанси тощо); окремо виділяють постачальників трудових ресурсів - найманих працівників, клієнтів споживачів продукції; посередників – фінансових, торгових, маркетингових, державні економічні структури (насамперед органи влади та управління регіону). По-друге, до елементів даного середовища відносяться конкуруючі підприємства та так звані контактні аудиторії – засоби масової інформації, які

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

мають істотний вплив на формування іміджу підприємства. Таке середовище називають мікросередовищем [2, с. 84].

Зовнішнє середовище непрямого впливу складається з елементів, які пов'язані з підприємством безпосередньо, але зумовлюють формування загальної сфери господарювання. Виділяють чотири основні групи факторів загального середовища – економічні, технологічні, політичні, соціальні. Кожен з них, у свою чергу, тісно пов'язаний з іншими факторами та впливає на них. Робоче та загальне середовище утворюють зовнішнє середовище [2, с.85].

Внутрішнє середовище можна визначити як сукупність умов та процесів, що забезпечують ефективну діяльність підприємства у цілому. Її формують кваліфікований персонал підприємства, обладнання, власні та орендовані виробничі приміщення, новітні технології, організація виробництва та управління підприємством. Діагностика внутрішнього середовища дає уявлення про слабкі та сильні сторони діяльності підприємства, його внутрішні можливості. В цілому внутрішнє середовище підприємства за функціональними ознаками включає наступні основні елементи: виробництво, фінанси, маркетинг, управління персоналом, організаційна структура. При цьому в кожному з цих елементів визначають ознаки, яким можна характеризувати внутрішнє середовище. У виробництві це розмір та потужність, тип та вік (рівень амортизації) обладнання, джерела постачання, тенденція продуктивності, інноваційні можливості, нормування робіт, рівень браку; у маркетингу – номенклатура продукції, її якість, розміри та частка товарного ринку, якість маркетингових досліджень, ефективність використання реклами, організація продажу та сервісу; у фінансах – величина активів, рентабельність, джерела грошових надходжень, показники фінансової звітності; в управлінні персоналом – програми навчання, процедура залучення та вибору кадрів, аналіз трудових ресурсів, змістовність роботи, система

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

оплати праці та мотивації; в організаційній структурі – характер делегування повноважень, тип організаційної структури, відносини між менеджерами та підлеглими, характер влади, ефективність менеджменту тощо. [2, с.87].

На нашу думку, обґрунтування діагностики функціонування підприємства як системи дозволяє визначити основні завдання діагностики діяльності сільськогосподарського підприємства, а саме:

- оцінка особливостей функціонування суб'єктів господарювання аграрної сфери у невизначеному зовнішньому середовищі, виявлення ключових факторів впливу, виділення проблемних сфер та «вузьких місць»;
- обґрунтування передумов та факторів, які суттєво впливають на внутрішній організаційно-фінансовий механізм функціонування сільськогосподарського підприємства;
- узагальнення та систематизація знань у галузі набуття навичок здійснення діагностики з різних напрямів діяльності сільськогосподарського підприємства з метою забезпечення ефективного управління;
- підготовка та обґрунтування напрямків підвищення ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства у конкурентних умовах шляхом покращення стану функціонування, спрямованого на стабільний розвиток.

Висновки. Вирішення вище означених завдань дозволяє системі управління сільськогосподарським підприємством своєчасно ідентифікувати загрози та ускладнення у господарській діяльності підприємства у нестабільному ринковому середовищі та на цій основі приймати своєчасні превентивні заходи щодо їх попередження. Необхідно вказати, що розробка організаційно-фінансового механізму здійснення діагностики, який є невід'ємною складовою діяльності у сучасних умовах, дозволить вчасно

розробити напрями ефективного функціонування сільськогосподарського підприємства та забезпечити його розвиток у довгостроковій перспективі.

Література:

1. Безпарточна О. Механізми та стратегії розвитку господарюючих суб'єктів в умовах інтеграційних процесів: матеріали науково-практичної INTERNET-конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю, м. Харків – Пшеворськ, 19 лют. 2019 р. Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», 2019. с. 143-146.
2. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2005. 400 с.
3. Шубін О.О. Компаративний аналіз когнітивного наповнення термінів «економічна діагностика» та «економічний аналіз». *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. Сер. Економічні науки.* 2016. № 4. С. 315-323.

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Терещенко І.М., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті розкрито сутність і особливості маркетингу в системі управління агропромисловим підприємством. Обґрунтовано необхідність застосування маркетингових заходів у роботі сільськогосподарських товаровиробників.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Вступ. В умовах розвитку ринкових відносин, посилення конкурентної боротьби, необхідності подолання наслідків світової економічної кризи від керівників підприємств вимагається ділова активність, підприємницькі здібності і комерційна ініціатива. У зв'язку з цим особливе місце у діяльності сільськогосподарських підприємств належить маркетингу, який являє собою елемент ринкового механізму господарювання [1].

Сьогодні впровадження маркетингу в практичну діяльність аграрних підприємств хоча й набуває все більшого поширення, проте повною мірою ще не використовуються всі форми управління маркетинговою діяльністю. А це створювало б передумови для забезпечення конкурентоспроможності підприємств, адаптації до постійних змін зовнішнього середовища і кон'юнктури ринку, стабільності умов господарювання.

Виклад основного матеріалу. Маркетингова діяльність в агропромисловому комплексі (АПК) має цілий ряд відмінних рис, обумовлених як особливостями аграрного виробництва, так і специфікою дії ринкового механізму в галузі.

На даний момент ринок сільськогосподарської продукції розвивається нестабільно, ціни на продукцію значно коливаються, для рентабельного існування галузі потрібний професійний підхід, але висококваліфікованих кадрів важко залучити до сільського господарства, що негативно діє на сам процес розвитку галузі [4]. Аналіз тенденцій розвитку українського ринку сільськогосподарської продукції дозволяє відзначити, що її виробництво в довгостроковій перспективі здатне в цілому задовольнити існуючий попит не лише на території країни, але й продовжити діяльність на міжнародному ринку сільськогосподарських культур. В умовах протікання подібних тенденцій на ринку, дії жорсткого конкурентного середовища, в умовах коли ціни на продукцію нестійкі сільськогосподарським підприємствам необхідно

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

впроваджувати функції агромаркетингу в свою діяльність. Це сприяє ефективному управлінню господарською діяльністю та правильній побудові подальших планів організації.

На даний час в Україні маркетингова діяльність ще не набула широкого розповсюдження, агропромисловими підприємствами використовуються лише окремі функції та стратегії маркетингової діяльності, які не вимагають значних фінансових втрат та глибоких професійних знань в даній області, однак вони не дають належного довгострокового ефекту.

Маркетинг у галузі агропромислового виробництва (агромаркетинг) як комплексна ринкова діяльність представляє собою систему поглядів та дій, пов'язаних із вивченням потреб, можливостей виробництва та обміну з метою задоволення всіх потреб із найменшими витратами ресурсів і найбільш повним споживацьким ефектом [3].

Аграрний маркетинг являє собою складну і багатогранну підприємницьку діяльність, спрямовану на організацію руху сільськогосподарської продукції і готових продуктів харчування від поля до споживача, яка орієнтується на задоволення інтересів: споживача – в ефективнішому задоволенні потреб через придбання якісної продукції; товаровиробника – в одержанні прибутку, забезпеченні сталого розвитку та доброзичливих відносин із партнерами по бізнесу; держави – у підвищенні добробуту [4].

Природні та економічні процеси у агромаркетинговій діяльності впливають один на одного і формують особливі умови для організації маркетингу.

Перша особливість - служба маркетингу сільськогосподарського підприємства має справу з товаром першої життєвої необхідності, тому потрібно своєчасно, у певному обсязі та асортименті з урахуванням національних традицій, стану здоров'я споживачів задовольняти їх потреби.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Друга особливість - неспівпадіння робочого періоду і періоду виробництва. У зв'язку з цим спеціалісти з маркетингу повинні вміти прогнозувати попит споживачів, ринкову кон'юнктуру і т. д. Крім того, сезонність виробництва сільськогосподарської продукції впливає на форми та методи агромаркетингу, визначає їх відмінність від форм та методів промислового маркетингу.

Третя особливість - виробництво сільськогосподарської продукції визначається основним засобом і предметом виробництва — землею, її якістю та інтенсивністю використання. Все це впливає на обсяги, асортимент, якість продукції, надає агромаркетингу специфіку в процесі його організації та здійснення.

Четверта особливість - більш висока адаптивність, самоорганізація і самоуправління системи агромаркетингу у співставленні з іншими видами маркетингу, що пояснюється особливостями попиту споживачів, гостротою конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції.

П'ята особливість - більш низький рівень науки та мистецтва маркетингової діяльності у сільському господарстві в порівнянні з іншими галузями, відсутність науково обґрунтованих рекомендацій по застосуванню агромаркетингу [5].

У сільськогосподарських підприємствах маркетингова діяльність може бути ефективною за умови, що нею займаються усі робітники апарату управління, а всі робітники сфери виробництва їй сприяють.

Сучасна концепція маркетингу визначає роботу підприємства на основі інформації про споживчий попит та його змінах у найближчій перспективі. Головним у маркетингу є двоєдиний та взаємодоповнюючий підхід. З одного боку – глибоке вивчення ринку, попиту потреб та запитів споживачів, орієнтація виробництва на них, адресність продукції, що випускається. З

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

другого боку – активний вплив на ринок та попит, формування цих потреб та запитів [2].

Перед аграрними підприємствами постає низка серйозних економічних проблем щодо формування та активізації збутової діяльності, зокрема:

- відсутність інформації про ринки;
- низькі реалізаційні ціни та низький споживчий попит;
- нездатність організувати виробничий процес у часі таким чином, щоб максимально відповідати потребам ринку;
- обмежена конкурентоспроможність на ринку;
- незначний досвід у галузі створення кооперативів;
- недостатня поінформованість про системи планування бізнесу та маркетинг;
- відсутність упевненості в точному виконанні угод, що перешкоджає налагодженню довгострокових стосунків із покупцями-клієнтами;
- відсутність ефективно організованих гуртових ринків та біржової торгівлі;
- обмежений доступ до конкурентних пропозицій щодо постачання продукції та нерозвинена інфраструктура.

Цілі функціонування агропромислового підприємства повинні ув'язуватися з виконанням комплексу функцій маркетингу, сутність яких полягає в наступному [4]:

- по-перше, орієнтація на ринок збуту, що вимагає вивчення його об'єктів і суб'єктів, в якості яких виступають споживачі, конкуренти, відомості про кон'юнктуру ринку і товарів;
- по-друге, вплив на ринок шляхом його моніторингу та аналізу, пристосування до ринкових умов;

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

– по-третє, організація системи збуту конкурентної продукції, збору і обробки інформації;

– по-четверте, орієнтація на досягнення довгострокового комерційного успіху, що припускає підпорядкованість короткострокових інтересів цілям довгострокового стратегічного управління, направлено на отримання стабільних переваг на ринку.

У сучасних ринкових умовах створення служби маркетингу на підприємствах є необхідною і важливою складовою успіху. Відділ маркетингу повинен стати основною ланкою, що виконує збір ринкової інформації щодо товарної продукції підприємства, її аналіз, визначення видів, обсягів і термінів постачання продукції, виявлення купівельних потреб, можливостей обсягів реалізації і передбачуваних цін, вибір каналів реалізації, дотримання стандартів якості і нормативно-правових положень, здійснення торговельно-збутової діяльності, координацію діяльності виробничих структур.

Особливу увагу при створенні служби маркетингу на підприємстві необхідно приділити проведенню маркетингових досліджень та аналітичній роботі. З метою повноцінного забезпечення підприємств маркетинговою інформацією доцільно створити на рівні державного управління єдину систему управління інформаційним забезпеченням маркетингу, яка б охоплювала як регіони, так і галузі економіки, включала процес і методи збору, накопичення, збереження маркетингової інформації у єдиному банку даних та методи її отримання підприємствами з цього банку.

Висновки. Забезпечення населення високоякісними продуктами харчування українського виробництва є основним соціально-економічним завданням на даному етапі розвитку агропромислового комплексу. Проте, одна лише орієнтація підприємств агропромислового комплексу до стабільного нарощування виробництва сировини і готової продукції не вирішує даного

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

завдання, необхідна наявність ефективного ринкового механізму, яким і являється агромаркетинг. Створення сільськогосподарськими підприємствами відділів маркетингу зможе забезпечити посилення конкурентних переваг та конкурентоспроможності на ринку.

Ефективно діюча система управління маркетингом зможе забезпечити довгостроковий прибуток та стабільне положення підприємств на ринку. Вдосконалення маркетингу у кожній галузі сільського господарства значно зміцнить АПК країни в цілому, посилить виробничі потужності сільськогосподарських підприємств, дозволить випускати продукцію конкурентоздатну на міжнародному ринку.

Література:

1. Абрамова Г.П. Маркетинг в АПК. Москва : Колос, 1997. 460 с.
2. Артимонова І.В. Засади та напрями впровадження сучасної концепції маркетингу у практичну діяльність аграрних товаровиробників. *Вісник Білоцерківського державного аграрного університету*. Біла Церква, 2009. Вип. 63. С. 136 – 140.
3. Воронецька І.С. Особливості функціонування маркетингу в агропромисловому виробництві. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2011. № 2(53). Т. 3. С. 93 – 98.
4. Гречаник Н.Ю. Особливості організації маркетингу в сільськогосподарських господарствах. *Інноваційна економіка. Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. 2008. № 7. С. 146 – 150.
5. Долинський В.П., Долинський С.В., Дяченко І.Б. Особливості та розвиток підприємництва в аграрних і агропереробних підприємствах. *Економіка АПК*. 2000. №2. С. 46 – 55.

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Федоренко Л.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Організація обліку на малому підприємстві, як і на будь-якому іншому, вимагає налагодження чіткої системи бухгалтерського обліку, контролю і звітності. Проте малі форми господарювання обумовлюють і ряд специфічних особливостей у застосуванні методів та прийомів бухгалтерського обліку.

Вступ. У сучасній економіці важливе місце займає малий бізнес. Багато галузей економіки в значній мірі представлені саме суб'єктами малого підприємництва, наприклад, в торгівлі, громадському харчуванні, побутових послугах тощо. В Україні, як і в усьому світі, розвиток і підтримка малого підприємництва є стратегічним напрямком розвитку країни, оскільки сприяє вирішенню таких соціально-економічних завдань, як підвищення рівня зайнятості та зростання доходів населення.

Виклад основного матеріалу. Існують певні особливості функціонування малих підприємств, які мають істотний вплив на всю діяльність суб'єктів малого підприємництва, в тому числі на ведення бухгалтерського обліку. На даний час малі підприємства отримали самостійність в питаннях організації та ведення бухгалтерського обліку, але, незважаючи на це, законодавчими і нормативно-правовими актами передбачена необхідність керуватися сукупністю способів ведення бухгалтерського обліку.

При організації бухгалтерського обліку суб'єктами малого підприємництва, які є юридичними особами, за законодавством України слід керуватися єдиними методологічними засадами і правилами, встановленими Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

[1], Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» [2] та Спрощеним Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств [3].

Малі підприємства мають можливість вести бухгалтерський облік за спрощеною формою, скласти фінансову звітність в меншому обсязі, при дотриманні певних умов можуть використовувати спеціальні режими оподаткування. Однак спрощення облікової роботи на практиці все одно призводить до виникнення безлічі питань та помилок.

Ведення бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва пов'язане з певними особливостями, не властивими середньому і великому бізнесу, а саме:

1) частково або повністю відсутній поділ праці серед співробітників бухгалтерії. В більшості випадків ведення обліку здійснюється однією посадовою особою (бухгалтером), рідше функціонує бухгалтерська служба як самостійний структурний підрозділ;

2) здійснення головним бухгалтером або працівником бухгалтерії суміжних і невласливих функцій, які повинні здійснювати інші підрозділи економічного суб'єкта. На підприємствах малого бізнесу часто бухгалтер виконує обов'язки з ведення кадрів, вирішує юридичні питання, готує проекти і договори, оформляє пакет документів, складає бізнес-плани та виконує інші функції фінансового менеджменту;

3) для суб'єктів малого підприємництва характерні обмежені фінансові та технічні можливості для ведення одночасно фінансового, управлінського і податкового обліку, тому малі підприємства змушені віддати перевагу одному з обліків і, як правило, податковому.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Висновки. Таким чином, раціональна побудова системи бухгалтерського обліку за рахунок спрощення змісту її елементів при збереженні аналітичної цінності облікових даних, являє собою невирішену проблему стосовно особливостей функціонування малих підприємств в Україні, що свідчить про необхідність розробки науково обґрунтованої системи бухгалтерського обліку малих підприємств. При цьому повинна бути передбачена можливість застосування положень міжнародних стандартів фінансової звітності, що буде сприяти підвищенню якості облікової інформації, орієнтованої на інформаційні потреби різних груп зацікавлених користувачів.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 23.09.2021)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 року № 39. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 23.09.2021)
3. Спрощений План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств, затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 19.04.2001 року №186. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01#Text> (дата звернення: 23.09.2021)

НАПРЯМ 4

Сучасні проблеми електро-, енерготехніки та автоматики

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОІНФОРМАЦІЙНИХ МЕРЕЖ У АВТОМАТИЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Залозний Р.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Вступ. Під нейронними мережами (НМ) розуміють обчислювальні структури, які моделюють прості біологічні процеси, звичайно асоційовані з процесами людського мозку. Вони є розпаралеленими системами, здібними до навчання шляхом аналізу позитивних і негативних дій. Елементарним перетворювачем в даних мережах є штучний нейрон або просто нейрон, названий так по аналогії з біологічним прототипом.

Термін «нейронні мережі» сформувався в 40-х роках ХХ століття серед дослідників, що вивчали принципи організації і функціонування біологічних нейронних мереж. Основні результати, одержані в цій області, пов'язані з іменами американських дослідників У. Маккалоха, Д. Хебба, Ф. Розенблатта, М. Мінського, Дж. Хопфілда і ін.

Виклад основного матеріалу.

Біологічний нейрон

Нервова система і мозок людини складаються з нейронів, які з'єднані між собою нервовими волокнами. Нервові волокна здатні передавати електричні імпульси між нейронами. Всі процеси передачі подразнень від нашої шкіри, вух і очей до мозку, процеси мислення і управління діями – все це реалізовано в живому організмі як передача електричних імпульсів між нейронами.

Нейрон (нервова клітина) є особливою біологічною клітиною, яка обробляє інформацію (рис. 1). Він складається з тіла і відростків нервових волокон двох типів – дендритів, по яким приймаються імпульси, і єдиного аксона, по якому нейрон може передавати імпульс. Тіло нейрона включає ядро,

що містить інформацію про спадкові властивості, і плазму, що володіє молекулярними засобами для виробництва необхідних нейрону матеріалів.

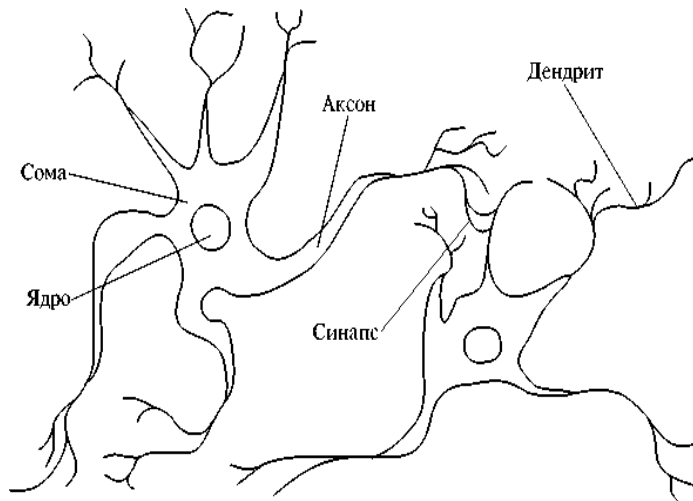

Рис. 1. Біологічний нейрон

Нейрон одержує сигнали (імпульси) від аксонів інших нейронів через дендрити (приймачі) і передає сигнали, що згенеровані тілом клітини, уздовж свого аксона (передавача), який в кінці розгалужується на волокна. На закінченнях цих волокон знаходяться спеціальні утворення – синапси, що впливають на силу імпульсу.

Синапс – елементарний структурний і функціональний вузол між двома нейронами (волокно аксона одного нейрона і дендрит іншого). Коли імпульс досягає синаптичного закінчення, вивільняються певні хімічні речовини, які називаються нейротрансмітерами. Нейротрансмітери дифундують через синаптичну щілину, порушуючи або загальмовуючи, залежно від типу синапсу, здатність нейрона-приймача генерувати електричні імпульси. Результативність синапсу може настрюватися прохідними сигналами, так що синапси можуть навчатися залежно від активності процесів, у яких вони беруть участь. Ця залежність від передісторії працює як пам'ять, яка, можливо, відповідальна за пам'ять людини. Важливо відзначити, що вага синапсів може змінюватися з часом, що змінює і поведінку відповідного нейрона.

Структура і властивості штучного нейрона

Штучний нейрон – це складова частина штучної нейронної мережі (рис. 2).

До складу нейрона входять помножувачі (синапси), суматор і нелінійний перетворювач. Синапси здійснюють зв'язок між нейронами і перемножують вхідний сигнал на число, яке характеризує силу зв'язку – вагу синапсу.

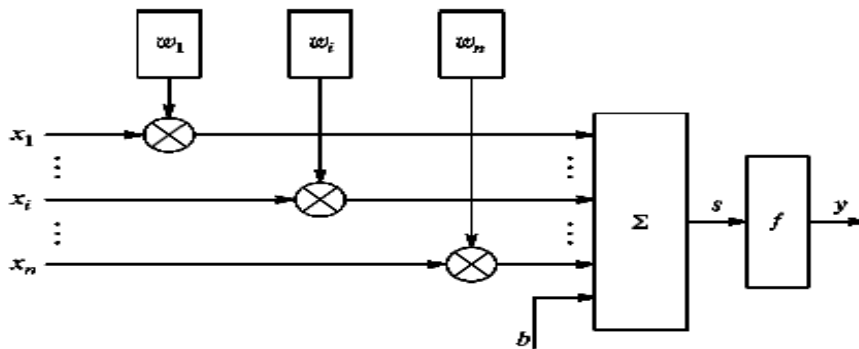

Рис. 2. Структура штучного нейрона

Суматор складає сигнали, що поступають по синаптичних зв'язках від інших нейронів, і зовнішніх вхідних сигналів. Нелінійний перетворювач реалізує нелінійну функцію одного аргументу – виходу суматора. Ця функція називається «функція активації» або «передавальна функція» нейрона. Нейрон в цілому реалізує скалярну функцію векторного аргументу. Математична модель нейрона описується співвідношеннями:

$$s = \sum_{i=1}^n \omega_i \cdot x_i + b, \quad (1)$$

де: ω_i – вага синапсу ; ($i = 1, \dots, n$) b – значення зміщення; X_i – компонента вхідного вектору (вхідний сигнал) ($i = 1, \dots, n$); S - результат додавання; y – вихідний сигнал нейрона; n - число входів нейрона; f - нелінійне перетворення (функція активації або передаточна функція).

У загальному випадку вхідний сигнал, вагові коефіцієнти і значення зсуву можуть приймати дійсні значення. Вихід (y) визначається видом функції активації і може бути як дійсним, так і цілим (табл.1). У багатьох практичних задачах входи, вага і зсуви можуть приймати лише деякі фіксовані значення.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Синаптичні зв'язки із позитивними вагами називають збуджуючими, з негативними масами – гальмуючими. Таким чином, нейрон повністю описується своїми вагами і передаточною функцією $f(s)$. Одержавши набір чисел (вектор) x_i , нейрон видає деяке число y на виході.

Таблиця 1. Перелік функцій активації нейронів

Назва	Формула	Область значень
Порогова	$f(s) = \begin{cases} 0, & s < \theta \\ 1, & s \geq \theta \end{cases}$	(0, 1)
Знакова (сигнатурна)	$f(s) = \begin{cases} 1, & s > 0 \\ -1, & s \leq 0 \end{cases}$	(-1, 1)
Сигмоїдальна (логістична)	$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}$	(0, 1)
Напівлінійна	$f(s) = \begin{cases} s, & s > 0 \\ 0, & s \leq 0 \end{cases}$	(0, ∞)
Лінійна	$f(s) = s$	(-∞, ∞)
Радіальна базисна (гаусівська)	$f(s) = e^{-s^2}$	(0, 1)
Гіперболічний тангенс	$f(s) = \frac{e^s - e^{-s}}{e^s + e^{-s}}$	(-1, 1)

Описаний обчислювальний елемент (1) можна вважати спрощеною математичною моделлю біологічних нейронів – клітин, з яких складається нервова система людини і тварин.

Щоб підкреслити відмінність нейронів біологічних і математичних, їх іноді називають нейроноподібними елементами або формальними нейронами.

На вхідний сигнал (s) нелінійний перетворювач відповідає вихідним сигналом $f(s)$, який є виходом нейрона y . Приклади активаційних функцій представлені у таблиці 1 і на рисунку 3.

Однією з найпоширеніших є нелінійна функція з насиченням, так звана логістична функція або сигмоїд (тобто функція S-подібного вигляду):

$$f(s) = \frac{1}{1 + e^{-s}}. \quad (2)$$

При зменшенні a сигмоїд стає більш пологим, в межах при $a=0$ вироджуючись в горизонтальну лінію на рівні 0,5, при збільшенні a сигмоїд наближається до вигляду функції одиничного стрибка з порогом θ в точці $s=0$. Із виразу для сигмоїда очевидно, що вихідне значення нейрона лежить у діапазоні $[0, 1]$. Одна з цінних властивостей сигмоїдної функції – простий вираз для її похідної:

$$f'(s) = af(s)(1 - f(s)). \quad (3)$$

Слід зазначити, що сигмоїдна функція диференційована на всій осі абсцис. Крім того вона має властивість посилювати слабкі сигнали краще, ніж великі, і запобігає насиченню від великих сигналів, оскільки вони відповідають областям аргументів, де сигмоїд має пологий нахил.

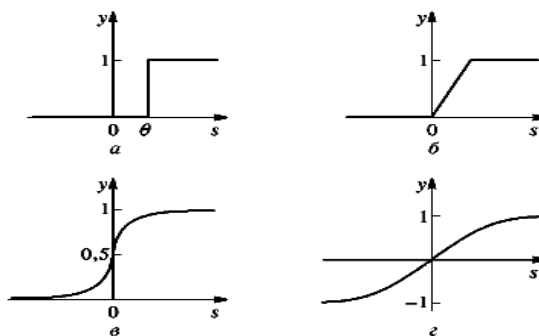

Рис. 3. Приклади активаційних функцій: a – функція одиничного стрибка; $б$ – лінійний поріг (гістерезис); $в$ – сигмоїд (гіперболічний тангенс); $г$ – сигмоїд (логістична)

Висновки. Штучні нейронні мережі на сьогоднішній день являються прогресивним інструментом в галузі автоматизації та розробки сучасних систем керування. Зараз, як ніколи, потрібно залучати підприємства до впровадження у виробничий процес нових технологій зв'язаних з машинним навчанням.

Література:

1. Как устроены искусственные нейронные сети? [Електронний ресурс]. – URL : <https://www.youtube.com/watch?v=0sP5kFXbHrM>
2. Нейронные сети для начинающих [Електронний ресурс]. – URL : <https://habrahabr.ru/post/312450>

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОГО ОРГАНІЧНОГО ПАЛИВА ТА ШЛЯХИ ЇХВИРІШЕННЯ

Олешко М.І., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Розглянуто проблеми, що пов'язані з динамікою зростання споживання енергетичного палива – дефіцит енергоресурсів і збільшення навантаження на навколишнє середовище шкідливими речовинами продуктів згорання. Аналіз ряду наукових досліджень показує, що зниження вмісту шкідливих речовин (SO_x , NO_x) в продуктах згорання неможливе без принципових змін в організації топкових процесів. Реалізація цих змін можлива за допомогою переходу на нові принципи спалювання вуглеводнів.

Вступ. Переважну частину теплогенераційного обладнання України складають застарілі та фізично зношені тепло агрегати часів СРСР, у яких рівень вмісту шкідливих речовин та парникових газів у продуктах згорання набагато перевищує гранично допустимі відповідно до екологічних нормативів

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

країн Європейського Союзу. Зменшення впливу шкідливих речовин може бути досягнуто за рахунок енергозбереження і модернізації технологій виробництва. На основі аналізу розвитку енергетики показано, що основними засобами розв'язання цих проблем є реалізація концепцій енергозбереження і енергозаміщення. Також у статті розкрита концепція Національної стратегії з енергозбереження та енергозаміщення традиційних первинних енергоресурсів альтернативними паливними джерелами енергії.

Виклад основного матеріалу. Друга половина минулого століття характеризувалася швидким зростанням споживання органічних енергоресурсів і електроенергії. Одночасно відбувалося і засвоєння первинних джерел органічного палива з високим енерговмістом (вугілля, нафта, газ, уран). Це стало основою науково-технічного прогресу, який супроводжувався значним збільшенням продуктивності праці (найвища в Японії і Норвегії відповідно 15,5 і 11,5; в Німеччині і США 5,6 разів) всередньому у світі 4,5 разів.

Існує залежність, запропонована ООН [1], енергоспоживання (люд./рік) від індексу людського розвитку. До складу індексу входять: середній строк життя людини; освіта (грамотність) – початкова, середня, вища; матеріальний рівень життя населення.

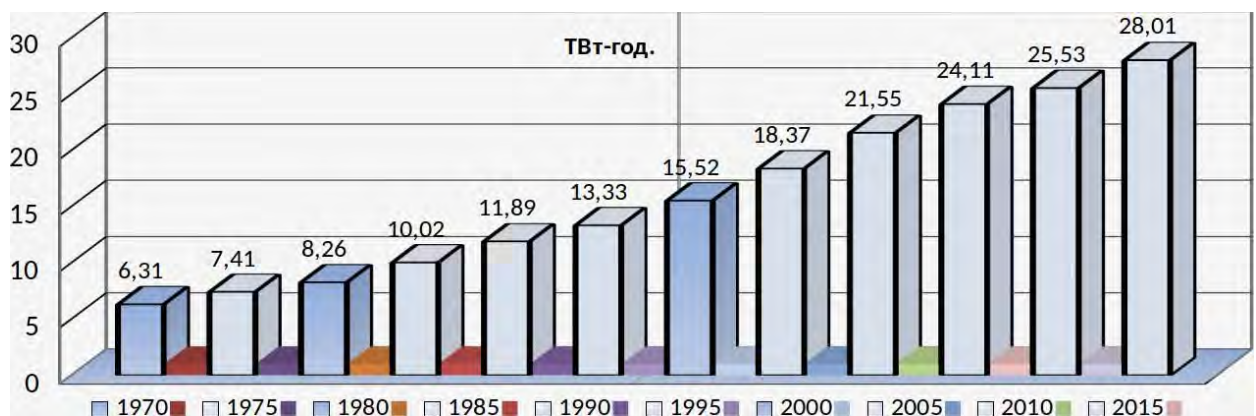

Рис. 1. Динаміка споживання енергії у світі

Останній визначається величиною реального ВВП на душу населення і залежить від енергозабезпечення. За розрахунками експертів індекс людського

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

розвитку найвищий – 0,98 у Норвегії із 173 держав.

Перша проблема пов'язана з вичерпними природними ресурсами, які нерівномірно розподілені на планеті. Наявність цих ресурсів характеризується енергозабезпеченістю відношенням існуючих енергоресурсів до об'єму їхнього споживання. Підвищення енергозабезпечення можливе за рахунок засвоєння власних енергоресурсів та енергозбереження і підвищення енергоефективності.

Енергодефіцитні країни витрачають значну частину свого ВВП на придбання палива, що згубно впливає на економічну, політичну і соціальну сфери. Слід зауважити, що проблема паливних ресурсів є і в енергонадлишкових країнах, оскільки жити за рахунок природної ренти не перспективно. Їхні успіхи залежать від кон'юнктури світового енергетичного (нафтогазового) ринку, що в результаті гальмує інноваційний розвиток.

На вітчизняному ринку до 75% палива – це імпорт, при тому, що Україна за розвіданими запасами газу (біля 600 млрд. м³) посідає третє місце в Європі (після Росії та Норвегії) і друге місце в Європі та сьоме у світі за запасами вугілля (біля 50 млрд. тон). Використання власних енергоресурсів – важлива національна стратегія, що дозволить здійснити структурні зміни в економіці. Незначні коливання міжнародних цін на паливо миттєво впливають на оптові і, відповідно, на економіку та інші сфери життя.

Друга проблема – екологічна – пов'язана зі зростанням енергетики. Понад 50 % технологічних викидів до атмосфери здійснюється від промислових об'єктів у вигляді парникових газів та інших шкідливих речовин.

Перспективи розвитку технологій зменшення токсичних викидів підприємствами при спалюванні органічного палива – це поступове наближення законодавства України до законодавства ЄС [1, 2, 3].

Оскільки Україна є членом Європейського Енергетичного союзу, то з 2017 року їй необхідно відповідати більш жорстким екологічним нормам згідно з

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Директивами 2010/75/ЕС. Переважна частина теплоагрегатів – це котли, що введені в експлуатацію ще у 1980-х роках і за своїми показниками поступаються європейським котлам за ККД та обсягами викидів шкідливих речовин. За Директивами 2010/75/ЕС викиди для твердопаливних котлів передбачені, наприклад, SO_x , NO_x – 200 мг/м³, а при використанні природного газу NO_x – 100 мг/м³. Аналіз показників свідчить, що в Україні необхідні подальші розробки технологій зниження концентрацій викидів шкідливих речовин для теплових установок, що працюють на органічних паливах.

Існує ще проблема – насильницьке перерозподілення енергетичних ресурсів, коли застосовуються різні засоби: економічні, політичні, а інколи і військові. Все це приводить до соціального напруження та порушення територіальної цілісності.

Концепція енергозбереження полягає у підвищенні ефективності використання енергоресурсів на всіх етапах – від пошуків (розвідки) оргпалива, його транспортування і використання.

Одночасно енергозбереження спрямовано на вирішування економічних і екологічних проблем [4]: Економічні – за рахунок інвестицій, коли співвідношення між інвестиціями і витратами на виробництво кількості енергії оцінюється в середньому 1:3. Екологічні – вирішуються не тільки у боротьбі з негативним впливом виробництва на навколишнє середовище, а починається з енергоемності виробництва. Основним фактором енергоемності є застаріле обладнання.

Одним з факторів енергозбереження є її організація яка передбачає розробку удосконаленої нормативно-правової бази, облік енергоресурсів і професійний енергонагляд.

Слід зазначити, що енергоефективність має обмеження в технічній реалізації в силу фізичних законів, технологічних і екологічних вимог.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Концепція енергозаміщення вміщує поступовий перехід від викопного палива (газу, вугілля, нафти, урану) до відновлюваних джерел енергії (вітру, сонця, гідро-, біомаси, геотермальної тощо), що можуть зменшити гостроту існуючих проблем – ресурсних, екологічних і геополітичних.

Залучення відновлюваних джерел сприяє вирішенню проблем економії нафтогазового палива, стримання зростання цін на вуглеводні та збільшення кількості споживачів з власним енергетичним паливом.

За прогнозами вчених паливом майбутнього вважається метан в газогідратному стані, якого за орієнтованими оцінками експертів від 2.000 до 5.000 трлн.м³ (Арктика, океани на глибині 250-300 м і нижче).

В Японії вже в 2023 році планується комерційне видобування гідрату, що забезпечить сировиною приблизно на 100 років. США успішно видобувають сланцевий газ, який користується попитом у різних країнах. Україна вважається найбагатшою в Європі на поклади сланцевого газу [3].

Перспективними нетрадиційними джерелами вуглеводів в Україні є вуглеводні родовища. Практично вся продуктивна вуглеводна товщина насичена метаном (CH₄). Останнім часом видобуток цієї сировини на вугільних родовищах США становить більше 10% загального об'єму видобутку сухого газу. У цьому напрямку ведуться наукові дослідження в Канаді, Німеччині, Великобританії, Китаї, Австралії, Індії, Чехії та Польщі. Ресурси цього корисного енергоносія в Україні оцінюється за різними джерелами від 3,8 до 25,0 трлн.м³ [4], що в разі перевищує ресурси природного газу. Ці концепції повинні використовуватися одночасно з посилювальним акцентом на енергозаміщення.

Висновки. Визначено, що основною проблемою в світовій енергетиці є нестача енергетичного палива, а нестача інвестицій в енергозбереженні та його енергозаміщенні органічного палива. Сформований розвиток енергетики до

2025 року базується на основі використання традиційних органічних палив та прогресивних технологій переробки їх в електричну та теплову енергію. Екологічна загроза розвитку цивілізації надходить в значній мірі від технологічних викидів енергетичних комплексів. Зменшення впливу шкідливих речовин може бути досягнуто за рахунок енергозбереження і модернізації технологій виробництва.

Література:

1. Національний план скорочення викидів від великих спалювальних установок від 15 березня 2020 р. [Електронний ресурс]. URL: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245255506&cat_id=245255478.
2. Скляренко О. М., Мойсеєнко В. В. Аналіз використання нетрадиційних природних газів в Україні. *Нова тема*. 2017. № 2. С. 18 – 25.
3. Скляренко О. М., Романов О. О. Енергетичні та екологічні показники сучасних малометражних газових котлів в процесі експлуатації. *Вентиляція, освітлення та теплогазопостачання : наук.-техн. зб.* Київський національний університет будівництва і архітектури. 2014. № 17. С. 76 – 84.
4. Сігал О. І., Бикоріз Є. Й. Екологічні аспекти процесів спалювання органічних палив. *Проблеми екології и експлуатації об'єктів енергетики: сборник трудов ЦПС Алкон*. 2016. 142 с.

ТЕХНОЛОГІЇ ТЕПЛОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ БУДИНКІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ГЕЛІООГОРОДЖЕНЬ

Соломко Н.О., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Актуальним питанням сьогодення є принцип енергоощадності та раціонального використання енергоресурсів. Втручання в глобальні процеси природи не можливе без змін побуту в суспільстві. Зокрема, необхідне вдосконалення приміщень, у яких проживають люди, а саме їхніх будівельних конструкцій, фундаментів або матеріалів для виготовлення таких конструкцій. Удосконалення та розробка нових сонячних установок є важливою задачею підвищення енергоефективності будівель. У статті розглянуто питання геліоогороджень, таких як геліостіна, геліовікно та геліопокрівля. Наведено дані зміни температури теплоносія геліостіни та надходжень кількості питомої миттєвої теплової потужності в часі. Встановлено, що запропоновані моделі геліоогороджень є достатньо ефективними і можуть використовуватись у системах сонячного теплопостачання.

Вступ. Актуальним питанням сьогодення є принцип енергоощадливості та раціонального використання енергоресурсів. Для України енергетична сфера є особливо важливою, оскільки саме вона в основному, впливає на стан національної економіки.

Реорганізація технологічної структури промислового та житлово-комунального секторів України з використанням науково-технічних розробок дозволить суттєво збалансувати стан споживання органічного викопного палива через збільшення частки споживання відновлюваних джерел енергії. Результатом такого раціонального поєднання буде зменшення антропогенного навантаження на довкілля та збереження обмежених у часі природних ресурсів.

Сонячні установки відрізняються конструктивними та техніко-

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

економічними показниками. Важливим питанням сьогодення, крім вибору альтернативних джерел енергії, є удосконалення вже відомих сонячних установок та розробка нових геліоогорожень які будуть покращені у теплотехнічному співвідношенні.

Виклад основного матеріалу. Комфортне існування людини в сучасному світі неможливе без високого споживання енергії. У 60-их роках ХХ ст. населення споживало $\approx 50\%$ того обсягу енергії, що споживає населення в ХХІ ст. Це пов'язано насамперед з тим, що використання енергії стало фундаментом різноманітних процесів, а також енергія стала більш доступною для використання. Таке збільшення використання енергії є першопричиною сучасних глобальних проблем, серед яких дефіцит енергоносіїв та глобального потепління. Це обумовило особливе ставлення до відновлюваної енергетики, а саме вивід її з ряду перспективних ексклюзивних напрямків у ряд необхідних для застосування.

У середньому на одного мешканця планети Земля нараховується 2,5 т у. п. енергоресурсів. У перспективі до 2100 року населення Землі зросте до 10 млрд., а середні питомі енергоресурси – до 10 т у.п., тобто в цілому енерговидобування досягне 100 млрд т у.п. [1]. Рівень забруднення атмосфери теж невпинно зростатиме, що спричинятиме повільне руйнування біосфери. За даними групи американських інженерів, у 1800 році на 1 млн. молекул повітря припадало 280 молекул двоокису вуглецю, у 1960 році їх вже було 315, а на початку ХХІ століття – 370. До кінця цього століття це число може зрости до 550, що спричинить середнє підвищення температури від 3 до 6°C [2].

За даними Carrington College у світі можливий розвиток Енергетичної революції. Так, порівняння базового сценарію споживання первинної енергії та сценарію з упровадженням відновлюваних джерел до 2050 року показує, що світ може скоротити використання невідновлюваних джерел енергії практично в 1,5

рази [3].

Найбільш потужним відновлюваним джерелом енергії для людства є Сонце. Щорічна кількість сонячної енергії майже в 15 000 разів перевищує потреби населення нашої планети, але лише невелика його частина використовується для економічних потреб. Американський науковець Джон Рікардо Коул узагальнено стверджує, що світ стоїть на порозі «Ери сонячної енергетики» [4].

Клімат України дає можливість широкого використання сонячної енергії. Відомі різні конструкції геліоустановок, що містять захисне покриття, теплоізоляційний шар та розташований між ними теплопровідний шар [5, 6].

Плоский колектор – найпоширеніший вид сонячних колекторів, у якому скорочені втрати теплоти з боків та задньої поверхні. Плоскі колектори використовуються в низькотемпературних процесах до 80 °С. Для вищої температури необхідні системи з концентраторами [7]. Для впровадження сонячних теплових установок слід оптимізувати енергоефективні зовнішні огороження шляхом правильного встановлення та проектування цих установок при різних орієнтаціях зовнішніх огорожень [8].

У дослідженнях використані запропоновані дослідні установки геліоогорожень, а саме геліостіни, геліопокрівлі та геліовікна, у системах сонячного теплопостачання, з подальшим аналізом їхнього коефіцієнта корисної дії. Конструкція геліостіни є універсальним рішенням економії невідновлюваних енергоресурсів та коштів споживача, оскільки це поєднання зовнішнього огороження та сонячного колектора. Система сонячного теплопостачання геліоогороження у формі геліостіни працює в режимі гравітації.

Вода з бака-акумулятора 6 поступає до трубок контуру циркуляції 4, у яких нагрівається за принципом природної конвекції за допомогою

випромінювання 12, та повертається до бака-акумулятора 6. Відбір теплоносія виконується патрубком 7.

Температура теплоносія на вході й виході у сонячний колектор та в баці-акумуляторі виміряні термоперетворювачами опору 50 М, що працюють з регулятором-вимірювачем типу РТ-0102. Температура навколишнього повітря та його швидкість вимірювалася термо- електроанемометром TESTO 405- V1.

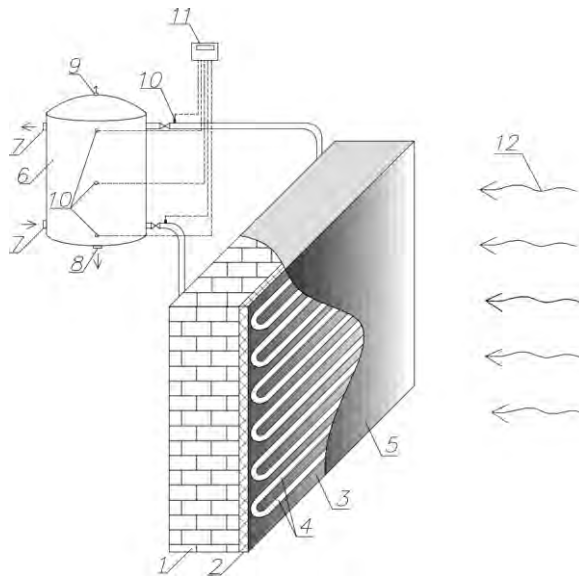

Рис. 1. Схема експериментальної установки: 1 – геліостіна; 2 – теплоізоляційний шар;

3 – тепловідбивний шар; 4 – трубки контуру циркуляції; 5 – тиньк; 6 – бак-акумулятор; 7 – патрубки відбору та надходження теплоносія; 8 – патрубок зливу теплоносія; 9 – повітровипускний клапан; 10 – термометри; 11 – дисплей; 12 – джерело випромінювання

Коефіцієнт корисної дії системи сонячного теплопостачання геліостіни $\eta_{\text{ССТ}}$ в цілому визначено за кількістю енергії, отриманої баком- акумулятором:

Усереднена температура бака, наприклад, за інтенсивності $I = 300 \text{ Вт/м}^2$ в баку акумуляторі досягала $13,3 \text{ }^\circ\text{C}$ при 120 хвилинах опромінення. Миттєві значення питомої теплової потужності для системи сонячного теплопостачання, набувають параболічної форми, що може бути пов'язано зі

стабілізацією системи в часі.

Коефіцієнт корисної дії експериментальної комбінованої системи сонячного теплопостачання η_{CCT} за інтенсивності випромінювання $I = 300 \text{ Вт/м}^2$ та кута падіння сонячних променів $\beta = 30^\circ$ відносно площини геліостіни досягав 17 % за швидкості повітряного потоку $v = 5 \text{ м/с}$ при напрямку повітряного потоку $\alpha = 70^\circ$ відносно площини колектора. Коефіцієнт K_{ef} є відношенням кількості теплоти за різних конструктивних розмірів, до кількості теплоти за базових конструктивних розмірів ($d = 15 \text{ мм}$, $\ell = 150 \text{ мм}$, $\delta = 10 \text{ мм}$, об'єм $V = 15 \text{ л}$). Це вказує на можливість широкого застосування експериментальної геліопокрівлі для енергоефективних будівель та її ефективної роботи впродовж дня.

Висновки. Запропоновані системи сонячного теплопостачання з геліоогородженнями є доступними для споживача в економічному аспекті та мають достатній коефіцієнт корисної дії для суміщеного гарячого водопостачання чи попереднього нагріву теплоносія системи опалення. При малих кутах надходження теплового потоку, які знаходились у межах $0...90^\circ$ та низької інтенсивності випромінювання в межах $100 \dots 900 \text{ Вт/м}^2$ коефіцієнт корисної дії досягав 70 %. для геліостіни. В експериментальних дослідженнях комбінована система теплопостачання геліопокрівлі досягла ККД 70 %, як і геліостіна, у той час, як геліоогородження із геліовікном досягало ККД 75 %. Це дає змогу підтвердити можливість широкого використання сонячних колекторів, суміщених із конструкцією будівлі, у системах сонячного теплопостачання при різних кутах падіння світлового потоку.

Література:

1. Брюнер К., Бухмайер Ю., Флюш Ю., Мю-стер-Славич Б. Використання сонячної теплової енергії в промисловості. Київ: Гляйсдорф, 2015. 80 с.
2. Желих В. М., Шаповал С. П., Венгрин І. І. Потенціал променистої

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

енергії в Україні та її використання для низькотемпературних сонячних колекторів. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 80 с.

3. Мисак Й. С., Возняк О. Т., Дацько О. С., Шаповал С. П. Сонячна енергетика: теорія та практика. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 340 с.

4. Шидловський А. К., Випанасенко С. І., Іванов О. Б. Енергетичні ресурси України: навч. посіб. Шидловський. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2003. 178 с.

НАПРЯМ 5

Шляхи та механізми розвитку інформаційного простору України

ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Андріященко Г.І., викладач Тилігульського аграрного фахового коледжу

Досліджуються діалектичні питання розвитку інформаційних технологій та захисту інформаційного простору в умовах інформаційного суспільства; з метою захисту інформаційного простору пропонується зосередити зусилля громадськості та держави на виготовленні національного інформаційного продукту, наданні якомога ширшого доступу громадян до інформації, формуванні інформаційної правосвідомості.

Зростаюче значення інформаційних ресурсів у суспільному житті, об'єктивна потреба підвищення ефективності використання інформації як суттєвого фактора прискорення суспільного прогресу – все це дало підстави до визначення нинішнього етапу розвитку людства як інформаційного.

Сутність інформаційного суспільства була визначена ще 1993 року Комісією Європейського Союзу як суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій і технологій зв'язку.

У підсумкових документах Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства (2003–2005) визначено, що інформаційне суспільство – це суспільство, орієнтовне на людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток, в якому кожний може створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними, даючи змогу конкретним особам, громадам і народам повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму сталому розвитку і підвищувати якість свого життя [1].

А Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства від 22 липня 2000 року під поняттям «інформаційне суспільство» розуміє суспільство, економіка якого базується на інформаційних технологіях і яке соціально

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

трансформується з метою допомогти індивідам та спільнотам використовувати знання та ідеї, що допомагає людям втілити їх потенціал та реалізувати їх прагнення [2].

Відповідно до національного законодавства інформаційне суспільство – це суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя[3].

Відтак, виходячи з вище наведених визначень, можливо констатувати, що інформаційне суспільство перш за все орієнтоване на задоволення інформаційних потреб. Разом з цим, зворотною стороною широкого доступу до інформації стала поява тенденцій до негативних процесів у частині посягань на інформаційну безпеку.

В рамках аналізу питань забезпечення інформаційної безпеки звертають усе більшу увагу на необхідність активної розробки проблематики захисту інформаційного простору.

Інформаційний простір – це середовище, в якому відбуваються інформаційні процеси. Провідними суб'єктами інформаційного простору є засоби масової комунікації, інформагенства, прес-служби організацій [4, С.12].

На сьогоднішньому етапі, завдяки ефективності інформаційного впливу на свідомість, засоби масової інформації, особливо у нашій державі, стали ідеальним засобом для проведення інформаційно-психологічного впливу, який полягає в цілеспрямованому створенні та поширенні спеціально підібраної інформації, що позитивно або негативно впливає на психіку і поведінку окремих осіб або населення загалом з метою досягнення переваг для суб'єкта впливу. Така ситуація пояснюється тим, що, зокрема в Україні, доступ до мережі Інтернет є неоднорідним, як щодо вікових категорій, так і соціальних, і

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

більшість населення все ж таки отримує інформацію з телебачення, що й створює умови для можливості маніпулювання масовою свідомістю.

Окрім цього, засилля телевізійного продукту виключно іноземного виробництва або проіноземного зразка (російських серіалів, західних розважальних шоу) створило умови для поширення невластивих українській культурній традиції цінностей і способу життя, культу насильства, жорстокості, порнографії, зневажливого ставлення до людської і національної гідності, небажання самоідентифікації, ототожнення себе з іншими народами.

Особливість сучасного етапу формування інформаційного суспільства полягає в тому, що розширення джерел отримання інформації створює умови для величезної кількості протиправних посягань. Відтак, поряд із положеннями про його розбудову в Україні, впровадження новітніх інформаційних технологій, забезпечення конституційних прав людини і громадянина на свободу слова та вільний доступ до інформації мають бути і механізми захисту інформаційного простору.

Загалом, вирішення наявних проблем захисту інформаційного простору в сучасних умовах інформаційного суспільства полягає в наступному:

- у необхідності кардинальної зміни національної інформаційної політики щодо створення національного інформаційного продукту, актуалізації питання національних традицій, поваги до сімейних цінностей та нації загалом, адже національна свідомість населення держави, яка побудована за національною ознакою, передбачає усвідомлення нацією своєї спільності у межах певної території (а не класу чи цілого світу), ототожнення членів нації з певною мовою, культурою, традиціями. Завдання держави, у даному випадку, не встановити контроль за діяльністю ЗМІ та наповненням Інтернет-ресурсів (за виключенням випадків поширення шкідливої інформації), а забезпечити умови

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

для формування раціонального, критичного мислення на основі принципів свободи вибору, забезпечення прав свободи слова та доступу до інформації;

- забезпеченні доступу громадян до інформації не лише створенням юридичного механізму, що здебільшого стосується публічної інформації, а шляхом практичного забезпечення розвитку програми інформатизації з метою «інтернетизувати» більшу кількість населення;

- правових механізмах виявлення, фіксації, кваліфікації, блокування та видалення з українського сегмента мережі Інтернет інформації, поширення якої заборонено законодавством України;

- формуванні інформаційної культури і правосвідомості громадян тощо.

Література:

1. Кісілевич-Чорнойван О. М. Міжнародне інформаційне право. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. С. 39 – 45.

2. Європа і всесвітнє інформаційне суспільство. Рекомендації Європейської Ради: звіт групи М.Бангемана від 05.12.93 р. Комісії Європейського Союзу [Електронний ресурс]. URL : www.europa.eu.int/com.

3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 9 січня 2007 року № 537-V // Відомості Верховної Ради України, 2007. № 12. С.102.

4. Климчук О.О., Мельник Д.С., Паченко В.М. Забезпечення інформаційної безпеки держави : навч. посіб. Київ : Центр навч.-наук та наук.-практ. вид. НА СБУ, 2014. 424 с.

ЕЛЕКТРОННИЙ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Грабовецький О.І., ст. викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Анотація. У статті пропонується певна спроба оцінки оперативності держави щодо правової захищеності українського інформаційного поля, зокрема його кіберсегмента, від зовнішніх деструктивних посягань.

Вступ. Вплив інформаційних технологій на розвиток усього соціуму повсякчас посилюється за рахунок удосконалення насамперед електронних засобів комунікації, що спричиняє зростання активності держави у пошуку дієвих інструментів оптимального контролю над цією надто вразливою сферою життя демократичного суспільства. І одним із таких інструментів є право.

Кіберпростір разом з іншими фізичними просторами визнано одним із можливих театрів воєнних дій. Це пророче попередження нібито й своєчасно було задекларовано у Стратегії кібербезпеки України, затвердженій указом Президента України ще 26 серпня 2021 року [2]. Але все одно виявилось, що запізно. Наголошуємо на ключовому слові: «можливих». На жаль, от уже три місяці, як можливість перетворилась у реальність. Жорстоку, брутальну, криваву реальність. І тепер уже з абсолютною впевненістю можна стверджувати, що вищезгаданий «театр воєнних дій» зміг з'явитися на нашій землі лише завдяки «театру абсурду», чим і є, по суті, вся так звана «інформаційна» діяльність путінської держави. Що і обумовлює потребу творення Україною надійного і всеосяжного правового простору для захисту простору кібернетичного.

Ця важлива політико-правова проблематика постійно перебуває у полі зору юристів-науковців, у своїх роботах її досліджують такі вітчизняні вчені, як

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

О.В. Войтко, В. І. Галаган, О.М. Клименко, Є.В. Коваленко, О.М. Селезньова, Т.М. Слінько, В.В. Шемчук, О.В. Шепета тощо.

Виклад основного матеріалу. Російська Федерація залишається одним з основних джерел загроз національній та міжнародній кібербезпеці, активно реалізує концепцію інформаційного протиборства, базовану на поєднанні деструктивних дій у кіберпросторі та інформаційно-психологічних операцій, механізми якої активно застосовуються у гібридній війні проти України [2]. Навіть назва такої війни є безпосереднім продуктом цих операцій: кремлівська пропаганда з розрахунку насамперед на внутрішньоросійського та іншого «русскоговорящего» споживача, незважаючи на повномасштабну агресію, цілеспрямовано продовжує йменувати глобальний воєнний злочин усе так же – спецоперація.

За таких обставин особливим викликом для України у сфері кібербезпеки є мілітаризація кіберпростору та розвиток кіберзброї, що дає можливість приховано проводити кібератаки для підтримки бойових дій і розвідувально-підривної діяльності у кіберпросторі [2].

Досвід протистояння подібним загрозам наша держава накопичувала досить тривалий час. Неодноразові зміни пріоритетів у міждержавних стосунках віддзеркалювались у відповідних нормативно-правових актах.

Започатковано цей шлях було 2 жовтня 1992 року загальним документом – Законом України «Про інформацію». 5 липня 1994 року регламентація тоді ще молодого національного кіберпростору була деталізована у Законі України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах». Потім протягом двох десятиліть з'явилися Закони України «Про телебачення і радіомовлення», «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про захист персональних даних».

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Від 5 жовтня 2017 року одним із базових нормативів оборонної сфери держави є Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Подальше удосконалення законодавчої бази процесів цифровізації суспільних відносин проявилось у Законах України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020, «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» від 15.07.2021, «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15.07.2021.

Не забуваймо, що все це відбувалося на тлі багаторічної нескінченної україноненависницької прихованої експансії під єзуїтським гаслом «ихтамнет». Російські хакери ведуть війну проти України в кіберпросторі протягом останніх восьми років. Їхня активність постійно зростає. Сьогодні кібератаки – це повноцінна складова війни Росії проти України. Російські військові хакери атакували українські інформаційні системи особливо активно. Їхньою метою є їх пошкодження та руйнування, знищення даних, запобігання доступу українських громадян до державних сервісів, а також – дестабілізація ситуації в країні та сіяння паніки й недовіри до влади серед населення [5].

Ураховуючи пряму військову агресію з боку Російської Федерації, активне поширення державою-агресором дезінформації, викривлення відомостей, а також виправдовування або заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, з метою донесення правди про війну Президент України своїм указом установив, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації – цілодобовому інформаційному марафоні «Єдині новини #UAразом» [3].

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Безсумнівно, це вольове рішення влади з самого початку ворожого вторгнення не лише упорядкувало інформаційне поле країни, яка боронить свій суверенітет, а і, що є самим головним, сприяє максимальній консолідації української нації – всупереч усіляким російським фейкам.

У свою чергу Кабінет Міністрів України встановив, що на період дії воєнного стану міністерства, органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, що належать до сфери їх управління, для забезпечення належного функціонування інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів, володільцями або адміністраторами яких вони є, та захисту інформації, що обробляється в них, можуть розміщувати державні інформаційні ресурси та публічні електронні реєстри на хмарних ресурсах та/або в центрах обробки даних, що розташовані за межами України, та реєструвати доменні імена у домені gov.ua для такого розміщення. При цьому всі ці суб'єкти можуть використовувати хмарні ресурси та/або центри обробки даних, що розташовані за межами державного кордону України, на безоплатній або платній основі [4].

Натомість заборонено використання хмарних ресурсів та/або центрів обробки даних, розташованих на тимчасово окупованій території України, або тих, що належать державі-окупанту, або належать її союзникам.

Нещодавно, 3 травня 2022 року, парламентом прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності організації роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг в умовах воєнного стану».

Як на нашу думку, за наявних екстраординарних обставин, які вимагають твердого, навіть жорсткого управлінського підходу до унеможливлення розбалансування інформаційного простору країни, найбільш нагальною новацією цього акта можна визначити зміни до статті 32, якими

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

встановлюється, що під час дії воєнного стану на підставі звернення Національного центру оперативно-технічного управління електронними комунікаційними мережами України регуляторний орган може прийняти за погодженням з Кабінетом Міністрів України рішення про виключення з реєстру постачальників електронних комунікаційних мереж та послуг тих постачальників, які не виконали розпорядження Центру [1]. Сьогодні закон проходить процедуру одержання підпису Президента України, і, підписавши цей документ, глава держави надасть вітчизняним компетентним органам ще один дієвий юридичний інструмент для захисту правди.

Як бачимо, якщо оцінювати в кількісному вимірі, то правове поле, де регулюються суспільні відносини, пов'язані з використанням інформаційних кібертехнологій, є доволі осяжним і представлене багатьма нормативними актами різної юридичної сили. Але з точки зору розв'язання всієї проблематики на цьому полі, то тут наразі ще є прогалини.

Як і донедавна, невирішеними залишилися питання оперативного обміну інформацією про кіберзагрози, ефективної системи підготовки кадрів та дієвої моделі державно-приватного партнерства. Недостатніми є організація і проведення наукових досліджень у сфері кібербезпеки. До виконання завдань із розвитку наукового потенціалу та поширення кіберграмотності недостатньо залучалися заклади освіти та наукові установи [2].

Висновки. Загрози українській державності, сформульовані Стратегією кібербезпеки України ще у відносно мирні – «довоєнні» – місяці, на жаль, не лише залишаються актуальними, а ще й на декілька порядків збільшилися. Серед багатьох чинників, які формують ці загрози, є у тому числі такі, як недосконалість нормативно-правової бази у сфері кібербезпеки, а також її застарілість у сфері захисту інформації, повільна імплементація положень європейського законодавства, недостатня врегульованість цифрової складової

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

розслідування кримінальних правопорушень, а також низький рівень правової відповідальності за порушення вимог законодавства у цій сфері [2].

Сьогодні, в умовах війни, як раніше й накреслювалося Стратегією, розбудова національної системи кібербезпеки на засадах стримування, кіберстійкості та взаємодії має здійснюватися шляхом виконання стратегічних завдань, спрямованих насамперед на вдосконалення нормативно-правового, організаційного та кадрового забезпечення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом у частині, що стосується залучення правоохоронних органів до здійснення заходів з попередження, виявлення і припинення актів кібертероризму; врегулювання на законодавчому рівні питання щодо електронних доказів, використовуючи кращі практики з цих питань Сполучених Штатів Америки, держав-членів ЄС та враховуючи сучасні виклики і тенденції у сфері кібербезпеки [2].

Проте цього замало, адже агресор не зупиниться просто так. Усі країни мають об'єднати зусилля, щоб зупинити агресора, щоб позбавити його можливостей атакувати та змусити відповідати за свої вчинки. Тільки санкції, скоординована робота, обізнаність державних установ, бізнесу та громадян допоможе досягти цієї мети та миру в кіберпросторі [5].

Література:

1. Про внесення змін до Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності організації роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг в умовах воєнного стану : Проект Закону України від 29.03.2022 № 7227. [Електронний ресурс]. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=74020 (дата звернення: 20.05. 2022).

2. Стратегія кібербезпеки України : Затверджено Указом Президента України від 26 серпня 2021 року № 447/2021. *Президент України.*

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

[Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення: 18.05.2022).

3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» : Указ Президента України від 19.03.2022 № 152/2022 / Президент України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152/2022#Text> (дата звернення: 18.05.2022).

4. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 р. № 263 / Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.05.2022).

5. Росія – країна-агресор у кіберпросторі. *Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України* : офіційний веб-сайт. URL: https://cip.gov.ua/ua/news/rosiya-krayina-agresor-u-kiberprostori?fbclid=IwAR3ZdXBZNIJE10_qAZHg4IRbPOHGLy4U_bH2FZHK7ot5ZdBuH2RNxlzmUgW1E (дата звернення: 16.05.2022).

ВИКОРИСТАННЯ МОДУЛЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ Н5Р ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ГЕЙМИФІКАЦІЇ В MOODLE

Іванов Є. К., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. В статті розглядається застосування модуля інтерактивних елементів Н5Р у LMS Moodle для реалізації елементів методу гейміфікації в навчальному процесі.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Вступ. Зараз у світі відбуваються значні зміни системи освіти. Одним із факторів, що зумовили процеси реорганізації моделі освіти, є процеси глобалізації, що торкнулися практично всіх аспектів сучасного життя, та інформатизації освітнього процесу, пов'язані з інноваційними комп'ютерними технологіями. Сучасна модель освіти спрямована на вирішення проблем затребуваності майбутнього спеціаліста – випускника закладу вищої освіти, питань ефективності застосування здобутих знань, мобільності його професійних кваліфікацій в умовах сучасного життя. На етапі розвитку вищої професійної освіти надзвичайно актуальними є питання якості навчання. Нині у зв'язку з розвитком електронного навчання назріла потреба у визначенні загальних вимог до форми, змісту та контролю спеціальних освітніх ресурсів, наявність яких є однією з найважливіших умов успішної реалізації електронного навчання.

Виклад основного матеріалу. У сучасному освітньому процесі для залучення уваги, підвищення мотивації, а також покращення якості освіти з'явилася нова інноваційна модель навчання з використанням ігрового мислення та динаміки ігор для залучення аудиторії та вирішення поставлених завдань. Ця модель називається гейміфікація – це використання елементів гри та технологій створення ігор у неігровому контексті.

Для реалізації методу гейміфікації у системі Moodle існує модуль H5P. Після установки плагіна в меню додавання елементів і ресурсів з'являється елемент «Інтерактивний контент».

H5P.org – це зручний і простий конструктор, в якому є можливість вибрати будь-який шаблон для створення інтерактивного контенту. Усі компоненти H5P виконані у сучасному форматі HTML5 з додаванням JavaScript-коду та CSS-стилів. Це дозволяє кінцевому користувачу без проблем запускати і вивчати

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

створені за допомогою сервісу матеріали на будь-якому пристрої в будь-якому сучасному браузері.

Автори сервісу ділять весь список створюваного інтерактивного контенту на наступні категорії:

- ігрова форма (Games);
- мультимедійна форма (Multimedia);
- формат питань (Questions).

З повним списком можна ознайомитись на офіційному сайті (<https://h5p.org>).

Модуль Moodle H5P дозволяє імпортувати та експортувати файли формату H5P для ефективного повторного та спільного використання. Користувацький інтерфейс та бали відстежуються з використанням xAPI та доступні через Журнал оцінок Moodle.

Також є можливість створення інтерактивного контенту формату H5P за допомогою вбудованого інструменту розробки або завантаження файлів формату H5P, знайдених на інших сайтах, що підтримують даний формат.

Модуль H5P має великий набір елементів як для цікавої подачі нового матеріалу, так і для контролю знань студентів. Стосовно використання методу гейміфікації можна виділити елементи:

- Course Presentation. Презентації складаються зі слайдів з мультимедіа, текстом та різними типами інтерактивної взаємодії, такими як питання з кількома варіантами відповідей та інтерактивні відеоролики. Студенти працюють зі слайдами, щоб познайомитися з навчальним матеріалом, переглядають відео, а потім розв'язують різні завдання-вікторини по темі попередніх слайдів.
- Interactive Video. Викладач має можливість використовувати широкий набір інтерактивних об'єктів, які можна використовувати у роботі

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

(пояснення, додаткові фото, таблиці та запитання). Запитання підтримують адаптивність, що означає, що перехід до іншої частини відео відбудеться залежно від відповіді студента. Є можливість додавання результуючого кадру, на якому можуть бути показані всі результати у вирішенні інтерактивних завдань.

- Timeline. Цей тип контенту H5P дозволяє розміщувати послідовність подій у хронологічному порядку. Для кожної події можна додати зображення та тексти. Також можна додати ресурси з Twitter, YouTube, Flickr, Vimeo, Google Maps та SoundCloud.
- Image Hotspots. Цей інструмент дозволяє створювати зображення з інтерактивними гарячими точками. Коли студент натискає на гарячу точку, відображається спливаюче вікно, що містить текст або відео.
- Virtual Tour (360). Цей інструмент дозволяє створити віртуальний тур по приміщенню. Зображення можуть бути збагачені такими інтерактивними елементами, як пояснення, відео, звуки та інтерактивні запитання. Зображення створюють сцени, які можуть бути пов'язані між собою, щоб створити в користувача враження переміщення між приміщеннями або між різними точками в одному приміщенні.
- Dialog Cards. Діалогові картки можуть використовуватися як вправа, щоб допомогти студентам запам'ятати слова, висловлювання чи речення. На лицьовій стороні картки є підказка для слова чи висловлювання. Повертаючи картку, студент бачить відповідне слово чи вираз. Діалогові картки можна використовувати при вивченні мови або допомогти студентам запам'ятати історичні події, формули або імена.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

- Drag and Drop. Перетягування дозволяє студенту зв'язати кілька елементів та візуально встановити логічні зв'язки.
- Drag the Words. Перетягування слів дозволяє автору завдання створювати тексти з відсутніми фрагментами. Студент перетягує відсутній фрагмент тексту в потрібне місце, щоб сформувати закінчений вираз.
- Fill in the Blanks. Студенти додають пропущені слова до тексту. Можна показати рішення після заповнення всіх пропусків або після кожного залежно від налаштувань.
- Mark the Words. Цей інструмент дозволяє створювати тексти з певним набором правильних слів. Студент виділяє слова відповідно до завдання та отримує оцінку.
- Find the Hotspot. Цей тип контенту дозволяє студентам натискати на зображення і отримувати відгуки про те, чи це правильно чи неправильно відповідно до завдання. Автор завдання завантажує зображення і виділяє різні «гарячі точки» на ньому. «Гарячі точки» можуть бути визначені як правильні або неправильні, і після натискання можна показати відповідний текст зворотного зв'язку.
- Image Pairing. Зіставлення зображень – це просте і ефективна вправа, що вимагає від студентів зіставлення пар зображень. Оскільки не потрібно, щоб обидва зображення в парі були обов'язково однаковими, ви можете перевірити розуміння взаємозв'язку між двома різними зображеннями.
- Dictation. Ви можете додати аудіо зразки та ввести правильну транскрипцію. Ваші студенти можуть прослухати зразки та ввести те, що вони почули у текстове поле. Їхні відповіді будуть оцінюватися автоматично. При бажанні ви можете додати другий

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

зразок, в якому може бути повільно вимовлена версія. Ви також можете встановити обмеження на частоту відтворення зразка та визначити, чи важлива пунктуація для оцінки.

- Memory Game. Проста, але красива HTML5-гра на запам'ятовування з перевертанням карток.
- Quiz (Question Set). Цей інструмент дозволяє створити послідовність різних типів питань, таких як «Множинний вибір», «Перетягування» та «Заповнення пропусків».
- Summary. Цей інструмент допомагає студенту запам'ятовувати ключову інформацію з тексту, відео або презентації, активно складаючи висновки з цієї теми. Коли студент заповнив висновки, відображається повний перелік вірних тверджень по темі.
- Essay. У цьому типі контенту автор визначає набір ключових слів, які розкривають важливі аспекти теми. Ці ключові слова порівнюються з текстом, складеним студентом, і можуть використовуватися для негайного зворотного зв'язку – або запропонувати переглянути відповідь, якщо немає ключового слова, або підтвердити ідеї студента, якщо текст містить ключове слово.

Висновки. Впровадження у навчальний процес подібних ресурсів вирішує наступні завдання.

1. Організація індивідуальної роботи на електронному навчальному курсі під час заняття або самостійної роботи. Працювати зі створеним інтерактивним ресурсом кожен студент може у своєму власному темпі, зупиняючись на кожному слайді ту кількість часу, яка йому потрібна для розбору матеріалу або виконання завдання. Є можливість багаторазово повертатися на попередні слайди, бачити результати виконання завдання, вносити коригування.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

2. Здійснення зворотного зв'язку між ресурсом та студентом за допомогою використання інтерактивних завдань. При роботі з ресурсом у кожного студента є можливість не лише виконати завдання на перевірку знань, а й побачити правильне рішення. Ресурси, створені з допомогою даного сервісу, виконують як контролюючу, так і навчальну функцію. При цьому навчання відбувається ненав'язливо.

3. Міцне засвоєння знань за допомогою візуалізації даних. Педагог при створенні завдань повинен цікаво їх оформити, візуалізувати інформацію, що представляється, оскільки більшість студентів – візуали. Самостійно читаючи текст на слайді та виконуючи різні інтерактивні завдання, студенти запам'ятають візуальні образи, схеми, діаграми, які бачили у презентації.

4. Навчання роботі з англomовним ресурсом, поступове зняття мовних бар'єрів як для викладачів, так і для студентів. Інтерфейс завдань є інтуїтивно зрозумілим, також є можливість автоматичного перекладу засобами веб-браузера.

5. Підтримка інтересу до предмета. Подача навчального матеріалу і контроль знань стають більш різноманітними за рахунок великого вибору інтерактивних завдань.

Література:

1. Воробйов П. Роль електронних курсів на платформі Moodle у формуванні професійної компетентності майбутніх судових механіків. Scientific papers of Berdiansk State Pedagogical University Series Pedagogical sciences. 2020. Т. 3. С. 231–240. [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.31494/2412-9208-2020-1-3-231-240>.

2. Как создавать интерактивный контент в Moodle. [Електронний ресурс]. URL: <https://dl.khadi.kharkov.ua/mod/page/view.php?id=81710&lang=en>.

3. Комиссарова О. Р. Использование модуля интерактивных элементов H5P для оценки компетенций студентов. Синергия наук. 2018. №. 28. С. 1173-1178. [Електронний ресурс]. URL: <http://synergy-journal.ru/archive/article3129>.
4. Цифрові освітні технології у підготовці майбутніх викладачів вищої школи в умовах карантину / О. Г. Романовський та ін. Information Technologies and Learning Tools. 2022. Т. 87, № 1. С. 255–277. [Електронний ресурс]. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v87i1.4583>.
5. Куличенко А. В. Онлайн-сервис H5P в работе педагога-предметника. [Електронний ресурс]. URL: <https://urok.1sept.ru/articles/683498>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Калініченко А. О., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті узагальнено поняття та досліджено історію розвитку штучного інтелекту, проаналізовано приклади його перших використань та подальшого вдосконалення. Визначено напрямки впровадження штучного інтелекту в різних сферах.

Вступ. Розробка штучного інтелекту оповита чутками, домислами і побоюваннями. Людей ще в минулому столітті сильно вразили можливості електронних обчислювальних машин безпомилково виконувати безліч завдань одночасно. У головах вчених і письменників відразу виникли фантастичні ідеї про мислячі машини. Саме в цей період починають зароджуватися перші технології штучного інтелекту. Розглянемо, як «штучний інтелект» працює сьогодні, і що технологія може дати людству в майбутньому.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Виклад основного матеріалу. Штучний інтелект (ШІ) – одна з нових галузей інформаційних технологій (ІТ). Передісторія створення гуманоїдних механізмів почалася ще в стародавньому світі і пройшла складний еволюційний шлях: від мрій і легенд, перших роботів, механічних шахістів та інших складних механізмів з поведінкою людини, до сучасних розумних роботів. Дослідженню штучного інтелекту присвячена велика кількість робіт вчених в країні та за кордоном.

Однак у сучасній інформатиці поняття «штучний інтелект» все ще розпливчате. Термін «штучний інтелект» вперше був використаний на семінарі 1956 року в Стенфордському університеті, хоча ШІ був дослідницькою сферою з 1940-х років. Автором терміна «штучний інтелект» є Джон Маккарті, винахідник мови Lisp, основоположник функціонального програмування та лауреат премії Тьюринга за величезний внесок у галузі досліджень штучного інтелекту.

Термін «штучний інтелект» можна вживати у широкому або вузькому розумінні. У вузькому розумінні ШІ – це інформація, що генерується функціонуванням будь-якої автоматизованої системи або комп'ютерної програми. Загалом, під штучним інтелектом розуміється здатність автоматизованих систем або комп'ютерних програм виконувати функції людини, спираючись на аналіз зовнішніх факторів і приймати найкраще рішення з урахуванням життєвого досвіду людини.

Існують два наукові методи створення ШІ, які спрямовані на досягнення різних результатів. Згідно з першим методом, головним завданням вченого є розробка системи аналогічної до мислення людини. Представники другого методу в основному зосереджуються на вирішенні систем автоматизації або комп'ютерних програм. Для них абсолютна відповідність між системними алгоритмами та людською думкою є невеликою. У сучасному розумінні перша

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

партія досліджень ШІ була проведена майже відразу після появи першого комп'ютера. З кінця 50-х років дослідники штучного інтелекту намагаються розробити розумні машини, що імітують роботу мозку. Історія ШІ почалася в 1950 році, коли в статті «Обчислювальні машини й розум» А. Тюрінг вперше висловив думки про штучний інтелект, принципи машинного навчання та генетичні алгоритми. Незабаром була написана перша програма, яку можна віднести до досягнень у галузі ШІ. Це програма «Логіка-теоретик» (1956), покликана автоматично доводити теорему в розрахункових твердженнях. І досі всі шахові програми базуються на цих принципах. Перша шахова програма була завершена в 1957 році. З 1966 року у світ вийшов так званий «Віртуальний співрозмовник» – програма, призначена для імітації людської мови. Найвідоміша сучасна програма діалогу, в якій можна спілкуватися природною мовою, – це «A.L.I.C.E.» (1995), але вона провалила тест Тьюрінга для оцінки інтелекту. У 1970-х роках український вчений В. М. Глушков розробляв інтелектуальний комп'ютерний інструментарій, призначений для розв'язання економічних задач: прогнозні графи, математичні моделі систем, які розвиваються, методи експертних оцінок тощо. У 2010 р. компанією IBM було створено одну з найдосконаліших систем на базі штучного інтелекту – суперкомп'ютер Watson, котрий може розуміти питання сформульовані природною мовою і знаходити на них відповіді за допомогою штучного інтелекту. У 2015 р. Tesla випустила серійний автомобіль з системою напівавтономного водіння. У 2017 р. інженери Google Brain розробили штучний інтелект AutoML, що здатен без участі людей створювати власний штучний інтелект. На сьогоднішній день найбільше молодих інноваційних компаній, що розробляють штучний інтелект, зосереджено в Китаї, США, Японії, Ізраїлі, Канаді, Південній Кореї та країнах Західної Європи.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Більшість експертів у цій галузі сходяться на думці, що існує три види штучного інтелекту: 1) Вузкий штучний інтелект (ANI) – перший рівень штучного інтелекту, що спеціалізується на прийнятті рішень лише в одній галузі діяльності. Цей рівень інтелекту застосовується в автомобільній, енергетичній, фінансовій, телекомунікаційній та інших сферах. Зокрема, технологія ANI є основою персональних помічників на основі голосу (Siri, Alexa), пошукової системи Google, основою новин Facebook; 2) Загальний штучний інтелект (AGI) – штучний інтелект, який може вирішувати математичні та логічні задачі, абстрактне мислення, порівнювати та засвоювати складні ідеї, швидко вчитися та мати власний досвід; 3) Штучний суперінтелект (ASI) – третій рівень розвитку технології штучного інтелекту, гіпотетичний, означає, що роботи перевершать людей щодо інтелекту та когнітивних здібностей.

Хоча ШІ вважається сферою інформатики, вона привернула увагу науковців у багатьох інших галузях знань, включаючи філософів, психологів, медиків, математиків та викладачів. Тому можна сказати, що ШІ – це міждисциплінарна наука, яка спрямована на вивчення людського інтелекту та використання його в машинах.

Штучний інтелект навколо нас використовується сотнями різних способів, він революціонував наш світ і зробив наше життя легшим і цікавішим. Деякі з численних застосувань ШІ, про які ви можете знати, включають:

- Розпізнавання голосу. Коли вам потрібні інструкції, більшість людей знають, що просять Siri або їхній розумний дім Alexa встановити таймер.

- Чат-боти можуть спілкуватися зі споживачами та відповідати на загальні запити, не вимагаючи часу живої людини. Вони можуть вчитися та пристосовуватися до різних реакцій, отримувати додаткові знання, щоб допомогти їм отримати різний результат тощо.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

– Самозахищені автомобілі. Машинне навчання та розпізнавання зображень використовуються в самокерованих автомобілях, щоб допомогти водіям зрозуміти навколишнє середовище та реагувати належним чином. Розпізнавання обличчя та біометричні технології допомагають самокерованим автомобілям розпізнавати та захищати людей. Ці транспортні засоби можуть навчатися та адаптуватися до моделей дорожнього руху, знаків та інших факторів.

– Потокові послуги. Послуги, які надають відео на вимогу. Коли ви влаштовуєтеся дивитися улюблене телешоу або слухати улюблену музику, вам можуть представити додаткові ідеї, які вас зацікавлять. Це ШІ дізнається про ваші інтереси та використовує алгоритми для обробки всіх телесеріалів, фільмів і музики, які у нього є, і шукає тенденції, щоб надати вам рекомендації.

– Інтернет-магазини. Алгоритми використовуються системами онлайн-магазинів, щоб дізнатися більше про ваші смаки та прогнозувати, що ви хотіли б купити. Потім вони можуть розмістити ці товари прямо перед вами, дозволяючи їм негайно привернути вашу увагу.

– Здоров'я. ШІ відіграє значну роль у технологіях охорони здоров'я, оскільки нові технології використовуються для діагностики, виробництва ліків, моніторингу пацієнтів тощо. У міру використання технологія може навчатися та розвиватися, дізнаючись більше про пацієнта чи лікування та адаптуючись, щоб з часом ставати кращими та покращуватися.

Україна не стала винятком у світовому прагненні розвивати штучний інтелект і впроваджувати його технології для підвищення рівня економіки. Міністерство цифрової трансформації розробило Концепцію штучного інтелекту, основними напрямками якої є освіта і людський капітал, наука та інновації, економіка та бізнес, кібербезпека, оборона та безпека, державне управління, правове регулювання та етика, правосуддя.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Сьогодні в Україні проводяться дослідження у галузі інформаційних технологій. У світі відомі здобутки українських вчених у створенні архітектур обчислювальних машин і у системному аналізі, моделюванні, оптимізації, створенні ІІІ. Україна досягла певного рівня концентрації наукомістких виробництв. В Україні функціонує мережа підприємств приладобудування та електронної промисловості, які представлені практично в усіх великих промислових центрах, значна кількість організацій займається розробкою програмних продуктів, існують спеціалізовані науково-дослідні інститути, проектно-конструкторські бюро. Україна також яскраво представлена на світовому ринку ІІІ. Так, українські стартапи Grammarly, UniExo, PetCub та інші зібрали мільйони доларів і відомі на весь світ. Розробки українських ІТ-компаній з керування автономними автомобілями, дронами, медичними пристроями, здатними не тільки стежити за станом здоров'я, а й передбачати його погіршення, рішення у сфері Індустріального інтернету речей та розумних будинків лягли в основу як готових самостійних рішень, так і програмних продуктів провідних компаній (Tesla, Samsung, Google, Facebook тощо).

Питання захисту державних інформаційних систем є актуальним у контексті забезпечення державної безпеки України. Кількість спроб втручання в інформаційні системи держави постійно зростає, як і розмаїття способів та варіацій таких дій. Технології ІІІ здатні відслідковувати десятки тисяч параметрів, шукати зв'язки між непов'язаними, на перший погляд, діями атакуючих, працювати необмежений час без втоми. Завдяки таким властивостям системи ІІІ можна і необхідно застосовувати з метою захисту державних інформаційних систем.

Україна має нарощувати зусилля в просуванні своїх національних інтересів, використовуючи сучасні інформаційні технології та алгоритми ІІІ.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Висновки. Штучний інтелект сьогодні – це здатність машин і програм аналізувати отриману інформацію, робити висновки, приймати на їхній основі рішення. Ключовою характеристикою ШІ-пристроїв є вміння постійно навчатися, накопичувати знання і успішно застосовувати їх, тобто це здатність до тих дій, які виконує людський мозок. Простіше кажучи, думати і реалізовувати задумане: наприклад, готувати певні коктейлі, керувати транспортними засобами, ставити діагнози людям тощо.

До переваг штучного інтелекту віднесемо точність в обробці даних; здатність аналізувати велику кількість інформації з великою швидкістю; ШІ не потрібен сон і перерва на обід, він не допускає помилок через перевтому; використовувати штучний інтелект можна там, де людині небезпечно перебувати.

Потенціал застосування штучного інтелекту дуже широкий, вже зараз він використовується у багатьох сферах: медицина, фінанси, промисловість, торгівля і, звичайно, побут людини.

Перспективи штучного інтелекту неабиякі: підвищення ефективності, зручність, позбавлення довготривалих процесів і автоматизація звичних. Але поки що порівняно новий напрям стикається з низкою труднощів щодо впровадження рішень в життя.

Література:

1. Вступ до різних етапів штучного інтелекту. [Електронний ресурс]. URL: <https://hashdork.com/uk/introduction-of-different-stages-of-artificial-intelligence/>
2. Notes from the AI frontier: Applications and value of deep learning. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.mckinsey.com/featured-insights/artificial-intelligence/notes-from-the-ai-frontier-applications-and-value-of-deep-learning>
3. Три рівні штучного інтелекту. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.newgenapps.com/uk/blogs/3-levels-of-artificial-intelligence-2/>

КУБ КІБЕРБЕЗПЕКИ

Кочур Д.О., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Фахівці з кібербезпеки - це експерти, які займаються захистом у кіберпросторі. Джон Мак-Камбер один з перших експертів з кібербезпеки, розробив широко використовувану конструкцію під назвою Куб Мак-Камбера або Куб кібербезпеки. Він використовується як інструмент для захисту мереж, доменів та Інтернету. Куб кібербезпеки чимось нагадує кубик Рубика.

Вступ. Перший вимір Куба кібербезпеки визначає три принципи інформаційної безпеки. Фахівці з кібербезпеки називають ці три принципи (конфіденційність, цілісність, доступність) КІЦД-тріадою (CIA Triad). Другий вимір визначає три стани інформації або даних. Третій вимір куба визначає необхідні дії для забезпечення захисту. Ці виміри часто називають трьома категоріями гарантованої кібербезпеки [1].

Виклад основного матеріалу.

Принципи захисту

Перший вимір куба кібербезпеки визначає цілі захисту кіберпростору. Цілі, визначені в першому вимірі, є основоположними принципами. Цими трьома принципами є конфіденційність, цілісність і доступність. Ці принципи забезпечують орієнтир і дозволяють фахівцеві з кібербезпеки визначати пріоритети дій при захисті будь-якої мережної системи.

Конфіденційність запобігає розкриттю інформації неавторизованим людям, ресурсам або процесам. Цілісність даних позначає їх точність, узгодженість та достовірність. Нарешті, доступність гарантує, що інформація доступна авторизованими користувачами у разі потреби. Для запам'ятовування цих трьох принципів використовуйте аббревіатуру КІЦД (англ. CIA) [3].

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Стани даних

Кіберпростір - це домен, що містить значну кількість критично важливих даних. Тому експерти з кібербезпеки зосереджені на захисті даних. Другий вимір куба кібербезпеки зосереджений на проблемах захисту даних, які знаходяться у кіберпросторі в різних станах. Дані мають три можливі стани:

- дані в передачі;
- дані в стані спокою або зберігання;
- дані в обробці.

Захист кіберпростору вимагає, щоб фахівці в області кібербезпеки гарантували безпеку даних у всіх трьох станах [2].

Гарантії кібербезпеки

Третій вимір куба кібербезпеки визначає навички і знання, які фахівець з кібербезпеки може використовувати для захисту у кіберпросторі. Фахівці з кібербезпеки повинні використовувати цілу низку наявних навичок і знань, коли захищають дані в кіберпросторі. Вони повинні це робити залишаючись при цьому на стороні закону.

Куб кібербезпеки визначає три типи навичок, які використовуються для забезпечення захисту. Перша навичка включає в себе технології, пристрої та продукти для захисту інформаційних систем і запобігання діям кіберзлочинців. Фахівці з кібербезпеки повинні володіти спеціалізованими технологічними інструментами. Проте, Мак-Камбер нагадує їм, що для перемоги над кіберзлочинцями недостатньо самих лише технологічних засобів. Професіонали з кібербезпеки також повинні вибудовувати потужний захист через налаштування політик, процедур та рекомендацій, які дозволяють користувачам кіберпростору залишатися у безпеці та дотримуватися принципів передової практики. Нарешті, користувачі кіберпростору повинні прагнути

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

більшої обізнаності щодо загроз у кіберпросторі та виробити культуру навчання та усвідомлення у сфері інформаційної безпеки.

Принципи конфіденційності

Конфіденційність запобігає розкриттю інформації неавторизованим особам, ресурсам або процесам. Синонімом конфіденційності є приватність. Організації обмежують доступ, щоб гарантувати, що тільки уповноважені оператори можуть використовувати дані або інші мережні ресурси. Наприклад, програміст не повинен мати доступ до особистої інформації всіх співробітників.

Організації повинні навчати співробітників кращим методам захисту конфіденційної інформації, щоб захистити їх та себе від атак. Методи, які використовуються для забезпечення конфіденційності, включають шифрування даних, аутентифікацію і контроль доступу.

Захист конфіденційності даних

Організації накопичують великий обсяг даних. Значна частина цих даних є відкритою і не потребує захисту, наприклад, імена співробітників та номери їх телефонів. Проте деякі дані потребують особливого захисту. Конфіденційна інформація - це дані, захищені від несанкціонованого доступу для гарантування безпеки окремій особі або організації. Існує три типи конфіденційної інформації.

– Персональна інформація - це особиста інформація, а саме дані, за допомогою яких можна визначити особистість людини.

– Ділова інформація - це інформація, яка у разі оприлюднення може створити проблеми для організації.

– Секретна інформація - це інформація, що належить державним органам, засекречена через високий рівень конфіденційності.

Керування доступом

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Контроль доступу визначає ряд схем захисту, які запобігають несанкціонованому доступу до комп'ютера, мережі, бази даних або інших ресурсів даних. Концепція ААО (англ. AAA) включає в себе три служби безпеки: аутентифікація, авторизація та облік. Ці служби забезпечують основну структуру контролю доступу.

Перше «А» в ААО (AAA) позначає аутентифікацію. Аутентифікація перевіряє особу користувача для запобігання несанкціонованому доступу. Користувачі підтверджують свою особистість за ім'ям користувача або ідентифікатором.

Наприклад, для зняття готівки через банкомат, вам потрібна ваша банківська картка та PIN-код. Це також є прикладом багатфакторної аутентифікації. Для багатфакторної аутентифікації потрібно декілька типів аутентифікації. Найбільш популярною формою аутентифікації є використання паролів.

Авторизація, визначає через свою службу до яких ресурсів можуть отримати доступ користувачі, а також операції, які вони можуть виконувати. Деякі системи реалізують це за допомогою списку керування доступом або ACL (англ. Access Control List). ACL визначає, чи має користувач певні привілеї доступу після проходження аутентифікації. Те, що ви можете увійти в корпоративну мережу, не означає, що у вас є дозвіл на використання високошвидкісного кольорового принтера. Авторизація також може контролювати, коли користувач має доступ до певного ресурсу. Наприклад, співробітники можуть мати доступ до бази даних продажів в робочий час, але система блокує їх у неробочий час.

Облік, відстежує дії користувача, а саме, до яких даних вони зверталися, тривалість використання ресурсів та будь-які зроблені зміни. Наприклад, банк відстежує облікові записи кожного клієнта. Аудит цієї системи може виявити

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

час і кількість всіх транзакцій, а також співробітника або системи, які виконували транзакції. Служби обліку кібербезпеки працюють так само. Система відстежує кожну транзакцію даних і надає результати аудиту. Для запровадження аудиту системи адміністратор може налаштувати політики комп'ютера.

Концепція ААО (ААА) аналогічна використанню кредитної картки. Кредитна карта ідентифікує, хто може її використовувати, скільки може витратити цей користувач і веде облік товарів або послуг, які користувач придбав.

У сфері кібербезпеки облік виконується у режимі реального часу. Веб-сайти, такі як Norse, показують атаки в режимі реального часу на основі даних, зібраних в рамках системи обліку або відстеження.

Висновки. Приватність пов'язана з правильним використанням даних. Коли організації збирають інформацію, надану клієнтами або співробітниками, вони повинні використовувати ці дані лише за прямим призначенням. Більшість організацій зажадають, щоб клієнт або співробітник підписали необхідний документ, надавши організації право використовувати дані. Зростаюче число законів, що стосуються приватності, створює величезне навантаження для організацій, які збирають і аналізують дані. Політика - кращий спосіб для організації дотримуватися законів, що стосуються конфіденційності. Політики дозволяють організаціям застосовувати певні правила, процедури і процеси при зборі, зберіганні та спільному використанні даних.

Література:

1. Кіберпростір і кібербезпека: проблеми, перспективи, технології. [Електронний ресурс]. URL: <http://infotech-soccult.knukim.edu.ua/article/view/147257>

2. Основи кібербезпеки. [Електронний ресурс]. URL: <https://contenthub.netacad.com/legacy/CyberEss/1.0/uk/index.html>.

3. Особливості забезпечення кібербезпеки. [Електронний ресурс]. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/131678/06-Prysiashniuk.pdf>

ГЕЙМІФІКАЦІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Лисенко І.М., канд. фіз.-мат. наук, доцент кафедри інформаційних технологій, фізико-математичних та економічних наук Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Анотація. У даній статті розглядається доцільність використання ігор у навчальному процесі. Основна увага зосереджена на онлайн сервісі Wordwall, який дозволяє швидко та легко, навіть для новачків, створювати якісні онлайн міні-ігри, вікторини та тести, які зроблять навчання більш емоційним та цікавим.

Вступ. У більшості людей термін «гра» асоціюється з перемогою, гарним настроєм та відпочинком (див. рис. 1).

З чим у Вас асоціюється слово "гра"?

Mentimeter

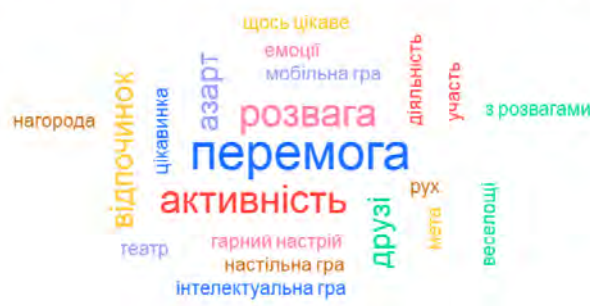

Рис. 1. Асоціації до слова «гра»

Думаю кожен з вас неодноразово помічав, що гра постійно присутня в нашому житті. Наприклад, у торговому центрі або в супермаркеті клієнти

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

використовують картки для накопичення бонів, збирають фішки тощо. Звичайно це маркетинговий хід, але досить ефективний. Це азартно, комусь подобається сам процес гри, а хтось хоче виграти якісь призи. Відповідно ми постійно занурені в процес певної гри.

А оскільки гра є навколо нас, то доцільно буде використовувати ігрові елементи і у навчальному процесі, саме це і є гейміфікація в освіті – використання ігрових елементів, які дозволять активізувати студентів на заняттях, умотивувати їх, зроблять заняття більш цікавим.

Виклад основного матеріалу. Згідно з українським педагогічним словником, гра – це форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів [1]. Даному поняттю приділяли увагу такі вчені як Г. Сковорода, С. Шацький, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Б. Ананьєва, Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна та ін.

Давайте зосередимося на таких поняттях як «гейміфікація» та «ігрове навчання». Гейміфікація – це використання ігрових елементів як системи мотивування до навчального процесу, в той час як ігрове навчання – це навчання, яке повністю засноване на грі [2]. Перевага гейміфікації в тому, що ігрові елементи можливо використовувати на кожному навчальному занятті, а от проводити кожне заняття у вигляді гри буде обтяжливим як для вчителя, так і для студентів. Все має бути збалансовано.

Використовувати міні-ігри можливо як на заняттях з гуманітарних та соціальних дисциплін, так і на заняттях з природничих та точних наук. У цьому допоможуть різноманітні онлайн сервіси, зокрема Wordwall, Kahoot.it, Mentimeter.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Розглянемо більш детально онлайн сервіс для створення власних навчальних ресурсів Wordwall [3]. Даний сервіс надає різноманітні шаблони для створення онлайн ігор (див. рис. 2). Їх кількість коливається від 18 до 33 залежно від тарифного плану підписки (див. рис. 3). Є можливість не тільки створювати власні ігри, але й користуватися іграми, які створили інші користувачі спільноти та зробили публічними. До переваг сервісу варто віднести можливість налаштування україномовного інтерфейсу та перегляд статистики гри.

У пункті меню «Мої результати» є можливість дізнатися кількість учнів, які взяли участь в грі, середній бал, найвищий бал, список переможців (імена і набрані бали), результати за питаннями (кількість правильних та неправильних відповідей), результати за учнями (хто і на які запитання відповів правильно, на які неправильно, набрану кількість балів).

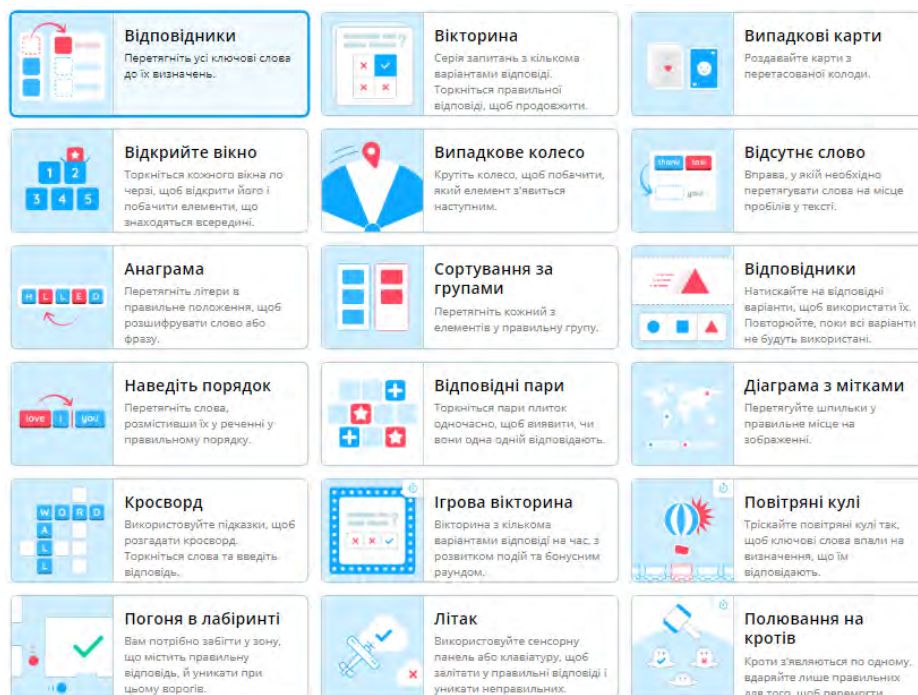

Рис. 2. Шаблони

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

	Базовий Безкоштовно	Стандартний € 60 / місяць UAH	Про € 90 / місяць UAH
Інтерактивні вправи	18 ▲	18 ▲	33 ▲
	Відповідники, Вікторина, Випадкові карти, Відкрийте вікно, Випадкове колесо, Відсутнє слово, Анаграма, Сортювання за групами, Відповідники, Наведіть порядок, Відповідні пари, Пошук слів, Діаграма з мітками, Двосторонні плити, Правильно, неправильно, Кросворд, Ігрова вікторина, Погоня в лабіринті		Усі базові функції, плюс Флеш-карти, Шибениця, Повітряні кулі, Розділити за категоріями, Вікторина із зображеннями, Літак, Полювання на кротів, Правильний порядок, Правильне розміщення, Конвеєр, Виграти або програти вікторину, Магніти зі словами, План розсадження, Більше чи менше, Математичний генератор
Матеріали для роздруку	0 ▼	16 ▼	16 ▼
Кількість ресурсів, які можна створити	5	Необмежено	Необмежено
		Оновити план підписки	Оновити план підписки

Рис. 3. Тарифні плани

Вправи Wordwall можна задавати студентам надаючи посилання або розміщувати на інших сайтах, використовуючи фрагмент коду HTML.

Рис. 4. Пошук слів

Перша гра, яку я продемонструю це «Пошук слів» (див. рис. 4). Вправа розроблена до теми «Визначники, їх властивості та обчислення». Дана вправа, дозволяє актуалізувати опорні знання студентів, повторити терміни вивчені на попередньому занятті. Кількість слів, час виконання завдання, кількість невдалих спроб, складність, наявність підказок, задається при створенні гри.

Наступна гра, яка найбільше сподобалася мої студентам, – це «Погоня в лабіринті» (див. рис. 5). Гравцю необхідно тікати від злодіїв, які хочуть його спіймати і намагатися дійти до правильної відповіді.

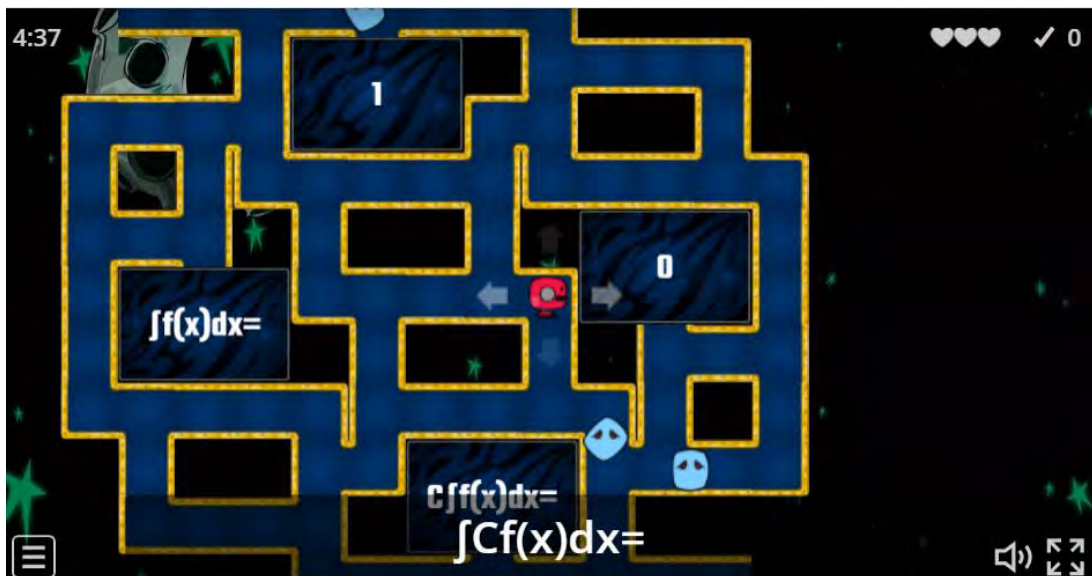

Рис. 5. Погоня в лабіринті

Отже, сервіс Wordwall дозволяє створити інтерактивні вправи з яскравими графічними інтерфейсами. Необхідно тільки вибрати шаблон та додати вміст.

Такі яскраві та інтерактивні вправи я застосовувала кожного практичного заняття під час вивчення студентами модуля «Інтегральне числення функції» дисципліни Вища математика. В кінці модуля студенти проходять тестування. Отримані результати в порівнянні з попередніми модулями були досить помітні (див. табл. 1).

Таблиця 1. Порівняння результатів тестування по кожному модулю

Назва модуля	Середня оцінка по перших спробах
Модуль 1. Елементи лінійної та векторної алгебри	60%
Модуль 2. Елементи аналітичної геометрії	56%
Модуль 3. Диференціальне числення функції	59%
Модуль 4. Інтегральне числення функції	66%
Модуль 5. Диференціальні рівняння	57%
Модуль 6. Ряди	62%

Висновки. Застосовувати ігрові методики на заняттях доцільно і потрібно про, що свідчать результати модульних тестувань. Це дозволяє умотивувати студентів до навчання, створити невимушену дружню атмосферу. Варто зазначити, що отримати високі результати, можливо лише у тому випадку, якщо робити це систематично.

Література:

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Дьоміна І. Як навчання на основі ігор розвиває навички 21-го століття : веб-сайт. URL: <https://nus.org.ua/view/yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyvanyachky-21-go-stolittya/> (дата звернення: 18.05.22).
3. Wordwall : веб-сайт. URL: <https://wordwall.net/> (дата звернення: 18.05.22).

МІЗІНФОРМАЦІЯ В СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Орел О.В., к.пед.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. В статті розглянуто поняття мезінформації та фейкової інформації, яка поширюється в соціальних медіа та соціальних мережах. Виділено маркери маніпуляцій і можливих фейків у телесюжетах, показано рейтинг ЗМІ за дотримання журналістських стандартів та «білий список» загальноукраїнських онлайн-медіа. Зазначено формати фейків у соцмережах: Facebook, Instagram, Telegram, Viber.

Вступ. Досить часто ми не замислюємося, чи є якісною і здоровою інформація, яку «споживаємо» - у соціальних мережах, онлайн-медіа, з телебачення й радіо. Щодня в стрічці новин можна спостерігати безліч вірусних фотографій, які поширюють у мережі відомі блогери, та кумири молоді. Вони демонструють свої думки та погляди на різноманітні теми та «модні» речі.

Інтернет зі швидкістю світла. Або інтригуючі та визиваючі заголовки, під якими виявляють вигадані новини. Ці фото чи новини нічого поганого не мають, навпаки, деякі з них навіть є досить кумедними, але коли придумані «новини» починають поширювати люди, не спромігшись зазначити джерело або подивитися, що це за джерело, жарт перетворюється на фейкову новину. І часто придумані новини бувають дуже схожими на реальність. Саме це є оманливою інформацією – мізінформацією, яка відноситься до фейків.

Виклад основного матеріалу. Мізінформація – це несвідоме введення в оману аудиторії. Це спосіб, який допомагає поширювати дезінформацію та негативно впливати на громадську думку [2]. Мова йде про мізінформацію в медіа, якщо автор новини посилається тільки на неофіційне джерело інформації або джерело інформації взагалі відсутнє. Очевидно, що така новина неповна, неточна й недостатньо перевірена, але при цьому в матеріалах є узагальнення,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

оцінки змішані з фактами, а соціологічні опитування опубліковані з порушеннями.

Інфографіка на рис. 1. надана Інститутом масової інформації демонструє рейтинг ЗМІ за дотримання журналістських стандартів за II квартал 2018 року [1].

Рис. 1. Рейтинг ЗМІ за дотримання журналістських стандартів [1]

Зрозуміло, що для того, щоб відрізнити правдиву інформацію від фейкової необхідно розвивати критичне мислення, вміти виявляти і спростовувати фейки. Крім того «потрібна ефективна саморегуляція журналістів. Журналісти, які не працюють за стандартами, не перевіряють інформацію, стають жертвами та пособниками інформаційної війни», – вважає правозахисниця Ірина Седова [2].

Маркери маніпуляцій і можливих фейків у телесюжетах [5]:

- Неймовірні історії.
- Гостра та емоційна лексика.
- Невідповідність «картинки» і тверджень журналіста.
- Оцінювальні судження журналіста.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

- «Свідчення очевидців», які неможливо перевірити.

До Білого списку загальноукраїнських онлайн-медіа увійшли такі редакції: Суспільне, Громадське, «Ліга», «Українська правда», Укрінформ, Радіо Свобода, «Дзеркало тижня», Букви (див. Рис. 2). Такі результати опублікував Інститут масової інформації станом на січень 2021 року [3].

Рис. 2. Білий список загальноукраїнських онлайн-медіа

Тепер розглянемо чому в соцмережах так легко поширюється дезінформація? Facebook, Instagram, Telegram, Viber – один із найшвидших способів поширити інформацію, відповідальність за яку несе сам користувач. Крім того, це доступно й безкоштовно. Запустити фейк може кожен, в кого є акаунт у будь-якій зі згаданих соцмереж і месенджерів. А за допомогою ботів та платного просування контент можна легко зробити вірусним [4].

Інформацію в соцмережах не можна швидко перевірити. Для цього слід докласти певних зусиль: перейти на сторінку людини, яка її опублікувала, переглянути автентичність профілю (наявність фото, постів, списку реальних друзів). Якщо йдеться про стороннє посилання на сайт, то його також варто перевірити (назву й адресу ресурсу, власників, як давно працює сайт і який контент там з'являється) [4].

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Інформацію в соцмережах не можна швидко перевірити. Для цього слід докласти певних зусиль: перейти на сторінку людини, яка її опублікувала, переглянути автентичність профілю (наявність фото, постів, списку реальних друзів). Якщо йдеться про стороннє посилання на сайт, то його також варто перевірити (назву й адресу ресурсу, власників, як давно працює сайт і який контент там з'являється) [4].

У соцмережах активно працюють боти, основне завдання яких – поширити інформацію, зробити її популярною та актуальною. Вони задають тренди, які потім можуть підхопити й ЗМІ. Пересічні люди, у яких немає часу розбиратися, правда це чи ні, можуть подумати, що оскільки щось популярне, отже, воно правдиве. Про цю небезпеку застерігає британський журналіст, спеціаліст із медіа та пропаганди Пітер Померанцев. «Сьогодні боти, тролі та кіборги, – пише автор у книжці «Це не пропаганда. Подорож на війну проти реальності», – можуть створити симуляцію громадської думки, підтримки або ненависті, підступнішу, всеохопнішу, ніж старі ЗМІ» [4].

Соціальні мережі, наприклад, той же Facebook, в Україні не можна законодавчо врегулювати. Для боротьби з дезінформацією та реагуванням на неї у 2020-му році Міністерство культури та інформаційної політики розробило проєкт закону «Про протидію дезінформації», який впроваджував відповідальність за поширення фейків. Проте законопроект так і не було зареєстровано у Верховній Раді. Його неодноразово критикували через занадто жорстке регулювання журналістської діяльності [4].

Виділимо формати фейків у соцмережах [4]:

- Текст – найпростіший спосіб поширити дезінформацію. Це можуть бути короткі емоційні повідомлення, що завдяки своєму сенсаційному характеру швидко привертають увагу аудиторії і змушують її ділитися цим контентом.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

- Фотофейк – один із найпоширеніших типів фейків у ЗМІ та соцмережах. Часто фальсифікатори беруть не пов'язане з поточними подіями зображення і подають його в «потрібному контексті». Або це можуть бути знімки чи їхні частини, оброблені у фотошопі.
- Відеофейк – відеоматеріали, що містять підтвердження псевдофактів. У соцмережах це також сторіз та стріми блогерів, які можуть містити дезінформацію.
- Фейковими можуть бути пости, в яких інформація подається нібито від очевидців події, та журналістські матеріали (тексти, замасковані під новини чи аналітику). Окремо згадаймо таргетовані повідомлення. Їхня мета – донести необхідну інформацію рекламного характеру до наперед визначеної цільової аудиторії, яка потенційно може нею цікавитися. Цей тип регулярно використовують в інтернет-рекламі, й сам собою він не має негативного забарвлення. Лише не в тому випадку, коли опиняється в руках фейкотворців.
- Відносно новим видом дезінформації є діпфейк. Це переконлива імітація тієї чи іншої особи, яку створює система глибинного машинного навчання за допомогою великої кількості фото та відео особи, що вже є в мережі.

Висновки. Пояснювати необхідність регулювання інтернет-простору мали б журналісти та ЗМІ. Саме останні є тим майданчиком, де користувач може прочитати фахову та неупереджену інформацію, яка допоможе йому краще зрозуміти певне явище. Водночас це регулювання не мало б суперечити праву людини на свободу слова та вираження власної думки. Тому межа тут дуже тонка, але проводити її потрібно. Інша річ, що політики в цьому не зацікавлені,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

адже саме завдяки соціальним мережам можна впливати на аудиторію та поширювати свої, не завжди доречні та виверені, меседжі.

Література:

1. Результати моніторингу ЗМІ за рівнем дотримання журналістських стандартів. 2-й квартал 2018 року. [Електронний ресурс]. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/rezultaty-monitorynhu-zmi-za-rivnem-dotrymannya-profesijnyh-zhurnalistskyh-standartiv-2-j-kvartal-i28345>
2. Курманова Т. Обмеження прав в інтернеті: ризики для України. [Електронний ресурс]. URL: https://zmina.info/articles/obmezhenjia_prav_v_interneti_riziki_dljia_ukrajini/
3. Білий список: вісім медіа, що стали найякіснішими. [Електронний ресурс]. URL: <https://imi.org.ua/news/bilyj-spysok-visim-media-shho-staly-najyakisnishymy-i37769>
4. Соціальні мережі як середовище фейків: що треба знати про Facebook [Електронний ресурс]. URL: <https://explainer.ua/sotsialni-merezhi-yak-seredovishhe-fejkiv-shho-treba-znati-pro-facebook/>
5. Умикай критичне мислення. Як розпізнати фейки? [Електронний ресурс]. URL: <https://osvitaua.com/2020/05/90078/>

**ЗАСТОСУВАННЯ КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: НОВІ ПІДХОДИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ
ЯКІСНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Пундик І.О., викладач ВСП «Горохівський фаховий коледж Львівського НАУ»

Анотація. У роботі представлено передовий педагогічний досвід застосування методики контролю навчальних досягнень здобувачів освіти із

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» під час дистанційного навчання із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій.

Вступ. Основною вимогою до вищої освіти за сучасних умов є орієнтація її на розвиток особистості, здатної творчо вирішувати загально-виробничі та соціально-економічні проблеми в їх взаємозв'язку. Розв'язання завдань щодо підготовки фахівців, які відповідають вимогам сьогодення, безпосередньо залежить від змісту та організації освітньо-виховного процесу в коледжі, де проходить професійне становлення особистості. Засобом визначення кількісних і якісних параметрів технології навчання виступає контроль як один із невід'ємних компонентів процесу діагностування навчальних досягнень здобувачів освіти. В умовах перенесення акцентів на самостійне оволодіння знаннями великого значення набуває вивчення ролі контролю у формуванні мотивації учіння, розвитку пізнавальної самостійності, самоконтролю особистості. У зв'язку з цим, у процесі дослідження значна увага приділяється вивченню робіт, присвячених проблемам розвитку особистості, її ціннісних орієнтацій, пізнавальних здібностей. Дані аспекти висвітлені в працях І. Волощука, С. Гончаренка, М. Євтуха, І. Зязюна, О. Киричука, В. Корнеєва, Е. Лузік, В. Маслова, Н. Ничкало, О. Савченко, В. Сидоренка, А. Степанюк та ін. Розробка методики контролю навчальних досягнень здобувачів освіти є однією з актуальних проблем сучасної педагогічної науки. Усі наведені обставини зумовлюють важливість і доцільність вивчення, розв'язання цієї проблеми, вказують на необхідність її детального дослідження та впровадження результатів у освітній процес закладу освіти.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, в умовах війни, коли можливості фізичного відвідування занять здобувачами освіти обмежені або відсутні, а традиційні інструменти семестрового контролю здобувачів освіти не можуть

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

бути застосовані, за наказом директора коледжу форми організації освітнього процесу, контрольні заходи здобувачів вищої освіти здійснюються із використанням технологій дистанційного навчання. Дистанційна комунікація учасників освітнього процесу здійснюється через засоби комунікації, електронну пошту, месенджери (Viber, Telegram та ін.), відеоконференції (MS Teams, ZOOM, Google Meet, Skype та ін.), форуми, чати тощо. Контрольні заходи освітнього процесу за цих умов здійснюються із застосуванням дистанційних технологій навчання в спеціалізованому сервісі із онлайн-тестування Moodle за умови авторизованого доступу до інформаційно-комунікаційних інструментів організації дистанційного навчання, можливості визначення часу початку і завершення доступу, тривалості виконання завдань, об'єктивності критеріїв перевірки результатів виконання із використанням автоматизованих засобів оцінювання знань, варіативності формування завдань контрольних заходів із використанням алгоритмів випадкового вибору запитань.

На період онлайн навчання, оволодіваючи змістом навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)», організовано освітній процес із використанням технологій дистанційного навчання на платформі Moodle, де розміщені лекції, інструкції для виконання практичних робіт, навчальні презентації та відеоматеріали, посилання на інформаційні джерела, онлайн тестування, критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти та інші ресурси. Для забезпечення освітнього процесу використовуються електронна бібліотека на сайті методичного кабінету коледжу 1784073.site123.me, навчально-інформаційний портал Google Classroom, платформи Zoom, Google Hangouts Meet та інші ресурси. Освітній процес забезпечується відповідно до розкладу навчальних занять, налагоджено взаємозв'язок із здобувачами освіти, які опрацьовують навчальний матеріал,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

виконують тестові завдання, працюють із використанням різноманітних ресурсів дистанційного навчання [2].

Для проведення контролю навчальних досягнень здобувачів освіти з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» на розгляд та схвалення цикловою комісією загальноосвітніх дисциплін розроблено та подано електронний пакет матеріалів для проведення екзамену у дистанційній формі:

1. Титульний аркуш розроблених завдань для проведення екзамену (із зазначенням «у дистанційній формі»).

2. Пакет розроблених завдань для проведення екзамену.

Завдання в тестовій формі – кількість тестових питань у екзаменаційному завданні - 50-60 запитань.

Для проведення дистанційного письмового екзамену рекомендовано 3 (три) завдання в письмовій формі (третє завдання – практичне: розрахувати, розв'язати, або на висловлювання власної думки щодо змісту, значення, порівняння окремих положень навчальної дисципліни).

3. Пояснювальна записка щодо проведення екзамену.

Вказано основні форми дистанційної роботи і комунікацій (платформи Moodle, Google Classroom, ZOOM, Google Hangouts Meet, Viber, Messenger, можливості e-mail, тощо), які будуть використовуватися при проведенні екзамену в дистанційній формі, час на виконання завдань, їх кількість, охоплення всіх тем курсу; форму проведення (дистанційна тестова, дистанційна письмова, дистанційна усна).

4. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти.

У критеріях оцінювання зазначено: за умови виконання навчальної програми дисципліни здобувач освіти допускається до здачі екзамену, за умови

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

не виконання навчальної програми дисципліни (без відпрацювання практичних, контрольних робіт) здобувач освіти не допускається до здачі екзамену.

При виставленні оцінки за екзамен враховуються результати поточної успішності, модульного оцінювання навчальної роботи в аудиторії та в умовах дистанційного навчання (оцінки за практичні роботи, самостійне вивчення, індивідуальні завдання, проєкти, тощо).

6. Інструкція для здобувачів освіти з проведення екзамену (щодо виконання завдань екзамену). Містить основну і додаткові форми дистанційної роботи, форму проведення, перелік питань, зразок оформлення титульного аркуша, час на виконання завдань.

7. Викладачем самостійно обирається освітня платформа, розміщується в ній перелік питань (завдань) для здобувачів освіти з дисципліни для проведення підсумкового оцінювання (екзамену), критерії оцінювання навчальних досягнень [1].

Під час проведення консультації і перед початком екзамену здобувачів освіти ознайомлено із інструкцією щодо проведення екзамену. Подано зразок оформлення титульного аркуша особи, яка виконує завдання екзамену; вказано час на виконання завдань, їх кількість, охоплення всіх тем курсу тощо.

8. Рекомендовані джерела інформації з навчальної дисципліни.

Електронні файли засобів проведення контрольного заходу (пакети екзаменаційних завдань) завантажуються на електронну скриньку голови циклової комісії загальноосвітніх дисциплін для їх розгляду та схвалення.

Завдання для проведення екзамену складені на основі навчальної та робочої навчальної програми з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та охоплюють усі теми курсу. Завдання для складання екзамену призначені для здобувачів освіти за спеціальністю 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» (ОПП «Виробництво і

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

переробка продукції тваринництва») та розроблені з метою визначення результатів навчання та оцінки рівня підготовки з дисципліни для осіб денної форми навчання.

Пакет завдань до екзамену містить 30 варіантів рівнозначних завдань по 3 питання (2 теоретичних і 1 практичне питання) в кожному, що охоплює всі розділи дисципліни. Питання потребують від здобувачів освіти вміння свідомо оперувати навчальним матеріалом, аналізувати, обмірковувати і обґрунтовувати свої дії. На виконання завдань відводиться 2 академічні години письмової роботи здобувача освіти. Оцінювання знань і результатів навчання здійснюється за 4 бальною шкалою.

При проведенні екзамену в дистанційному режимі використовуються основні форми дистанційної роботи і комунікації: платформа Moodle, <http://gklnau.org.ua/moodle/course/view.php?id=12>, курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)», ZOOM, додатково: Viber, Messenger, e-mail.

Для роботи в режимі відеозв'язку в ZOOM здобувачам освіти попередньо запропоновано завантажити програму. Файл виконаної екзаменаційної роботи для перевірки необхідно після виконання роботи завантажити у MOODLE ГК ЛНУП: «Екзамен з дисципліни». У разі виникнення технічних проблем із завантаженням у MOODLE, дозволено надсилання робіт з дозволу викладача зручним для здобувача освіти способом: e-mail, Viber, Messenger. Термін здачі виконаних завдань о 10.20 в день екзамену за розкладом. До 14.30 здобувачі освіти чекають на відеозв'язок в ZOOM (якщо у викладача виникнуть питання щодо ідентифікації роботи), пароль та ідентифікатор учасникам освітнього процесу надіслано попередньо. Оцінки за екзамен виставляються в електронний журнал успішності, після чого переносяться в журнал оцінок навчальної групи (паперовий варіант). [3].

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Висновки. Передовий педагогічний досвід застосування методики контролю навчальних досягнень здобувачів освіти відповідає вимогам освітніх стандартів, запитам, тенденціям суспільного розвитку, державній освітній політиці та спрямований на вдосконалення освітнього процесу закладу освіти, підвищення якості підготовки фахівців, формування інтелектуального потенціалу особистості.

Методична стаття орієнтована на впровадження інноваційної активної методики навчання, основною метою якої є підвищити ефективність контролю навчальних досягнень здобувачів освіти; зробити освітній процес інноваційним, інтерактивним, продуктивним, економічним за витратами часу; підвищити якісний рівень використання сучасних засобів зв'язку на занятті, роль інформатизації в удосконаленні оцінювання та контролю навчальних досягнень здобувачів освіти з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Розроблені завдання до екзамену є ефективним засобом допомоги у здійсненні контролю знань здобувачів освіти, можуть бути використані для внутрішнього та зовнішнього контролю якості підготовки фахівців, акредитації освітньої програми за спеціальністю.

Література:

1. Брянцева Г. В. Візуалізація навчального матеріалу з комп'ютерної графіки за допомогою асоціативних зображень-образів. *Освіта Донбасу*. 2011. № 6. С. 53 - 59.
2. Єсаулов А. О. Контроль навчальних досягнень студентів (теоретико-методичний аспект. Київ: Національний аграрний університет, 2005. 148 с.
3. Стрюк А. М., Рассовицька М.В. Система хмаро орієнтованих засобів навчання як елемент інформаційного освітньо-наукового середовища ВНЗ. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 42, № 4. С. 150-158.

[Електронний ресурс]. URL :

<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/1087/829>.

4. Туравініна О. М. Хмарні технології навчання студентів. *Новітні комп'ютерні технології*. Київ : Міністерство регіонального розвитку та будівництва України. 2012. Том X. С. 119 - 121.

5. Чорна О. В., Хараджян Н. А., Шокалюк С. В., Моїсеєнко Н. В. *Теорія та методика електронного навчання*. Кривий Ріг : Видавничий відділ КМІ. 2013. Том IV. С. 272 - 284.

6. Сайт [методичного кабінету Горохівського коледжу ЛНАУ](https://1784073.site123.me/) (електронна бібліотека) <https://1784073.site123.me/>

7. Офіційний веб-сайт Горохівського коледжу ЛНАУ (<http://www.gkl nau.at.ua>)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рибка Н.В., викладач «ВСП Горохівський фаховий коледж Львівського НАУ»

Анотація. Ведення інформаційних війн та збільшення інформаційного тиску, розповсюдження кібертероризму і хакерських атак підриває основи як національної, так і міжнародної безпеки. Отже проблема захисту інформації набула особливо вагомого змісту.

Кіберреволюція з її багатьма технічними новинками дуже швидко змінює світ. Одночасно із значними перевагами ці процеси спричиняють і значні ризики. Через те дотримання пріоритетів демократичного розвитку світового співтовариства, збереження і розширення прав людини, зокрема визнання життєво важливим нового права людини – права на комунікацію, повинні стати важливою передумовою вироблення публічної політики і створення відповідних законів інформаційної ери.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Вступ. Третє тисячоліття визначається стрімким глобальним розвитком комп'ютерних інформаційних технологій, засобів електронної телекомунікації, масовим впровадженням їх у всі сфери суспільної діяльності. Зазначене знайшло вираз в теорії і практиці у такій категорії, як «інформаційне суспільство». Безумовно таке масове суспільне явище не може бути поза увагою держави, її державного управління.

Ефективний подальший розвиток інформаційного суспільства в Україні не можливий без уваги до нього науки державного управління, яка покликана постійно моніторити суспільно значимі суспільні процеси з метою виявлення небезпечних тенденцій, явищ та напрацювання методології і рекомендацій механізмів їх запобігання, усунення чи зменшення негативного впливу для практики органами державної влади.

Сьогодні ми спостерігаємо перехід до аналізу позитивних процесів, що універсалізують життя людей, формують у них відчуття спільності світу, в якому вони живуть. Позитивне сприйняття глобалізації полягає в тім, щоб сприяти конституюванню всепланетної спільності і співробітництву людей заради загальної безпеки. На теоретичному рівні позитивні аспекти глобалізації ні в кого не викликають заперечень. На практичному рівні спостерігаємо, що за допомогою інформаційної сфери деякі країни прагнуть зміцнити своє гегемоністське становище у світі.

Масштаби впливу інформатизації на всі сфери людської діяльності вже важко переоцінити. Проблеми, що постали у зв'язку з переходом до інформаційного суспільства, ще більше загострюють необхідність осмислення закономірностей, особливостей та наслідків від розробки та впровадження на ринок все нових і нових засобів масової інформації і комунікації. Через новизну, складність і певну унікальність проблематики досі немає достатньо диференційованих наукових досліджень щодо сутності «інформаційних війн»,

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

не вистачає науково обґрунтованих методичних засад дослідження різних розробок цього напрямку.

В цьому сенсі важливого значення набуває дослідження стану і тенденцій розвитку системи масової комунікації, оскільки під впливом поширення інформації відбувається зміна ментальності, що особливо актуально для України.

Виклад основного матеріалу. Нові інформаційно-комунікаційні технології спричинили революційні зміни у сфері медіа, хоча безпрецедентні можливості, що вони відкривають перед людством, вже використовуються навіть у міжнародно-політичній сфері. Сьогодні найбільш перспективною технологічною платформою для подальшого розвитку інфраструктур масової інформації та комунікації – як на глобальному, так і на локальному рівнях – вважається саме Інтернет і пов'язані з ним нові види медіа-сервісів. Уже сьогодні всесвітня мережа є інтегральною складовою більшості аспектів людського життя, але завдяки розповсюдженню та вдосконаленню ІКТ її вплив на глобальний політичний, економічний, гуманітарний розвиток продовжує швидко зростати.

Інформаційні війни, медіа-тероризм стали породженням інформаційної глобалізації та все більше викликають тривогу і занепокоєння і потребують детального з'ясування їх можливих наслідків.

Перешкоди на шляху гарантування інтересів національної безпеки України можуть бути усунені або ослаблені зусиллями держави після їх адекватної оцінки і наукового аналізу.

Враховуючи непросте сьогодення України – окупацію частини Східних областей та Криму Російською Федерацією, збройний конфлікт, що триває з 2014 року та забирає життя українців, необхідно наполягати на підсиленні заходів, спрямованих на забезпечення основних засад державної політики, що

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз та посилення національної безпеки.

Інформаційну війну можна визначити як комплекс заходів інформаційного забезпечення, інформаційної протидії та інформаційного захисту, які проводять за єдиним задумом і планом з метою захоплення та утримання інформаційної переваги над супротивником. Поширення інформаційних воєн пояснюється можливістю забезпечення досягнення політичних цілей завдяки проведенню глобальних (стратегічних) психологічних операцій з метою формування відповідної вигідної системи поглядів, психологічної обробки населення країни та суміжних держав.

Для наочності розглянемо класичний приклад застосування «інформаційної зброї». Під час Другої світової війни Японія вживала комплекс заходів з формування як серед військовослужбовців, так і серед всього японського народу культу «камікадзе». Не маючи військової переваги над американцями, відтягуючи неминучу поразку, японці намагалися залякати противника атаками смертників. В результаті стратегічно владні структури Японії досягли успіху в психологічній боротьбі – утримали свій статус у суспільстві [2, С.11].

Проявом інформаційної війни є вплив на психіку (свідомість і підсвідомість) людини сигналами вербальної (семантичної) інформації. Каналами поширення сигналів виступають друковані засоби інформації, радіо-, телекомунікаційні системи, окремі особи.

Першим, хто вжив цей термін і висунув основні його концептуальні положення ще у 1976 р., вважається американський вчений Т.Рона. Збройні сили США на сьогодні володіють найбільш значними засобами щодо ведення інформаційної війни, які включають, в першу чергу, розгалужену мережу органів і апарату психологічної війни. У США понад сто наукових інститутів і

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

центрів проводять фундаментальні дослідження у галузі психофізичних явищ, біополя і їх прикладного використання, в тому числі і воєнного.

Поширення інформаційних воєн пояснюється неможливістю в сучасних умовах ведення фронтальних агресивних бойових дій, застосування зброї масового ураження. Тому інформаційні війни забезпечують досягнення політичних цілей завдяки проведенню глобальних (стратегічних) психологічних операцій з метою формування позитивного ставлення міжнародної спільноти до таких дій, завдяки здійсненню психологічної обробки регіону конфлікту, якій піддаються військовослужбовці і населення противника та суміжних держав. Психологічній обробці піддаються і власні війська з метою підняття бойового духу, а також формування у них образу визволителів, носіїв демократичних цінностей тощо [1, С.31].

Сучасний світ уже давно вступив в епоху глобалізації, яка безпосередньо позначається на усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства і держави. Під її впливом трансформуються і активно розвиваються інформаційні технології, інформаційні ресурси, продукти і послуги, а сама інформація стала могутньою зброєю для широкого застосування.

Висновки. Провівши дослідження правового регулювання інформаційних відносин можна стверджувати актуальність даної теми, оскільки на сучасному етапі історичного розвитку домінує тенденція до розв'язання зовнішньополітичних конфліктів без збройного насильства. Інформаційна війна перестала бути другорядним чинником, доповненням до «основних» подій. Вона перетворилася на один з найважливіших механізмів ведення війни, про який говорять нарівні з використанням збройних сил і техніки. Інформаційна війна в сучасному світі стала легітимним засобом політичної боротьби.

Незважаючи на те, що значна частина суспільства усвідомлює процес цілеспрямованої інформаційної атаки на супротивника і допускає можливість

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

використання «брудних» технологій, воно все одно піддається маніпулюванню з боку ЗМІ. У результаті в комунікаційному протистоянні перемагає не той, хто говорить правду, а той, кому вдалося показати глядачам більше захоплюючий «інформаційний серіал» і гранично чітко обґрунтувати свою позицію. Тобто, чим більшими інформаційними можливостями володітиме країна, тим вірогіднішою стає можливість досягнення стратегічних переваг у майбутній системі міжнародних відносин.

Тому питання просування та закріплення українських національних інтересів за межами власної держави має неабияке науково-прикладне значення, насамперед, з точки зору дослідження механізмів державного управління та розробки науково обґрунтованої стратегії та тактики забезпечення національної інформаційної безпеки. В цьому контексті є цілком доцільним є розроблення проекту нормативно-правового акту, який би визначив організацію та загальні принципи ведення інформаційно-психологічних операцій та протидії інформаційному впливу іноземних держав.

Література:

1. Жарков Я.М. Інформаційно-психологічний вплив на війська та населення противника (1939 – 2000 р.р.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук; спец. 20.02.22«Військова історія». Київ, 2007. 225 с.
2. Ланде Д.В., Фурашев В.М., Юдкова К.В., Ланде Д.В. Основи інформаційного та соціально-правового моделювання : навч. посіб. Київ: НТУУ «КПІ», 2014. 220 с.

НАПРЯМ 6

***Інноваційні технології розвитку та
ефективності функціонування автомобільного
транспорт***

ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ АВТОМОБІЛЬНИМ ТРАНСПОРТОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Горбач В.І., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. В статті розглянуто організацію військових перевезень автомобільним транспортом, забезпечення централізованого перевезення військових вантажів.

Вступ. У сучасних умовах під час ведення широкомасштабних бойових дій необхідність пересування частин і підрозділів на різні відстані закономірно зростає. Це зумовлюється збільшенням просторового розмаху, високою маневреністю та динамічністю військових завдань. Складний характер сучасних вимог вимагає від усіх підрозділів швидкого пересування на велику відстань за різних умов обстановки.

Виклад основного матеріалу. Під час воєнного стану кількість вантажів, які перевозяться для військових потреб, збільшується у рази. Спостерігається тенденція збільшення перевезення особового складу, зброї, техніки, продуктів харчування, обмундирування та боєприпасів. На сучасному етапі розвитку Збройних Сил України постає питання підвищення ефективності виконання завдань щодо безпеки та оборони. Розвиток тилу завжди здійснювався паралельно з розвитком військ і способів ведення війни, операції і бою. Нові види озброєння, бойової техніки, способи ведення бойових дій ставлять свої вимоги до тилового забезпечення, змушують виробляти більш сучасні форми організації тилу і способи тилового забезпечення. Автомобільна техніка залишається основним засобом, який забезпечує оперативну і тактичну рухомість військ, застосовується у всіх елементах порядків, є базою під монтаж комплексів озброєння і військової техніки та їх складовою і визначає бойову готовність військових частин і

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

з'єднань. В умовах ринкової економіки та з урахуванням досвіду проведення антитерористичної операції на сході України вважається за доцільне подальший розвиток логістики, логістичних систем. Ефективність роботи автомобільних підрозділів багато в чому залежить від продуманого й правильно спланованого їхнього використання. Основні принципи, що виявляють вплив на ефективність використання автомобільних підрозділів в операціях, зводяться до таких двох категорій: організаційного та технічного планування. Автомобільні частини і підрозділи оснащені сучасними транспортними засобами, що мають великий запас ходу до ремонту й по пальному, значну вантажність і високу прохідність, легкість керування, надійність і здатність працювати в будь-яких дорожньо - кліматичних умовах. Тому у зв'язку зі зростанням значного обсягу перевезень у сучасних умовах перед Збройними Силами України стоять серйозні завдання в галузі підвищення продуктивності роботи автомобільного транспорту і зниження собівартості перевезень. Одним із найбільш прогресивних методів організації перевезень є централізовані перевезення вантажів, що забезпечують: раціональне використання автомобільного транспорту; підвищення експлуатаційних і виробничих показників роботи автомобільного транспорту; скорочення термінів доставки вантажів військовим частинам, що обслуговуються; можливість широкого застосування пакетів і контейнерів; використання порожнього пробігу військової автомобільної техніки для перевезення в попутному напрямку вантажів інших військових частин гарнізонів; скорочення кількості особового складу й автомобільного транспорту, що залучаються для виконання військових автомобільних перевезень. Сутність централізованих перевезень полягає в тому, що автомобільний транспорт використовується за єдиним планом в інтересах усіх військових частин гарнізону. Організаторами централізованої доставки

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

видів матеріальних засобів є: 1) у видах ЗС України – начальники родів військ та служб у підпорядкованих об'єднаннях, з'єднаннях та військових частинах; 2) в об'єднанні – начальники родів військ та служб об'єднання з підпорядкованих їм складів до нижчих об'єднань, з'єднань і військових частин; 3) у з'єднанні – начальники родів військ та служб з'єднань з підпорядкованих їм складів до військових частин; 4) у гарнізоні – начальник тилу гарнізону.

При централізованих перевезеннях отримувачі вантажу звільняються від доставки вантажів своїми силами. У транспортному процесі беруть участь: відправник, військова частина, що виділяє автомобільний транспорт, і одержувач вантажу. Обов'язки між ними розподіляються наступним чином: навантаження вантажів на складах, базах здійснюється силами і засобами відправника вантажу; перевезення вантажів та їх експедирування здійснюються військовою частиною, що виділяє автомобільний транспорт; вивантаження вантажів здійснюється вантажоотримувачами. Експедирування вантажів включає наступні операції: прийом вантажів на складах вантажовідправника, супровід їх у процесі перевезень, здача вантажів вантажоотримувачу та оформлення всіх товаротransпортних документів. Експедитором може бути начальник автомобільної колони чи старший машини, а в окремих випадках – і водій автомобіля. Для планування та організації централізованого підвезення в гарнізоні (з'єднанні) створюється група керівництва централізованим підвезенням у складі: 1) старший начальник по службах тилу (заступник командира з'єднання з тилу); 2) заступник командира однієї з військових частин з тилу (начальник організаційно-планового відділу); 3) начальник військової інспекції з безпеки дорожнього руху; 4) один-два диспетчери. Планування централізованого підвезення вантажів у гарнізоні (з'єднанні) здійснюється на рік, місяць, а при

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

необхідності – на добу. Витяги з планів разом із графіками виділення автомобільного транспорту та експедиторів спрямовуються військовим частинам відповідно за 30 і 7 днів, добу до початку запланованого періоду перевезень. Заявки на централізоване підвезення вантажів на рік і місяць подаються в групу керівництва централізованим підвезенням відповідно за 60 і 10 днів до початку запланованого періоду і підписуються командиром військової частини чи начальником відповідної служби. Для забезпечення постійного диспетчерського керівництва і управління централізованим підвезенням в автотранспортну службу призначаються диспетчери з числа сержантів чи офіцерів, які здійснюють загальне планування і диспетчерське керівництво централізованим підвезенням. Управління централізованим підвезенням вантажів здійснюється згідно схеми диспетчерського зв'язку.

Висновки. Під час дії воєнного стану важливим є ефективне використання транспортних засобів, швидкість і вчасність доставки. Таким вимогам відповідають централізовані перевезення військових вантажів автомобільним транспортом - це такі перевезення (з транспортно-експедиційним обслуговуванням), які здійснюються під єдиним керівництвом автомобільним транспортом, як правило, автомобільних (матеріального, тилового забезпечення) частин та підрозділів від одного вантажовідправника усім вантажоодержувачам або одному вантажоодержувачу від усіх вантажовідправників. Перевагами централізованого вантажоперевезення є: раціональне використання автомобільного транспорту; високий рівень експлуатаційних та виробничих показників роботи автомобільного транспорту; широке впровадження пакетів та контейнерів; мінімальну кількість особового складу та автомобільного транспорту, відряджених для виконання військових автомобільних перевезень.

Література:

1. Меленчук В. М. Метод оцінки ризиків проєктів/програм/портфелів впровадження логістичних систем у автотранспортне господарство військових формувань. Збірник наукових праць Військової академії (м. Одеса). Технічні науки. 2016. Вип.1. С. 32-38. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zbnpva_2016_1_7.
2. Андрощук О. С. Модель оцінки ризиків проєктів та програм впровадження логістичних систем автотехнічного забезпечення військових формувань та правоохоронних органів. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Військові та технічні науки. 2015. № 2. С. 91-105. [Електронний ресурс]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnapv_vtn_2015_2_10
3. Особливості прогнозування подальшого розвитку автомобільної техніки Збройних Сил України / А. П. Поляков та ін. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Військові та технічні науки. 2013. № 2. С. 347-354.

ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та
науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

НАПРЯМ 7

Людина. екологія. безпека

СТАН ДОВКІЛЛЯ ЯК СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Бакума Л.В., викладач Тилігульського аграрного фахового коледжу

Стан екології в Україні по багатьом показникам є вкрай загрозливим, про що свідчать щоквартальні звіти Міністерства охорони навколишнього природного середовища України. Зокрема, лише за другий квартал 2021 року середні концентрації перевищували ГДК по пилу у 25 містах, оксиду вуглецю – в 14, діоксиду азоту – в 32, формальдегіду – в 40 містах, де проводились систематичні спостереження за забрудненням атмосферного повітря на стаціонарних постах, спостерігалось 11 випадків високого забруднення атмосферного повітря міст України, тобто значення максимально разової концентрації забруднюючої речовини дорівнювало або перевищувало 5 ГДК м.р. Ще гірша картина зі станом поверхневих вод. За даними вже згадуваного нами звіту більшість річкових басейнів України містять нітритний азот, амонійний азот і органічні речовини (за БСК5 і ХСК). Особливо високий вміст цих компонентів зафіксовано в басейнах Західного Бугу, Дунаю та Дніпра. Джерелом надходження даних компонентів до водойм є недостатньо очищені комунально-побутові стічні води та змиви з міських територій і сільгосугідь. Високий вміст заліза зафіксовано у басейнах Сяну, Західного Бугу, Дунаю, Дністра, Дніпра й Південного Бугу та у прибережних морських водах України. Високий вміст фосфатів у Кременчуцькому водосховищі при найменшій відносно них сумарній концентрації мінеральних форм азоту й найбільшому вмісті завислих речовин серед дніпровських водосховищ може свідчити про значне споживання мінерального азоту фітопланктоном [2].

Викликає занепокоєння науковців та екологів і екологічний стан земель в Україні. В першу чергу сільськогосподарське освоєння земель в країні перевищує екологічно обґрунтовані межі. В сільськогосподарському

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

господарстві використовуються різноманітні пестициди, що містять токсичні речовини і важкі метали, як то ртуть, мідь, залізо тощо, і які потрапляють врешті-решт до нашого столу не лише з продуктами харчування, а й як показують результати вищенаведеного дослідження води й з питною водою.

В цьому контексті актуальним є і використання в сільському господарстві генетично модифікованих рослин, з огляду їх впливу на здоров'я населення.

І лише стан радіаційного забруднення об'єктів навколишнього природного середовища за підсумками другого півріччя за даними Міністерства не змінився, що чомусь не викликає оптимізму, з огляду на аварію на Чорнобильській АЕС - наслідки якої ми будемо відчувати ще не одне десятиліття.

Отже, закономірним є той факт, що таке вкрай незадовільне антропогенне та техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в решті решт знищує саму людину. Вплив різноманітних шкідливих чинників забруднення навколишнього середовища, та їх поєднання значно порушують екологічну рівновагу в системі «людина – довкілля».

І в першу чергу в групі ризику перебувають діти, що пов'язано з незрілістю компенсаторно-пристосувальних та захисних механізмів дитячого організму до негативної дії екологічних чинників. Підтвердженням цьому є той факт, що у промислово розвинених регіонах нашої країни, в яких відмічається незадовільний стан довкілля, спостерігається погіршення демографічної ситуації та підвищення показників дитячої захворюваності. Україні доводиться переглядати стандарти у медицині. Віднедавна дуже недоношених дітей – близько кілограма - почали реєструвати і намагались врятувати, постійно збільшується кількість таких дітей.

Викликає занепокоєння фахівців і зростання рівня смертності населення України, за яким наша країна посідає перші місця в світі. Особливо це

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

стосується рівня смертності чоловіків. Тривалість життя в Україні у середньому становить близько 63 років. Фахівці відмічають, що для України характерні істотні розбіжності смертності населення, в залежності від регіону.

У відповідності до чого регіони країни можна об'єднати у три групи. До першої (з найсприятливішими показниками) належать Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області та м. Київ.

Друга група складається переважно з областей центральної частини України: Вінницької, Волинської, Житомирської, Запорізької, Київської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Черкаської. Сюди ж належить також Автономна Республіка Крим. Для другої групи характерні середні показники смертності та тривалості життя населення.

У більшості областей півдня і сходу України (третя група - Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Херсонська, Чернігівська області) параметри режиму смертності є вкрай несприятливими. Тут середня очікувана тривалість життя при народженні на 1,47 року нижча, ніж загалом в Україні; відмінності цього показника за статтю найвідчутніші; а частка тих, хто доживає до старості - найменша. Крім того, у 6 областях третьої групи, за винятком Дніпропетровської та Одеської, зберігається тенденція до зниження тривалості життя при народженні.

Саме тому в декларативних документах ВООЗ на особливу увагу заслуговують питання щодо створення таких умов навколишнього середовища, які б сприяли збереженню та зміцненню здоров'я людей, і саме на базі даного принципу має будуватися державна політика як в галузі охорони оточуючого середовища, так і регулювання демографічних процесів.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Реалізація даного підходу в Україні потребує здійснення значних перетворень в галузі управління цими процесами. З огляду на це Україні потрібна нова концепція розвитку екологічної політики. Варто зазначити, що відповідні кроки в цьому напрямку вже робляться Міністерством охорони навколишнього природного середовища України. Метою концепції національної екологічної політики є стабілізація і поліпшення екологічного стану території України.

Сучасна демографічна політика держави ґрунтується на Концепції сімейної політики України включає: створення оптимальних умов для сімейно-шлюбної орієнтації молоді; необхідність перегляду чинного законодавства відносно різних пільг матерям, тобто їх потрібно узгоджувати з реальною економічною ситуацією в країні; врахування не лише материнства і пов'язаних з ним проблем, але й батьківства як складової частини сімейного життя і повноцінного дитинства; вивчення труднощів спільного подолання виникаючих проблем [4], залишаючи при цьому поза увагою екологічні проблеми.

Акцент даної політики зміщено в бік збільшення виплат при народженні дитини, популяризація сімейних цінностей в ЗМІ, молодіжного кредитування тощо. Разом з тим, при цьому практично не враховуються екологічні чинники. Більше того, переважна більшість вищезазначених заходів носить хаотичний та безсистемний характер, а тому їх впровадження є малоефективним. Держава намагається здійснювати соціально-орієнтовану політику в галузі демографії, що є обґрунтованим лише частково, адже при реалізації такої політики зростає навантаження не лише на бюджет, а й на економіку країни, тим самим посилюючи навантаження на оточуюче середовище.

Таким чином виходить замкнуте коло з одного боку ми піднімаємо соціальні пільги для того, щоб про стимулювати народжуваність, з іншого нехтуємо екологічним чинником. При цьому ситуація лише погіршується.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Висновки. Таким чином, демографічна криза в Україні, яка спричинена цілою низкою соціальних, економічних, медичних чинників постійно загострюється ще й за рахунок екологічного чинника.

Важливим питанням сьогодення є створення регіональних програм, метою яких буде покращення здоров'я населення з екологічно небезпечних областей України. Розробка та прийняття за участю громади стратегічного плану екологічного розвитку регіону на засадах стимулювання впровадження природо-зберігаючих технологій; підвищення рівня екологічної культури громадськості; використання світового досвіду екологічного розвитку регіонів з урахуванням природно-географічних особливостей окремих регіонів України.

Для мінімізації порушень стану здоров'я населення внаслідок різних негативних екологічних чинників необхідно продовжувати не лише моніторинг їхнього здоров'я, але й поглиблене наукове вивчення цих біологічних ефектів, з метою своєчасної корекції існуючих профілактичних і реабілітаційних заходів. Зокрема на часі стимулювання розвитку нових напрямків в медицині, як то, клінічної екопаталогії та екологічної педіатрії.

Література:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. ; із змін., внесеними Законом України від 8 груд. 2004 р. № 2222- IV ; станом на 1 січ. 2006 р. Офіц. вид. Київ : М-во юстиції України, 2006. 124 с.
2. Стан довкілля в Україні. Інформаційно-аналітичний огляд за 2 квартал 2009 року. Міністерства охорони навколишнього природного середовища України
3. Гнатенко О.З. Екогенетичні аспекти паталогії людини, спричинені впливом шкідливих факторів зовнішнього середовища. *Безпека життєдіяльності*. 2008. № 5-6. С. 32-38.

4. Про концепцію державної сімейної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1999 року N 1063-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, N 46-47, ст.404.

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Білова Я.В., викладач Тилігульського аграрного фахового коледжу

Протягом останніх років, Європейські країни приділяють максимальну увагу охороні довкілля, забезпеченню сталого розвитку країн і регіонів, захисту інтересів майбутніх поколінь. Одним з головних принципів внутрішньої та зовнішньої політики України є забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, раціонального використання природних ресурсів та захисту навколишнього природного середовища від надмірного забруднення. Екологічна політика спрямована на розв'язання існуючих екологічних проблем та їх попередження, які можуть призвести до негативних екологічних, соціальних та економічних наслідків. Основними екологічними проблемами українського сьогодення є: забруднення атмосферного повітря, проблеми використання водних ресурсів, зміни клімату, деградація та забруднення ґрунтів, утворення та зберігання відходів, надмірна експлуатація надр, збереження біорізноманіття та ландшафтів.

На національному рівні наша держава здійснює провідну роль у системі забезпечення безпеки, а охорону навколишнього середовища визначає одним з ключових положень української політики національної безпеки. Вона створює розгалужену законодавчу базу і виконавчі органи, підтримує силові структури на рівні, необхідному для виконання покладених на них завдань, створення системи попередження негативних наслідків екологічних та техногенних

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

катастроф, забезпечує розвиток економіки, політично-соціальну стабільність, участь опозиційних партій, громадських організацій, незалежних експертів у діяльності відповідних державних структур, що забезпечують безпеку, та сталість розвитку суспільства України.

Державна система екологічної безпеки України – це поєднання всіх державних заходів (юридичних, економічних, технічних, гуманітарних, медичних, соціальних), спрямованих на підтримку рівноваги між її екосистемами та здійсненням на них як антропогенного так, і природного навантаження. Розвиток національної безпеки, з точки зору екологічної безпеки, що складається в нашій країні має залежати від величини ризику щодо можливості виникнення природних та техногенних катастроф, в також від виникнення негативних процесів, що відбуваються поступово, але можуть спричинити негативні наслідки. Тому ефективній стратегії екологічної безпеки України має відповідати такий варіант розвитку суспільства, при якому практично виключається ризик виникнення катастроф та мінімальні витрати природних ресурсів.

Закон України «Про національну безпеку України» свідчить, що національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Національні інтереси України – життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян. Крім того, державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій [4].

Незважаючи на важливість терміну екологічна безпека він не широко висвітлений у правових документах України. Визначення екологічної безпеки міститься у статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього середовища», згідно з якою екологічна безпека – це стан навколишнього середовища, при якому запобігається погіршення екологічної ситуації та виникнення небезпеки для здоров'я людини. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державноправових та інших заходів, а діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу, може бути припинена за рішенням суду [6].

Відповідно до думки В. Горбуліна та А. Качинського, з якою ми погоджуємося, екологічна безпека – це складова національної безпеки, яка забезпечує захищеність життєво важливих інтересів людини, суспільства, довкілля та держави від реальних або потенційних загроз, що створюються антропогенними чи природними чинниками стосовно навколишнього природного середовища та гарантується законодавчими актами держави [1]. Екологічна безпека є елементом системи національної безпеки. Одним з головних завдань екологічної безпеки є забезпечення життєдіяльності населення в створеному людиною безпечному та екологічно чистому світі. Екологічно чистий світ можливий лише за відсутності загроз природним об'єктам або за умови захисту об'єктів безпеки від цих загроз. Відповідно до думок багатьох вчених, екологічна безпека – створює механізми для запобігання деградації і оздоровлення навколишнього середовища, піклування

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

про здоров'я народу, формування соціально-правових та економічних умов, що виключали б завдання збитків навколишньому середовищу з боку інших країн світу, їх державних структур, підприємців та окремих громадян, підтримання такого стану природного середовища, що забезпечує нормальні умови життєдіяльності населення і суспільного відтворення; запобігання виникненню екологічної загрози; упередження погіршення екологічної рівноваги і виникнення небезпеки для здоров'я людини, суспільства, нації; виявлення джерел екологічного ризику з боку техногенних, економічних, соціальних, політичних структур і шляхів його запобігання; захист природно ресурсного і людського потенціалу держави [5].

Узагальнюючи все вище перераховане, можна визначити мету національної політики екологічної безпеки, а саме це стабілізація і поліпшення стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення, впровадження екологічно збалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Екологічна політика є головним критерієм в структурі екологічної безпеки України. Головним стратегічним документом щодо державної екологічної політики в Україні є «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Цим документом зазначається, що процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Основною метою державної екологічної політики є досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем [2].

Також, одним із стратегічних документів країни є – Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» [3], яка визначає має за мету впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. В даній стратегії розглядаються чотири основних вектори дій: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості. В рамках названих чотирьох векторів руху реалізується 62 реформи та програм розвитку держави. Для забезпечення екологічної безпеки найважливішими є наступні програми: «Програма енергоефективності», «Програма енергонезалежності», «Програма збереження навколишнього природного середовища» та «Реформа у сфері забезпечення безпечності та якості харчових продуктів». Проте, жодна з цих реформ та програм не включена в перелік пріоритетних. Наприклад, «Реформа правоохоронної системи» чи «Оновлення влади та антикорупційна реформа» віднесені до пріоритетних, але жодним чином не розглядають питання, що стосуються охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки держави.

До основних зовнішніх загроз екологічної безпеки України можна віднести, зокрема, парниковий ефект, глобальне потепління, а до внутрішніх загроз – надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру. Одним із джерел внутрішніх та зовнішніх загроз є невирішена проблема скупчення відходів та несанкціонованих звалищ. В умовах повної екологічної невизначеності, в якій опинилася Україна, а саме в умовах недотримання прав людини на екологічну безпеку та безпечне довкілля, гарантовані Конституцією України, необхідним є створення оновленої бази для створення ефективної системи екологічної безпеки, що має стати пріоритетом напрямом юридичної

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

науки. Подолання існуючих нових екологічних загроз і вдосконалення системи державного управління в цій сфері є важливим завданням нашої держави.

Література:

1. Горбулін В. П. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. К. : ДП «НВЦ «Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
2. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України. Стратегія від 28.02.2019 № 2697-VIII. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>
4. Про національну безпеку України [Електронний ресурс]: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
5. Якібчу О. В. Особливості екологічної безпеки України в системі національної безпеки. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. С. 100–104.
6. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. Дата оновлення: 01.01.2021. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 09.03.2021).

СУЧАСНІ ЗАРУБІЖНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Марущак П.Д., викладач ВСП «Ніжинського фахового коледжу НУБіП України»

Анотація. У статті розглядається передовий досвід застосування мобільних пристроїв, оздоровчих програм щодо підвищення фізичної активності студентської молоді. Так вивчено сучасні технології Європейського Союзу, США, Австралії, Румунії та Польщі. За кордоном розробляються елементи гейміфікації на заняттях з фізичної культури, використовуються мобільні програми для контролю рухів та стимулювання до занять; вивчаються програми оздоровчої ходьби. Крім того, дослідники спостерігають взаємозв'язок між витратами на спорт та рівнем фізичної активності населення. У виборі фізичної активності віддають перевагу: велосипедні прогулянки, тренажерний зал, командні види спорту, плавання, фітнес. Дівчата окремо відзначили значущість персонального тренера, «EMS» тренування, заняття у відкритому тренажерному залі. Юнаки віддали перевагу коротким функціональним тренуванням по 15-30 хвилин, індивідуальним тренуванням, заняттям у відкритому тренажерному залі, велопогулянкам.

Вступ. Проблема низького рівня рухів не викликає сумніву, що підтверджується численними даними, результатами міжнародного опитувальника з фізичної активності (IPAQ) [1,2,3]. Багато студентів не реалізують фізіологічну норму кроків на добу, мають прикордонну зону ЧСС, жирового компонента тіла та низький рівень життєвої ємності легень. Наприклад, у РЕУ ім. Г.В. Плеханова завдяки активному позиціонуванню норми рухів на добу та контролю за допомогою мобільних додатків вдалося

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

збільшити кількість кроків від 5250 до 8062 кроків на добу, при цьому норма кроків так і не досягла параметрів норми (10 тисяч кроків на добу).

При цьому студентська молодь готова виконувати короткі тренування, доступні на смартфонах, контролювати свою рухову активність за допомогою мобільних додатків, користуватися онлайн-калькуляторами, отримувати науково-обґрунтовану лаконічну інформацію щодо зміцнення стану здоров'я, підвищення морфофункціональних показників, вивчати онлайн-курси, виконувати відео заняття. Для цього необхідно вивчити передовий зарубіжний досвід та створити свій цифровий освітній контент.

Виклад основного матеріалу. Перший приклад розглянемо на прикладі Польщі (2020 рік), так дослідження показало, що студенти декларують вищий рівень фізичної активності порівняно з діяльністю, що реально виконується. Для визначення рівня фізичної активності використовували міжнародний опитувальник фізичної активності (IPAQ) та тривісний акселерометр «ActiGraph GT3X» для реєстрації параметрів фізичної активності та кількості витрат енергії. У дослідженні взяли участь 118 студентів факультету фізичного виховання віком $22,6 \pm 1,9$ років. В результаті анкетування студенти заявляють вищий рівень рухів, що відрізняється на 17% від фактичного. У цьому дівчата більше завищують рівень рухів, порівняно з юнаками [1].

Далі розглянемо розвиток «неформального спорту», «неформальної участі» у спортивній та рекреаційній діяльності (Австралія, 2021 рік), така діяльність не пов'язана з формальними клубами, традиційними змаганнями чи представницькими спортивними структурами, часто такі заходи організовуються через соціальні мережі. «Неформальна участь», у тому числі це паркур, катання на ковзанах, велопрогулянки, квести, тренажерний зал, змагання з бігу, застосовуючи мобільні програми, волонтерський рух,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

організація вболівальників на змагання, заняття у парках, використовуючи GIF комплекси [4].

Американські вчені в 2019 році запропонували класифікувати рівень рухової активності населення, використовуючи мобільний додаток, так щоденна діяльність <5000 кроків на день – «сидяча робота», 7500-9999 кроків/день – «кілька активна робота», 10-12 тисяч - «активний спосіб життя» та понад 12,5 тисяч – «дуже активний спосіб життя» [3].

Зарубіжні фахівці виявили взаємозв'язок між витратами на спорт та рівнем фізичної активності населення. Так витрати на одного шведа на рік становили 256 євро, у Фінляндії – 215, у Нідерландах – 200 євро (2017 рік). Найнижчі витрати у Болгарії – 15,6 євро, Словаччини – 23,3, Румунії – 24,9 євро. Найвищі показники рухової активності ЄС у Фінляндії, Швеції, Ірландії. Найнижчі показники здоров'я та рухової активності у Польщі, Болгарії, Угорщині, Литві. Витрати на спорт, це надання спортивних та рекреаційних послуг, управління у справах спорту та відпочинку, нагляд та регулювання спортивних споруд, гранти та кредити для спортивних команд та гравців та інші.

Наступний приклад, це приклад використання мобільних додатків (Польща, 2020 рік), так виявлено високий інтерес молоді до мобільних додатків як підтримки фізичної активності. У дослідженні взяли участь 193 респонденти Ченстоховського технологічного університету у віці 21-24 роки позитивно відзначили мобільні технології та програми, а також висловили побажання займатися з персональним тренером у спортивному залі. Молоді люди відзначили, що воліють велосипедні прогулянки (103 чол.), тренажерний зал – (87 чол.), командні види спорту обрали – (52 чол.), плавання – (50 чол.), фітнес – (49 студентів). Дівчата окремо відзначили значущість персонального тренера, «EMS» тренування за допомогою електричних імпульсів), заняття у відкритому тренажерному залі. Юнаки віддали перевагу коротким функціональним

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

тренуванням по 15-30 хвилин, індивідуальним тренуванням, заняттям у відкритому тренажерному залі, велопрогулянкам. Практично всі респонденти використовують мобільні додатки для контролю рухової активності та беруть участь у неформальній організації спорту, що анонсується у соціальних мережах [5].

Наступний приклад з Румунії – це вивчення впливу восьми тижневої програми ходьби на ожиріння організму студентів, їх рівня глюкози та ліпідного профілю. Досліджувані були поділені на 3 групи, перша з них (контрольна) не брала участі у ходьбі [2]. Друга група (експериментальна) займалася ходьбою 2-3 рази на тиждень із низьким рівнем відвідуваності. Третя група (експериментальна) відрізнялася високим та середнім рівнем відвідуваності занять ходьбою 4-5 разів на тиждень. В результаті 8-тижневої програми істотних змін у рівні ожиріння та рівня глюкози досягти не вдалося. Разом з тим слід зазначити, що в КГ (що не займаються) виявлено значне збільшення загального холестерину від $150,1 \pm 46,6$ до $181,8 \pm 33,2$ мг/дл, та холестерину ЛПНГ від $91,6 \pm 30$ до $117,2 \pm 40,9$ мг/дл. У третій групі з високою відвідуваністю занять не виявлено суттєвих змін, проте програма ходьби мала захисну дію на ліпідний профіль [2].

Наступний приклад застосування мобільних пристроїв, елементів гейміфікації на заняттях з фізичної культури (Румунія, 2020 рік). Інноваційний досвід отримав назву «M-Urban Orientation» і був проведений спортивного орієнтування у вигляді переміщень у міському середовищі з використанням мобільних додатків «Мої карти», «Runtastic». У додатку «Мої карти» студенти отримували картку, скануючи QR-коди, вони знаходили контрольні пункти та робили фото цих пунктів. Додаток «Runtastic» показував витрачені калорії, пройдено відстань, швидкість, витрачені калорії. У рамках спортивного орієнтування можна було використати один смартфон на двох учнів. Внаслідок

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

чого вдалося підвищити інтерес до занять, здійснити низькоінтенсивну рухову активність, збільшити обсяг рухів, знайти підхід у контролі маси тіла учнів. Дослідження показало гейміфікацію як симбіотичний зв'язок технологій та ФК [3].

Висновки. За кордоном активно розробляються та впроваджуються різні формати рухової активності, включаючи «неформальний спорт», спортивне орієнтування, короткі функціональні тренування, де сучасні технології тісно пов'язані з фізичною культурою та спортом. У виборі фізичної активності віддають перевагу: велосипедні прогулянки, тренажерний зал, командні види спорту, плавання, фітнес. Дівчата окремо відзначили значущість персонального тренера, «EMS» тренування, заняття у відкритому тренажерному залі. Юнаки віддали перевагу коротким функціональним тренуванням по 15-30 хвилин, індивідуальним тренуванням, заняттям у відкритому тренажерному залі, велопогулянкам. Публікації зарубіжних фахівців також показують, що студенти дещо завищують декларований рівень фізичної активності із реальною. Слід наголосити, що в сучасних учнів яскраво проявляється схильність до застосування цифрових технологій у контролі фізичного стану, у проведенні рекреаційних та спортивних занять, в організації «неформального спорту».

Література:

1. Cholewa, J., Wąsik J., Góra T. Declared and actual students' physical activity. *Physical Education of Students*. 2020. Vol. 24, No. 3. pp. 135-140.
2. Effects of eight-week walking program on adiposity, glycemia and lipid profile of university students and staff / Everton Gonçalves Macedo, Yuri Da Silva Teixeira, Ingrid Farias Fernandes Ribeiro Da Silva, Marcus Vinicius Nunes Batista, Kelly Maria Barros De Alencar, Antônio Coutinho Neto, Aldrin De Sousa Pinheiro,

Daniel Delani та Tatiane Gomes Teixeira. *Journal of Physical Education*, 2020. Vol. 20 (5). Art. 403. pp. 2967 - 2975.

3. Lizandra J., Valverde-Esteve T., García-Massó X. Використання мобільних пристроїв як практика фізичної діяльності в фізичній освіті особистості: освіта в вищій освіті. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol.20 (6). Art 489. pp. 3629 – 3634.

4. O'Connor J., Penney D. Інформаційний спорт і curriculum майбутніх: Наукові дослідження пізнання, шкіл і подробиць для визнання і можливостей для фізичної освіти. *European Physical Education Review*. 2021. Vol. 27(1). pp. 3-26.

5. Widawska-Stanisiz A. Використання сучасних технологій як інструмент для підтримки фізичних дій, - пов'язаних з людиною, що відповіли. *Journal of Physical Education and Sport*. 2020. Vol. 20 (Supplement issue 5). Art. 408. - pp. 3002-3009.

ТРИВОЖНІСТЬ, ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Савченко І.Є., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті йдеться мова про такі емоції як страх та тривога, причини їх виникнення та способи самопомоги при тривожності та стресах.

Ключові слова: емоція, стрес, страх, тривога.

Насамперед, варто зазначити, що є дві схожі емоції, які часто плутають – тривога і страх. Але вони суттєво різняться. Страх – це те, що ми відчуваємо прямо зараз як реакцію на події, що відбуваються, тоді як тривога стосується подій у минулому чи майбутньому, які ми переносимо на нинішній момент.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Наприклад, якщо ви зустріли в лісі ведмедя, то відчуваєте реальну небезпеку тут і зараз, – це страх. А якщо ви зібралися до лісу за ягодами, але думаєте про те, що можете зустріти ведмедя, і це псує вам настрій – це тривога.

Ми звикли говорити, що страх, злість, тривога тощо – негативні емоції, щось погане. Проте насправді, це нормальні почуття, вони важливі та корисні для людини, як і будь-які інші. Аж до того моменту, коли людина повністю занурюється в цю тривогу, їй стає складно перемикатися з думок про минуле чи майбутнє на нинішній момент, коли вона перестає помічати, що насправді перебуває в безпечному місці й жодної загрози немає. Так виникає тривожність.

Поступово тривога починає контролювати наше життя настільки, що ми не можемо самотужки з нею впоратися. Людина перебуває в стані тривожності й начебто хотіла би позбутися цього відчуття, починає з ним боротися. А отже – ще більше тривожитися.

Проте ще раз підкреслю: тривога – емоція, властива всім людям без винятку, незалежно від професії, матеріального стану, статі, віку. Тож із тривогою треба не боротися, а «знаходити спільну мову», щоби вона не заважала активному життю.

– Як можна «домовитися» зі своєю тривожністю?

Наприклад, тривожність можна спрямувати у творчий напрям. Якщо вас тривожить певна ситуація, уявіть, що ви вже перебуваєте в ній, та розробіть план дій.

Наприклад, з початком пандемії ми всі відчували тривожність. Натомість нині маємо чіткий план дій – звернутися до сімейного лікаря, зробити аналізи, контролювати дихання. Ми вже знаємо, що є друзі, які допоможуть, волонтери, що вже майже у всіх лабораторіях роблять швидко тести.

Тривога – це маркер: може бути якась небезпека, але я маю час до неї підготуватися або маю можливість зовсім її уникнути. Тоді тривога спадає.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

– Як визначити, чи «здорова» в людини тривожність, чи вже варто звертатися по допомогу?

Треба поставити собі запитання: чи моя головна проблема в житті – відчуття тривоги та страху? Якщо відповідь позитивна, це означає, що в 99% таких випадків людина однозначно потребує допомоги спеціаліста, а іноді й не одного.

Тривога може спричинювати фізіологічний відгук організму – тремор кінцівок, дрижання голосу, прискорене серцебиття, кидання в піт, озноб тощо. Якщо ми тривожимося постійно й безконтрольно, організм починає працювати неправильно, що може призвести до серйозних порушень здоров'я.

Змінюється якість життя, може порушуватися сон (безсоння чи постійний брак сил) та харчування (людина безконтрольно споживає їжу чи перестає їсти взагалі). Падає імунітет, ми починаємо постійно чимось хворіти. Наслідки для організму можуть бути різними, до того ж не завжди ми співвідносимо їх із внутрішнім рівнем тривожності.

Тож коли ми «ловимо себе» на відчутті тривоги, страху та й узагалі будь-яких емоцій, варто відслідковувати свої фізіологічні реакції на них. Спочатку це може бути складно, але з часом людина почне помічати такі прояви швидше, а отже – відчувати момент, коли треба заглибитися в себе, зрозуміти свої відчуття, докопатися до причини та швидко зреагувати.

Якщо ми говоримо не про клінічні випадки, а про побутові ситуації – як скласти іспити, поговорити з керівництвом, вирішити питання, домовитися тощо, то, аби зняти напруження, потрібно повернути себе в момент «тут і зараз».

Нагадаю, тривога – це проживання минулого чи майбутнього, тож варто зробити кілька вправ, і рівень тривоги знизиться.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Можна встати або присісти. Розкрити долоні й покласти їх на коліна (якщо ми сидимо) або просто опустити (якщо стоїмо). Поставити ноги треба так, щоби ступні повністю стояли на підлозі, не схрещувалися.

У цьому положенні потрібно зануритися у свої тактильні відчуття, «пройтися» внутрішнім поглядом по всьому тілу – від маківки до п'яток. Що я відчуваю прямо зараз? Протяг куйовдить волосся на маківці, очі трішки втомлені (чи, може, очі заплющені, і ви відчуваєте лоскіт вій на щоках), зуби зціплені, шия напружена, серце б'ється пришвидшено. Можна відчути дотик до повітря або ноги, відчути, як біжить кров пальцями, холодні вони чи теплі тощо.

Щоби повернутися в теперішній момент, можна сфокусувати увагу на предметах, які вас оточують, й описати їх. Ось це – ноутбук, він чорний, має гладку поверхню. Можна описувати текстури, запахи, смаки – будь-що.

Можна обійняти себе руками або загорнутися в плед, визначивши так межі свого тіла та вповні відчуваючи їх. У такий спосіб ми наче створюємо для себе кокон безпеки: я тут і зараз, тут немає загрози.

Виконуючи ці вправи, важливо пильнувати за диханням. Коли людина перебуває в стані тривожності, її дихання може бути як поверхневим (наче затримую повітря й не дихаю в повному обсязі), так і прискореним. Тому можна зробити ще кілька вправ на відновлення продуктивного дихання – глибоко вдихнути, затримати дихання на кілька секунд, а потім повільно видихнути так, щоби видих тривав приблизно вдвічі довше за вдих.

Є й різноманітні психологічні вправи. Наприклад, подивитися на двері приміщення, у якому ви перебуваєте, і сказати: «Дивись, вихід є!». Або використати будь-яку фразу, яка допомагає вам підтримати стан позитиву.

І ще важливо не соромитися просити про допомогу. Не тоді, коли стан тривожності визначає все ваше життя, а тоді, коли вам некомфортно лишатися

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

наодинці зі своїми думками. Говоріть, якщо відчуваєте в цьому потребу, іноді – аби впоратися з тривожністю, достатньо того, щоби вас хтось просто вислухав.

Література:

1. Осадько О. Страх тривоги: специфіка психологічної допомоги. *Психолог*. 2004. № 13. С.9 - 12.
2. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія : навчально – методичний посібник. Суми: ВТД «Універсальна книга», 2005. 220 с.
3. Прихожан А. М. Причини, профілактика і подолання тривожності. *Психологічна наука і освіта*. 1998. № 2. С. 11 - 17.
4. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
6. Електронний ресурс. URL:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspl/2010_10/120-128.pdf

**МЕТОДИКА ПОДОЛАННЯ ДЕФІЦИТУ ФІЗИЧНИХ НАВАНТАЖЕНЬ В
УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Стрикун М.В., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Вступ. Сьогодення диктує нові виклики, паралельно ковідним обмеженням прийшла повномасштабна російська агресія, що переросла в глобальну війну проти українського народу. Вчорашні мирні населені пункти перетворились на повноцінні поля бою. Спільними зусиллями Збройних Сил України, територіальної оборони, добровольчих об'єднань, волонтерами та діями мирних мешканців вдалось зупини наступ противника, давши потужну відсіч, яка змусила противника понести значні втрати і відступити. Вдалось

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

частково відновити навчальний процес на територіях областей, що були в окупації та в місцях ведення бойових дій.

Незважаючи на витіснення окупантів за межі Чернігівської області, загроза ракетних ударів по установах критичної інфраструктури та навчальних закладах не зникла. Періодично відносно мирне життя сколихує сигнал сирени, сповіщаючи про можливі повітряні загрози. За таких умов, відновлювати очний навчальний процес не можливо, оскільки існує загроза безпеці життя дітей та освітян.

Альтернативною аудиторній роботі стає дистанційне навчання. Обмежений простір, прив'язка до місця за комп'ютером, або іншим гаджетом змушує здобувачів освіти вести малорухливий, сидячий спосіб життя, при цьому рівень розумового навантаження та психічного напруження збільшується. Все це може призвести до низки функціональних порушень організму, зокрема фізична активність впливає на багато факторів: серце, судини, дихання, імунітет, хвороби хребта, а зміцнення імунної системи наразі особливо важливо.

Постійне перебування перед монітором та пасивний спосіб життя можуть стати фактором ризику для певних захворювань та порушень в роботі організму: занепокоєння, депресія, серцево-судинні захворювання, високий кров'яний тиск, ожиріння .

Для уникнення появи негативних відхилень здоров'я під час дистанційного навчання, необхідно приділити значну увагу фізичному розвитку організму молоді, сконцентруватись на системному дозуванні розумової та фізичної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Перехід на віддалену форму навчання має низку незручностей: неможливість проведення занять в спортивному залі, тренування і відвідування спортклубів, неможливість контролювати виконання

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

вправ і навантажень студентів під час онлайн-занять. Загалом освітній простір скорочується до масштабів помешкання. Такі обставини підштовхують до об'єднання ролі тренера та спортсмена в одній особі студента і акумулюють зосередження на індивідуальній самопідготовці.

Щоб унеможливити появу додаткових стресів зміною звичного режиму життя, бажано створити в домашньому середовищі такі умови, які б за фізичним навантаженням мало чим відрізнялися від повноцінного способу буття, імітували основну масу рухів які студенти виконують в ранковий, обідній, та вечірній час.

Як показала практика дистанційного навчання, значна частина студентства майже не отримує ніяких ранкових фізичних навантажень, більшість обмежує навчальне середовище ліжком-столом. Фаза ранкового силового підйому нівелюється та переходить у стадію обідньої сонливості і завершується вечірнім виснаженням. До того ж переважна маса молоді не виконує ранкову зарядку.

Щоб мінімізувати процеси «згасання» доцільно ранкове пробудження розпочинати з невимушеного проходження кімнатою. Якщо її периметр не дозволяє використати абсолютну площу, маршрут руху необхідно скорегувати лінійним рухом від одного її краю до іншого. Під час ходьби варто нарощувати темп, а діапазон виконання вправи співставити по термінах, з часом затраченим на прихід до навчального закладу. Паралельно цьому проводити ранкове провітрювання кімнати, що забезпечить приплив кисню до головного мозку який активує інтелектуальну діяльність особистості.

В періодах між заняттями необхідно зосередитись на тонусній розминці найбільш навантажених ділянок тіла в сидячому положенні, зокрема зони шиї, спини, поясу. Для цього варто виокремити вправу за якої студент знаходиться в вертикальному положенні, ноги на ширині плечей, руки вільно до низу, під час

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

нахилу вперед не згинаючи ніг по черзі перехресним рухом необхідно дістатись кінчиками пальців правої руки – носочки лівої ноги і навпаки, лівої руки – носочки правої ноги. Саме 4-5 підходів по 5-8 повторювань такої комплексної вправи дозволять розігнати застоюну кров організмом, задіяти максимальну кількість навантажених ділянок тіла, способом легкої розминки відновити їх тонусність. Заряд вправи збадьорить на наступну годину інтелектуальної роботи, а її незначна тривалість дозволить половину перерви виділити на підготовку до наступного заняття.

Чергову перерву між парами можливо використати на виконання вправи аеробічного характеру: тіло в вертикальному положенні, ноги на ширині плечей, руки випрямлені перед собою. Початок вправи відбувається підняттям правого коліна до ліктя лівої руки, згодом лівого коліна до правого ліктя. Все це поєднується активною ходьбою по кімнаті. Перевага вищезазначених вправ базується на їх простоті, комплексності, відсутністю значних силових навантажень, що унеможлиблюють надрид м'язів з подальшим синдром відтермінованого м'язового болю. Не вимушеність і легкість зазначених вправ дозволять застосовувати їх протягом тривалого періоду карантину, а в поєднанні з музичним супроводом наповнить їх ритмічністю.

Крім профілактичних задіювань найбільш навантажених ділянок тіла, шляхом фізичних вправ, варто приділити увагу догляду за головою та очима. Для цього слід поєднати необхідне з корисним, виконати 5-7 повторювань зміщення головою від лівого плеча до правого і навпаки, при цьому тримати підборіддя не нахилиючи, погляд сконцентрувати в одній точці перед собою. Продовжуючи виконати 5-7 глибинних нахилів головою вперед-назад, замикаючи вправу рухом головою по колу за годинниковою стрілкою і назад. В завершенні необхідно способом мануальної терапії розім'яти ділянки навколо очей, виска, вух та шиї. Час виконання вправи не більше 7 хвилин.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Опісля закінчення онлайн занять через гаджет або комп'ютер, приділити аналогічну затраченому на дорогу з навчального закладу до дому час, на проходження вільною ходьбою помешканням з періодичним струшуванням рук, що дозволить полегшити їх скованість від роботи за столом.

Висновки. Таким чином, в умовах обмежено рухливого, ізольованого освітнього середовища, виконання декількох загальнодоступних, комплексних, низько навантажених вправ, дозволить превентивно підтримувати в тонусі організм молоді, сприяти його всебічному фізичному та інтелектуальному розвитку, та компенсувати дефіцит рухливості на період дистанційного навчання.

Література:

1. Електронний ресурс. URL : <https://www.kname.edu.ua/index.php/4243-фізичне-виховання-дистанційне-навчання>
2. Електронний ресурс. URL : <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/34576>
3. Електронний ресурс. URL : <http://sport.pnpu.edu.ua/index.php/3033/>
4. Електронний ресурс. URL : http://journals.urau.ua/frir_journal/article/view/209415

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ РІЧКИ ДНІПРО ТА ЙОГО ВОДОСХОВИЩ

Фурсов І.С., викладач ВСП «Хорольський агропромисловий фаховий коледж ПДАУ»

Анотація. Дніпро відіграє важливу роль в усіх аспектах українського буття – від культурного і символічного до економічного та транспортного. На берегах Дніпра та його приток проживають майже 60% населення України, та

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

розташовані найбільші економічні центри, такі, як Київ, Дніпро, Запоріжжя. Дніпро дає 80% водних ресурсів для господарства країни, забезпечує водою дві третини території України, у тому числі 50 великих міст та промислових центрів, близько 10 тисяч підприємств, 50 великих зрошувальних систем і 4 атомні станції, є головним джерелом питної та промислової води. Метою даної статті є привернення уваги до проблем забруднення Дніпра та шляхів їх вирішення.

Враховуючи життєво важливе значення Дніпра для десятків мільйонів українців, особливо гострою стає проблема збереження довкілля ріки та її чистоти. І, на жаль, на всіх рівнях – від громадських організацій до державних органів влади – звучать лише попередження про неминучу катастрофу.

За даними моніторингу стану басейну Дніпра, проведеного Державною рахунковою палатою України, стан річкових вод, м'яко кажучи, залишає бажати кращого.

Сільське господарство використовує надмірні кількості отрутохімікатів та мінеральних добрив і це негативно позначається на стані води. «У поверхневих водах річкового басейну Дніпра виявлено 161 забруднювач, зокрема, гербіцид атразин, метали кадмій і нікель. Останні проведені дослідження виявили значні перевищення вмісту синтетичних речовин: сільськогосподарських отрутохімікатів, фармацевтичних препаратів та речовин, які використовуються у парфумерії, – синтетичного мускусу, важких металів: цинку та міді, а також ртуті», – зазначається у звіті.

У верхній течії, в районі Києва, рівень забрудненості вод є нижчим, через природний рух води та значний приток чистих вод з Десни. Втім, забруднення значно зростає в нижній течії.

Іронічно, що попри порівняно кращий стан дніпровської води у Києві, одним з головних забруднювачів річки стічними водами є підприємства

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

«Київводоканал». Зокрема, за даними перевірки Державної екологічної інспекції Столичного округу, були виявлені численні порушення екологічного законодавства на об'єктах «Київводоканалу». Збитки державі були оцінені у 16,3 мільйона гривень.

Іншою серйозною проблемою екології Дніпра є порушена природна екосистема та «цвітіння» води у водосховищах.

«Цвітіння» Дніпра є наслідком процесу розмноження низки видів синьо-зелених водоростей, або ж ціанобактерій. Як наслідок, ми спостерігаємо біологічне забруднення води. У ній з'являються токсичні сполуки та велика кількість органіки, що своєю чергою створює живильне середовище для бактерій, в тому числі й небезпечних патогенних. Крім того, виникає дефіцит кисню у воді, що стає причиною смерті риби та інших водних жителів. Вода зазвичай набуває затхлого неприємного запаху.

Попри те, що «цвітіння» мілких водойм у період літньої спеки є природним явищем, у випадку Дніпра явище набуває критичного масштабу саме через людську діяльність. Зокрема, активне використання синтетичних миючих засобів з вмістом фосфатів.

Для водоростей фосфати є добривами, і їх значний вміст у стічних водах створює живильне середовище для росту. Крім того, у Дніпровських водосховищах зберігається стояча вода з незначною глибиною, що дозволяє їй добре прогріватися та додатково стимулювати ріст водоростей.

Як наслідок, заборона використання миючих засобів із вмістом фосфатів, є наразі життєво необхідним для збереження Дніпра. Допоки цього не буде зроблено, фактично кожна пральна машина є забруднювачем ріки.

Ще одним негативним аспектом є неможливість використовувати рекреаційний потенціал Дніпра через «цвітіння». Значна кількість пляжів у липні-серпні закрыта саме з цієї причини.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Дніпро несе свої води та значну кількість отриманих забруднень в Чорне море. А це означає не тільки негативний вплив на екосистему моря, а й зменшення туристичного потенціалу нашої країни.

Забруднення Дніпра та інших водойм відображається на економіці країни в цілому і дуже б'є по здоров'ю усього населення. Вода з під крана практично скрізь не відповідає стандарту «вода питна». І це не тільки через зношеність інфраструктури, а й через забруднення усіх вод, зокрема і підземних.

Як вирішувати проблему? Варіанти, як запобігти забрудненості Дніпра вчені, громадські активісти та представники профільних органів влади повторюють з року в рік. Серед них - законодавче регулювання, запровадження комплексних і тривалих програм, посилення відповідальності.

Голова Державної екологічної інспекції України Андрій Мальований окреслив наступні кроки, які допоможуть змінити ситуацію на краще:

- Необхідна комплексна програма санації Дніпра, до якої будуть долучені центральні та місцеві органи влади, громадський сектор і наші міжнародні партнери.
- Потрібно суттєво підвищувати штрафи за забруднення водойм. Особливо це стосується великих підприємств, які сьогодні є головними забруднювачами.
- Забезпечити навколо водних об'єктів Дніпра оптимальне поєднання лісових насаджень та лук, припинити там незаконні будівництва.
- Посилити державний нагляд і контроль за скидами з підприємств і дотриманням режиму господарювання у водоохоронних зонах.
- На законодавчому рівні обмежити використання фосфатів в товарах побутової хімії, які масово потрапляють до Дніпра, а також розпочати модернізацію очисних споруд за передовими світовими технологіями.

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

Проте нема готового рецепту з виправлення ситуації. Стан Дніпра – це результат комплексу унікальних проблем, які не можна вирішити просто взявши за приклад відновлення будь-якої іншої річки. Нам слід взяти на озброєння технологічні рішення передових країн, проте вирішення нам потрібно знайти самим.

3 липня в Україні відзначають день Дніпра – ріки, на берегах якої зародилася українська державність, розташовані найбільші міста країни та проживають десятки мільйонів українців.

Великою проблемою річки є каскад водосховищ, а точніше їх стан. Саме в районі водосховищ вода найбільше прогривається і «цвіте», також водосховища перешкоджають міграції риби, спричиняють заболочення прилеглих територій, руйнування берегів, проте найбільшою загрозою водосховищ є можлива руйнація дамб, які дуже давні і не підтримуються в належному стані.

Розглянемо деякі проблеми водосховищ детальніше

Виникнення мілководь. Із побудуванням водосховищ значно збільшуються зона мілководдя, які можуть займати від 5 до 39% площі водосховищ. Від 5 до 32% мілководдя займають зарості вищої водної і наземної рослинності. Ці зони характеризуються уповільненими течіями, зниженням турбулентного перемішування, більшим прогриванням.

Все це інтенсифікує гідробіологічні процеси й біологічна продуктивність на мілководді значно вища ніж у пелагіалі, і це спричиняє інтенсивне відкладення на дно органічної маси відмерлих рослин, заїлення, зменшення глибини й перехід цих ділянок у болото; а розклад органічних речовин призводить до «заморності» цих ділянок.

Руйнування берегів

За останні 35 років у водосховища надійшло більш 337 м куб продуктів руйнування берегів. При створенні водосховищ порушується динамічна

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

рівновага й починається переформування берегів - розмив, оповзання або акумуляція відкладів.

Важливий фактор - переміщення наносів вздовж берега. Швидкість і розміри переробки берегів різко зростають на тих ділянках, де продукти розмиву уносяться вздовж береговою течією.

В цілому по мірі збільшення віку водосховищ переформування берегів зменшується, утворюється стійкий профіль берега. Однак зміна водогосподарських функцій і режиму водосховища може знову викликати переформування берегів.

Підтоплення земель

При створенні водосховищ змінюється режим, а іноді й загальний напрямок руху підземних вод, виникають нові водоносні горизонти, які до підпору були сухими. У зонах водосховищ відбуваються процеси підтоплення та затоплення земель. На незахищених масивах у зонах впливу водосховищ Дніпра площі підтоплених земель становлять 90 тис. га, а на незахищеному мілководді - близько 133 тис. га. З цими процесами пов'язані такі явища як трансформація земель, деградація рослинного і тваринного світу, замулення та заболочення, ефтрофікація водойм.

При наповненні водосховища вода просочується в ґрунт берегу й ложа, якщо цьому не заважає характер підстилаючих порід. Виникаючі втрати води можуть бути тимчасовими (до повного насичення порід) або ж постійними.

У зоні періодичного затоплення формуються болотні й торф'яно-глеєві ґрунти із високим ступенем заторфованості й великим вмістом закисних форм заліза.

У зоні підтоплення ґрунтові води підходять близько до поверхні, тут ступінь зволоження ґрунтів визначається не лише глибиною залягання

грунтових вод, але й величиною їх капілярного підйому, яка в залежності від механічного складу ґрунтів може коливатись від 0,5-1,0 до 6,0 м.

Література:

1. Вишневецький В. І. Ріка Дніпро. Київ : Інтерпрес ЛТД, 2011. 384 с
2. Осадчий В. І. Ресурси та якість поверхневих вод України в умовах антропогенного навантаження та кліматичних змін. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 8. С. 29–46.

МЕНТАЛЬНИЙ ФІТНЕС ЯК ОДИН ІЗ СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ ОЗДОРОВЧОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Чередник С.А., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. У статті відображено сучасний напрям оздоровчої фізичної культури, що сприяє поліпшенню не лише фізичного, а й психічного здоров'я, також є одним з найбезпечніших видів тренувань.

Вступ. Розвиток сучасної цивілізації супроводжується дією різноманітних факторів соціально-економічного, політичного, особистого характеру, що викликають великі психічні навантаження і негативно впливають на стан здоров'я людини. Основним джерелом збереження здоров'я є сама людина, оскільки стан здоров'я на 60% формується способом життя і лише на 40% визначається умовами життєдіяльності, факторами спадковості та втручання медицини. Для збереження і зміцнення здоров'я потрібно цілеспрямовано працювати над собою. Досвід фізкультурно-оздоровчої роботи з населенням показує, що найбільш популярним є заняття різними видами фітнесу.

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

Виклад основного матеріалу. Фітнес- пристосованість, здатність до витривалості, бути в гарній формі) - це напрямок масової, спортивної й оздоровчої фізичної культури, який спрямований на покращення загального стану організму людини, його тренуваність та здатність опиратись негативним впливам зовнішнього середовища шляхом виконання простих та комплексних вправ в музичному супроводі чи у визначеному такті, допомагає в корекції форм та ваги тіла та дозволяє закріпити досягнуті результати.

Виділяють п'ять основних компонентів фітнесу: сила, витривалість, аеробні навантаження (серцевосудинна витривалість), гнучкість та загальна особиста гігієна (правильне харчування, розпорядок дня, відпочинок, особиста гігієна, гігієна навколишнього середовища та праці), що робить його практичною реалізацією науки «Валеології»

Ментальний Фітнес - загальна назва щодо методик оздоровчих тренувань, які базуються на ідеї нерозривної єдності тіла і свідомості під час виконання вправ. Термін Ментальний фітнес з'явився та набув популярності у ХХІ ст.

Приклади програм Ментального Фітнесу:

- система Пілатес
- стретчинг
- гімнастика Хаду
- фітнес-йога
- цигун
- тайцзицюань
- система Александра

Такі програми відносяться до «м'якого фітнесу» і є одними з найбезпечніших видів тренувань. Програми включають розтяжку, вправи на гнучкість, рівновагу, дихальні вправи та релаксацію. Цей вид фітнесу не потребує значних витрат енергії. Вправи виконуються у досить повільному

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

темпі. Велика увага приділяється правильному диханню під час їх виконання. Принциповим є значення концентрації, уявлення та усвідомлення під час виконання вправ.

Програми Ментального Фітнесу спрямовані на покращення гнучкості та рухливості хребта і суглобів, розвиток рівноваги і координації рухів, нормалізацію м'язевого тону, корекцію постави, формування рельєфності тіла та усунення психоемоційного стресу.

Ментальний фітнес придбав широку популярність не тільки завдяки своїм унікальним методикам виправлення тіла, але також і завдяки тому лікувальному ефекту, який він чинить на людей, які відчують болі в спині. Хребет заслуговує пильної уваги хоча б тому, що є джерелом майже 90% фізичного дискомфорту, випробовується в повсякденному житті. Саме тому вправам «на хребет» присвячений спеціальний розділ. В ході регулярних тренувань старанні студенти можуть з легкістю попрощатися з остеохондрозом або радикулітом.

Цей вид фітнесу ще називають «спортом для ледачих», аналогічно пілатесу, так як він не вимагає великих витрат енергії і досить повільний. Багато хто вважає, що негативною рисою є саме його неспішність. Так і є, ефективно займатися ним можуть тільки самі терплячі люди - вправи виконуються дуже повільно, в такт диханню. Але результат того вартий, так як спрямований на загальне оздоровлення організму, тонізацію м'язів, вироблення гнучкості, формування стрункої фігури.

Висновки. Система фізичного виховання повинна сприяти утвердженню здорового способу життя та виховувати здорову молодь. Такий підхід у повній мірі відповідає державній політиці у сфері фізичного виховання та спорту, яка передбачає переорієнтацію галузі на вирішення пріоритетної проблеми – зміцнення здоров'я населення засобами фізичного виховання та спорту, створення умов для задоволення потреб кожного громадянина в боротьбі за своє

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

здоров'я, виховання соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя та профілактику захворювань. Це потребує кардинальних змін в існуючій системі фізичного виховання, яка приділяє ще недостатньо уваги оздоровленню дітей та молоді. Фітнес – одна з найпопулярніших у всьому світі систем оздоровлення, яка дозволяє задовольнити сучасні потреби різних вікових груп населення, що бажають зробити свою фігуру красивою, а здоров'я міцним. Її головні відмінні риси – індивідуальний підхід до тих, що займаються і персональний підбір дієти.

Література:

1. Босенко А. І., Холодов С. А., Коваль О. Г. Оздоровчий фітнес для учнівської та студентської молоді: навчальний посібник. За ред. П. Д. Палахтія. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2016. 88 с.
2. Єракова Л. А., Томіліна Ю. І. Обґрунтування підходів до побудови оздоровчих програм з пілатесу для жіночого контингенту. *Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у фізкультурній освіті*. 2015. №29. С. 128–131.
3. Фізичне виховання. Оздоровчий фітнес: практикум. Укладачі: В. В. Білецька, І. Б. Бондаренко. К.: НАУ, 2013. 52 с.

**ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АПК**

Шкодин А.В., к.пед.н., викладач ВСП «Ніжинський фаховий коледж НУБіП України»

Анотація. Стаття присвячена проблемі функціонування в Україні системи управління охороною праці. Формування культури виконання правил техніки

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

безпеки відбувається у процесі безперервного навчання в галузі безпеки життєдіяльності та охорони праці. Розглядаються рівні визначення принципів відбору змісту та структурування професійної підготовки майбутніх фахівців сільського господарства у галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності, формування вмінь і навичок, професіоналізму в реалізації законів взаємодії «людина — середовище».

Вступ. З метою підвищення якісного рівня підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів з питань охорони праці та практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників наказом Міністерства освіти і науки України «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у ВНЗ України» ще в 2010 році було впроваджено в навчальний процес вивчення студентами всіх закладів вищої освіти, а пізніше і закладів фахової перед вищої освіти дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», а також включення розділу з охорони праці до дипломних робіт. Професії для аграрного сектору економіки України функціонують одночасно в двох різнорідних системах: «людина-людина», «людина-техніка» та їх модифікаціях, тому, крім підготовленості до професійної діяльності, майбутній фахівець має володіти спеціальними знаннями, здійснювати виробничу, організаційну діяльність під час виконання посадових обов'язків.

Виклад основного матеріалу. Основи охорони праці є важливою нормативною дисципліною циклу підготовки майбутніх фахівців сільського господарства. Вона вивчається з метою формування у майбутніх аграрників необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань і вмінь із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти.

У рамках інтеграції України до Європейського Союзу, підтримки положень Болонської декларації зміст освіти майбутніх фахівців сільського господарства у галузі охорони праці вимагає переосмислення, певних змін стосовно нових вимог і напрямків розвитку держави в цілому. Визначенню та обґрунтуванню змісту професійної підготовки студентів у галузі охорони праці присвячено праці Е. Абільтарової. Питаннями соціальної екології, пошуком ефективних механізмів розвитку охорони праці та безпеки життєдіяльності опікуються науковці М.Астахова, О.Войналович, Н.Середа, Т.Павленко. Питання методики проведення лекцій з охорони праці розглядається у працях Р. Сабарно, В. Огірцова, А. Саркісова. Проблемам підготовки кадрів із питань цивільного захисту та охорони праці відповідно до вимог кредитно-модульної системи присвячено праці Я.Семчук, О.Малишевської, Р.Борисюк, О.Гавриленко та ін.

У діючій системі навчання з питань охорони праці наразі існує низка протиріч, що пов'язані з відсутністю науково обґрунтованої та експериментально перевіреної системи навчання у закладах фахової передвищої освіти.

Мета статті полягає в обґрунтуванні змісту професійної підготовки майбутніх аграрників у галузі охорони праці та системи безперервної освіти з безпеки життєдіяльності.

Вивчення курсу «Основи охорони праці» ґрунтується на знаннях із питань безпеки життєдіяльності, одержаних студентами під час засвоєння навчальних програм, що передбачені для підготовки фахових молодших бакалаврів. Охорона праці як галузь науки виникла на перетині соціально-правових, технічних і медичних наук, науки про людину. Головними об'єктами її

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

досліджень є людина в процесі праці, виробниче середовище, організація безпечних умов праці на заняттях. На підставі цих досліджень розробляються заходи та засоби, спрямовані на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності. Під час вивчення основ охорони праці чітко проглядається тісний взаємозв'язок наук (фізики, математики, хімії тощо) та їх прикладних напрямків (технології виробництва, приладобудування, технологій, матеріалознавства та ін.). Тут чітко та детально розкривається історія розвитку уявлень про безпечні методи праці та виробництва, боротьба різних уявлень і моделей, практичне використання результатів наукових досліджень. Методологічною основою курсу «Основи охорони праці» є науковий аналіз умов праці, технологічних процесів, виробничого обладнання, робочих місць, трудових операцій, організації виробництва з метою виявлення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, виникнення можливих аварійних ситуацій. Головне завдання курсу — надати майбутнім фахівцям знання з основ охорони праці, реалізація яких на практиці сприятиме покращенню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійних захворювань, виробничого травматизму, аварій.

У процесі історичного розвитку виробництва завжди існувала необхідність у попередженні травматизму, у забезпеченні безпечних умов праці. Ця необхідність призводила до послідовного накопичення знань з охорони праці, що призвело з часом до зародження науки про безпеку праці. Упродовж тривалого часу в побуті існувала думка, що нещасні випадки і травматизм можуть бути непередбачуваними, однак наукою було зроблено протилежний висновок: нещасний випадок не випадковий. Існує два фактори, що визначають безпеку на робочому місці, — це безпечна техніка та безпечна поведінка людини. При цьому більше половини нещасних випадків відбувається через небезпечну поведінку, помилки постраждалих. Людина, що виконувала роботу,

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

чогоось не помітила, не врахувала, не передбачила, з чимось не впоралась, поквапилась. Цьому слугували необачність, неухважність, бажання до вільної поведінки, схильність до конфліктів, нестриманість, надмірна самовпевненість, схильність до ризику, неповага до норм і правил, слабкі професійні якості. Більше того, люди в процесі трудової діяльності нерідко й умисно порушують добре відомі їм правила, наражаючи себе на небезпеку [4], що свідчить про низьку культуру дотримання працівниками правил техніки безпеки. Результати аналізу вітчизняної системи охорони праці свідчать: 1) про високий рівень виробничого травматизму, основними передумовами розвитку якого є неадекватність прийняття рішень в екстремальних виробничих ситуаціях і невиконання своїх професійних обов'язків у галузі охорони праці; 2) зростання дитячого травматизму в освітньому процесі; 3) збільшення ролі людського фактору в управлінні охороною праці на сучасному виробництві. Основними причинами вищезазначеного є недотримання роботодавцями вимог законів України «Про охорону праці» та «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» щодо забезпечення здорових та безпечних умов праці й функціонування системи управління охороною праці, недосконалість самого законодавства, низький рівень технічних засобів контролю та діагностики тощо. Відповідно, предметом вивчення безпеки є не тільки техніка і технологічні процеси, а й людський фактор [2]. Саме тому нині системи професійної підготовки майбутніх аграрників є актуальними та потребують удосконалення. Важливим завданням тут є розвиток здібностей при прийнятті грамотних із погляду безпеки рішень фахівцями середньої ланки під час керування виробничим процесом, а також під час організації діяльності колективу.

Основні завдання вивчення безпекових дисциплін у коледжах - забезпечення необхідного рівня знань, умінь і навичок з безпеки

**Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»**

життєдіяльності, охорони праці на основі комплексного і міждисциплінарного підходу при підготовці фахівців усіх профілів; формування здібностей з організації роботи й керування колективом з урахуванням вимог безпеки; формування навичок проєктування та дослідження в галузі безпеки життєдіяльності; навчання основам експертизи; навчання прогнозуванню й моделюванню можливих негативних наслідків і надзвичайних ситуацій, що виникають у результаті прийняття необхідних управлінських рішень і проєктів. Ці завдання реалізуються шляхом включення в Державні освітні стандарти та у навчальні плани коледжів дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі освіти», «Безпека життєдіяльності та охорона праці»; а також через курси підвищення кваліфікації працівників. Таким чином, безперервна освіта в галузі безпеки життєдіяльності, охорони праці охоплює всі вікові категорії, розширює можливості людини в розкритті своєї індивідуальності, підвищує культурний та професійний рівні, полегшує вирішення життєво важливих для суспільства й особистості проблем: сформувати особистість, готову правильно і результативно діяти в непередбачуваних умовах, що прагне до постійного самовдосконалення та реалізації нових можливостей. Однак нині система навчання з питань охорони праці недосконала. Традиційне навчання, що проводиться на рівні інструктажу: вступний, первинний, повторний, позаплановий, цільовий, які зіграли в свій час позитивну роль, нині потребує подальшого вдосконалення як за змістом, так і за організаційними формами навчання.

Проблема вдосконалення змісту навчальних програм і планів стає актуальною особливо тепер, це пов'язане насамперед із постійним розвитком науково-технічного прогресу, інноваційних технологій сучасного виробництва, введенням військового стану, а ці зміни, у свою чергу, диктують нові небезпеки, з якими людина не стикалася досі [1]. Нині характерною

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

особливістю діяльності фахівця з охорони праці є його професійна компетентність. А тому для підвищення якості їх підготовки у закладі фахової передвищої освіти велике значення мають методичне дослідження й обґрунтування тем навчальної програми з охорони праці, пов'язаних з їх професійною діяльністю; використання ефективних нових технологій навчання (дистанційних, комп'ютерних, модульних, кредитно-модульних технологій, мультимедіа технологій) як в автономній формі, так і в поєднанні з традиційною формою навчання; здійснення необхідного і якісного контролю досягнень студентами відповідного рівня знань, навичок та умінь; розробка та систематизація дидактичних засобів навчання, у тому числі електронних навчальних посібників, ілюстративних і методичних матеріалів; створення автоматизованих навчальних курсів, комп'ютерних програм, автоматизованої системи контролю засвоєних знань. Дотримання вимог безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу є обов'язковим під час уроків з усіх навчальних предметів.

Структура програми дисципліни повинна бути гармонійним поєднанням головних тем і питань, охоплювати всі важливі аспекти безпечного існування людини в сучасному світі. Головна особливість дисципліни полягає в тому, що педагогічні засоби повинні бути орієнтовані не стільки на передачу знань, скільки на формування відношення особистості до проблеми, а також і формування особистісних якостей студента. Таким чином, ефективність викладання курсу «Основи охорони праці» визначається методикою навчання, дидактичним і матеріальним забезпеченням предмету та вмінням викладача використовувати сучасні технології навчання.

Висновки. Характерною ознакою сучасного розвитку суспільства є орієнтація на розвиток освіти, науки і культури, на розширення інтеграційних процесів у царині духовного і матеріального життя людини та суспільства,

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція педагогічних та науково-педагогічних працівників, аспірантів, молодих учених
«СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ОСВІТА: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО»

створення безпечних умов праці і навчання відповідно до чинного законодавства. Охорона праці, як система забезпечення та збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, є найважливішою складовою професійної освіти. Отже, підготовка майбутніх фахівців аграрного напрямку з питань охорони праці має величезне значення для здійснення державної політики в галузі охорони праці. Але проблеми формування необхідних знань, умінь і навичок та підвищення їх якості з питань безпеки праці, проблеми удосконалення форм і методів викладання охорони праці, проблеми впровадження та використання інформаційних, модульних, особистісно орієнтованих технологій під час вивчення охорони праці досі залишаються актуальними.

Література:

1. Типова навчальна програма нормативної дисципліни «Основи охорони праці» для вищих навчальних закладів для всіх спеціальностей і напрямів підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» та «бакалавр». Київ : Освіта України, 2011. 24 с.
2. Биков В.І., Кожем'якін О.С. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти. *Безпека життєдіяльності*. 2007. № 5. С. 38-39.
3. Кобилянський О.В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах. *Гуманізм та освіта : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф.*, 11-13 червня 2006 р. Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2006.
4. Кузнецов В., Мухін В., Буров О. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини». *Інформаційний вісник «Вища освіта»*. Київ : Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. № 6. С. 6-17.